

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Educație muzicală

Clasa a VIII-a

Mariana Magdalena Comăniță
Magda Nicoleta Bădău
Mirela Matei

art Klett

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu
*Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale
nr. 3393/28.02.2017.*

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii.

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Educație muzicală

Clasa a VIII-a

Mariana Magdalena Comăniță
Magda Nicoleta Bădău
Mirela Matei

art Klett

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației și Cercetării prin ordinul de ministru nr. 4939/10.08.2020.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2020 – 2021.

Inspectoratul Școlar
Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou**, **bun**, **îngrijit**, **neîngrijit**, **deteriorat**.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

conf. univ. dr. Dragoș Călin, Universitatea Națională de Muzică din București

prof. dr. Amalia Secrețianu, Colegiul de Artă „Carmen Sylva” din Ploiești

prof. gradul I Valentina Gavrilă, Școala Gimnazială nr. 56 „Jose Marti” din București

Redactor-șef: Roxana Jeler
Redactor: Alina Ioan
Corector: Theodor Zamfir
Design: Faber Studio
Tehnoredactor: Mihaela Aramă
Copertă: Alexandru Daș

Activități digitale interactive și platformă e-learning:
Infomedia Pro
Înregistrări și procesare sunet: ML Systems Consulting;
Marius Meragiu (*Variațiuni muzicale*)
Voce: Mariana Magdalena Comăniță
Interpretare lucrări muzicale vocale: Magda Bădău,
Elena Dincă-Velica, Mândra Florescu, George Matei,
Mirela Matei, Larisa-Georgiana Piroiu
Interpretare instrumentală: Ștefan Milutinovici
Animații: Alexandru Daș
Credite foto și video: Dreamstime; Shutterstock;
commons.wiki.org, imagine pag. 26 autor Dan Vatamaniuc

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COMĂNIȚĂ, MARIANA MAGDALENA

Educație muzicală: clasa a VIII-a/Mariana Magdalena Comăniță, Magda Nicoleta Bădău, Mirela Matei. –
București: Art Klett, 2020

ISBN 978-606-9089-58-3

I. Bădău, Magda Nicoleta

II. Matei, Mirela

78

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă, stocată ori transmisă, sub nicio formă

(electronic, mecanic, fotocopiare, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al Editurii Art Klett.

© Editura Art Klett SRL, 2020

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare

C.P. 12, O.P. 63, sector 1, București

Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80

Fax: 021.369.31.99

www.art-educational.ro

Cuvânt-înainte

„Cum să-ți explic ce este muzica, dacă nu-ți este de-ajuns că o auzi, dacă nu ești pregătit să te lași copleșit de ea?”

Antoine de Saint-Exupéry

Acest manual a fost creat pentru a vă familiariza cu noțiunile specifice domeniului muzical, dar și pentru a vă da posibilitatea de a le integra în sfera mai largă a ceea ce numim cultură generală și pentru a vă forma, prin lucrările muzicale studiate, gustul pentru muzica de calitate, indiferent de genul căruia îi aparține sau de perioada istorică în care a fost creată.

Vocea umană este cel mai la îndemână mijloc de exprimare muzicală, de aceea dezvoltarea vocii a fost unul dintre obiectivele pe care le-am urmărit în selectarea cântecelor, acestea având grade de dificultate diferite pentru a fi accesibile tuturor elevilor.

Prin folosirea aplicațiilor multimedia, care largesc cadrul celor ce pot practica muzica și la persoanele care nu cunosc un instrument muzical, dar pot crea muzică pe calculator, ne-am propus formarea deprinderilor necesare studierii muzicii în mod practic.

Audierea și interpretarea unor lucrări muzicale frumoase și accesibile, precum și studierea lor din punct de vedere al structurii, al contextului în care au fost create sau al conținutului de idei și sentimente vă vor apropia de arta muzicală pe care, cu siguranță, o veți găsi extrem de interesantă.

Orice lucrare muzicală transmite o trăire emoțională intensă, pe care veți învăța să o descifrați. De asemenea, veți învăța să vă exprimați opinia în legătură cu lucrarea audiată, să emiteți judecăți de valoare.

Formarea gustului estetic este un obiectiv important al educației muzicale. Ca și dragostea pentru muzică, gustul estetic se formează în strânsă legătură cu activitățile muzicale pe care le realizăm împreună: audierea unor exemple muzicale celebre, interpretarea unor cântece aparținând mai multor genuri de muzică adaptate posibilităților voastre vocale, discuții pe baza lucrărilor audiate sau interpretate și identificarea mesajului acestora. Însă cel care vă va deschide poarta înțelegerii depline a frumuseții și a tainelor ascunse ale muzicii este profesorul. El vă formează dragostea și gustul muzical prin felul în care vă prezintă lucrările muzicale și cunoștințele studiate, prin pasiunea și dăruirea lui pentru arta muzicală și pentru profesia de dascăl.

Autorii

Manualul cuprinde:
Varianta tipărită
 +
Varianta digitală
 similară cu cea
 tipărită, care cuprinde,
 în plus, peste 70 de
 activități multimedia
 de învățare (AMII)

- **AMII static**, de
ascultare activă
și observare
dirijată a unei
imagini
semnificative
- **AMII animat**,
video sau scurtă
animație
- **AMII interactiv**,
de tip exercițiu
sau joc, în urma
căruia elevul are
feedback imediat

Manualul vă propune un model didactic bazat pe învățarea prin observare, explorare, analiză și interpretare vocală și instrumentală. Fiind o disciplină aplicată, educația muzicală este mult mai ușor de înțeles pentru voi prin intermediul exercițiilor și al observațiilor personale desprinse în urma acestora.

Manualul îmbină inteligent metodele clasice de predare a disciplinei cu cele moderne, aparținând tehnologiei digitale, disciplina devenind astfel atrăgătoare pentru fiecare dintre voi. Veți avea ocazia să cercetați, să căutați, să identificați, astfel încât, prin toate aceste metode, să reușiți stabilirea legăturilor între creațiile muzicale audiate sau interpretate și informațiile pe care le veți acumula.

Structura manualului: Un pasionant traseu de cunoaștere în

U1 Cânt vocal și instrumental

Leția 1	Unități
Leția 2	Elemente de tehnică instrumentală
Leția 3	Forme și stiluri
Recapitulare	10
Evaluare	20

U2 Scări muzicale modale și tonale

Leția 1	Principii fundamentale ale muzicii
Leția 2	Teoria muzicală: noțiuni de bază
Leția 3	Teoria muzicală: noțiuni avansate
Recapitulare	10
Evaluare	20

U3 Elemente ritmice și procedee componistice

Leția 1	Elemente ritmice și procedee componistice
Leția 2	Procedee ritmice
Leția 3	Compoziții muzicale: analiza și interpretarea
Recapitulare	10
Evaluare	20

Structura unității de învățare: deschidere de unitate +

Observ

Recapitulare

Retin

Aplic

U3 Elemente ritmice și procedee componistice

Leția 1	Elemente ritmice și procedee componistice
Leția 2	Procedee ritmice
Leția 3	Compoziții muzicale: analiza și interpretarea
Recapitulare	10
Evaluare	20

U3 Elemente ritmice și procedee componistice

Tonalități majore cu 2 alterații constitutive

Observ

Recapitulare

Aplic

Descopăr

Structura lecției: Un parcurs de învățare coerent și eficient

Observ

Propune o lucrare muzicală sau o audiere care ilustrează tema lecției și reprezintă un punct de plecare în demersul didactic.

Recapitulare

Actualizează cunoștințele anterioare necesare lecției noi, care vor constitui baza pentru viitoarele cunoștințe.

Descopăr

Prezintă conținuturile nou predate, detaliat, pornind de la elementele din rubricile anterioare.

Am gândit manualul ca o incursiune în lumea artei muzicale într-o abordare interdisciplinară, ținând seama de următoarele domenii:

- 1 Elemente ritmice și procedee componistice** – elevul descoperă tehnici de realizare a compozițiilor muzicale, fiind încurajat să creeze lucrări originale sau să prelucrez în mod creativ teme deja existente prin mijloace moderne.
- 2 Elemente de structură muzicală** – reprezintă o incursiune în arhitectura formei de rondo, a concertului, simfoniei și operei, ascultând și interpretând fragmente din lucrările reprezentative ale unor mari compozitori.
- 3 Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi** – elevul face cunoștință cu fascinanta lume a muzicii de divertisment, fiind familiarizat cu majoritatea genurilor moderne prin informații atrăgătoare, dar și prin cântecele audiate și interpretate.

6 unități de învățare

U4 Elemente de folclor

Unitate 4: Elemente de folclor

1. Elemente de folclor din diverse zone geografice

2. Folclor și identitate

Recapitulare 10

Evaluare 10

U5 Elemente de structură muzicală

Unitate 5: Elemente de structură muzicală

1. Elemente de structură la simfonii de mare

2. Elemente de structură la simfonii de mare

3. Elemente de structură la simfonii de mare

Recapitulare 10

Evaluare 10

U6 Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

Unitate 6: Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

1. Elemente de muzică în societatea de astăzi

2. Elemente de muzică în societatea de astăzi

3. Elemente de muzică în societatea de astăzi

Recapitulare 10

Evaluare 10

lecție de predare-învățare + portofoliu + recapitulare-evaluare

Unitate 4: Elemente de folclor

STAI CĂ...

1. Cântecul este o creație artistică, un mijloc de comunicare și de exprimare a sentimentelor.

2. Cântecul este o creație artistică, un mijloc de comunicare și de exprimare a sentimentelor.

3. Cântecul este o creație artistică, un mijloc de comunicare și de exprimare a sentimentelor.

Unitate 4: Elemente de folclor

Unitate 5: Elemente de structură muzicală

Recapitulare, Evaluare

1. Elemente de structură muzicală

2. Elemente de structură muzicală

3. Elemente de structură muzicală

Unitate 5: Elemente de structură muzicală

Unitate 6: Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

PORTOFOLIU

1. Urmărește mai multe...
2. Realizează împreună...
3. Realizează împreună...

Unitate 6: Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

în 7 pași didactici

Rețin

Sintetizează rubrica **Descopăr** într-o frază cuprinzătoare, care prezintă noile cunoștințe într-o formă concentrată.

Aplic

Cuprinde repertoriul de cântece și aplicațiile în care se exersează noile cunoștințe, conducând la formarea deprinderilor specifice disciplinei. În plus, temele propuse în portofoliu încurajează activitățile de grup sau cercetarea individuală.

AUDIȚII

Repertoriul de audiții contribuie la formarea unei culturi muzicale și a deprinderii de ascultare activă a unei lucrări muzicale.

VIZIONARE

Le oferă elevilor exemplificarea complexă și atrăgătoare a noțiunilor predate prin recomandarea unor materiale audio-video.

Unitate 6: Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

ȘTIAI CĂ...

1. Elemente de muzică în societatea de astăzi

2. Elemente de muzică în societatea de astăzi

3. Elemente de muzică în societatea de astăzi

Unitate 6: Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

Unitate 6: Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

AUDIȚIE

Ascultă You Raise Me Up și Cântec de închinare de Johannes Brahms, apoi...

Unitate 6: Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

	Nr. pag	Lecții
	8	Recapitularea noțiunilor învățate în clasa a VII-a
UNITATEA 1 Cânt vocal și instrumental	10	L1: Cânt vocal
	12	L2: Elemente de tehnică instrumentală
	14	L3: Gesturi dirijorale
	16	Recapitulare. Evaluare
UNITATEA 2 Scări muzicale modale și tonale	18	L1: Moduri diatonice de 6 și 7 sunete
	20	L2: Tonalități majore cu 2 alterații constitutive
	22	L3: Tonalități minore cu 2 alterații constitutive
	24	Recapitulare. Evaluare
UNITATEA 3 Elemente ritmice și procedee componistice	26	L1: Măsuri compuse eterogene (mixte)
	28	L2: Procedee variaționale ritmice și/sau melodice
	32	L3: Conceperea unor aranjamente/acompaniamente ritmice/melodice pentru anumite cântece/audiții muzicale
	34	Recapitulare. Evaluare
	35	Recapitulare pentru unitățile 1 – 3
	36	Evaluare sumativă
UNITATEA 4 Elemente de folclor	38	L1: Dansuri din diverse zone geografice
	42	L2: Tradiții și obiceiuri
	48	Recapitulare. Evaluare
UNITATEA 5 Elemente de structură muzicală	50	L1: Elemente de structură formală (forma de rondo)
	52	L2: Elemente de structură în genul concertului
	54	L3: Elemente de structură în genul simfoniei
	56	L4: Elemente de structură în genul operei
	56	A. Structura genului de operă
	57	B. Uvertura
	59	C. Aria și recitativul
	62	D. Duetul și momentele de ansamblu
64	Recapitulare. Evaluare	
UNITATEA 6 Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi	66	L1: Evoluția muzicii în context socio-politic
	68	L2: Muzica jazz și country
	71	L3: Muzica pop și rock
	75	L4: Prelucrări moderne ale unor teme din muzica cultă
	78	Recapitulare. Evaluare
	79	Recapitulare finală
	80	Evaluare finală

Competențe specifice asociate

1.1; 1.2;
3.1;

2.1;

1.2; 1.3;
2.2;
3.3

1.1; 1.2; 1.3;
3.2

1.1;
2.1; 2.2;
3.1;

1.1; 1.3;
2.1;
3.1; 3.2; 3.3

Competențe generale

- 1 Exprimarea unor idei, sentimente, atitudini prin interpretarea unor lucrări muzicale
- 2 Operarea cu elemente de scris-citit și limbaj muzical
- 3 Aprecierea lucrărilor muzicale, inclusiv a conținutului lor afectiv, atitudinal și ideatic

Competențe specifice

1.1. Interpretarea vocal-instrumentală a unor lucrări în genuri diverse, controlând schimbările dinamice, agogice și de tempo

Exerciții de intonație, emisie și precizie ritmică; interpretarea unor teme muzicale celebre; cânt coral pe două sau trei voci, în soluții omofone sau polifone

1.2. Interpretarea instrumentală a unor lucrări*

Exerciții de tehnică și interpretare instrumentală; interpretarea unor piese simple în ansamblu instrumental (de blockflote/percuție etc.); realizarea unui acompaniament instrumental al unor lucrări muzicale diverse

1.3. Realizarea unor momente sincretice, ce combină limbajul muzical cu cel verbal, mișcarea scenică, elemente de decor și costume

Realizarea unor scenete specifice obiceiurilor de iarnă; crearea unui moment muzical artistic cu rol de ilustrare/comentare a unor comportamente sociale

2.1. Utilizarea unor tonalități cu mai multe alterații constitutive și a unor moduri cu 6 și 7 sunete

2.2. Utilizarea unor elemente de construcție muzicală

Identificarea construcției de tip rondo a unor piese muzicale (de schema formală ABACA); utilizarea unor procedee variaționale (față de fragmente propuse de profesor și elevi); observarea segmentelor componente ale unei scene/unui tablou dintr-o operă (uvertură, recitativ, arie, duet, moment de ansamblu etc.); crearea unor scurte melodii cu structuri bi- și tri- partite

3.1. Aprecierea valorii creației și interpretării unei lucrări muzicale, din perspectiva elementelor de limbaj muzical și a celor de natură afectivă

Observarea unor modalități de dezvoltare a discursului muzical; analiza comparativă a două versiuni regizorale diferite pentru o scenă dintr-o operă și/sau dintr-un balet; compararea unor lucrări muzicale complexe armonice (coral bachian) cu piese de muzică ușoară de larg consum (scheme armonice simple și repetitive); explicarea preferințelor interpretative față de două sau mai multe versiuni ale aceleiași lucrări muzicale; comentarea unor înregistrări audio-video ale prestației proprii/ansamblului

3.2. Explorarea contribuției muzicii la identitatea personală și de grup

Discutarea contribuției muzicii la dezvoltarea personală (identitate culturală, sentiment de apartenență, relaxare, identitate școlară); observarea rolurilor sociale diverse ale muzicii în funcție de aspecte de natură istorică, geografică, politică, socială; discutarea tematicii războiului în muzica pop (muzica protest anti – Vietnam la Bob Dylan, John Lennon etc.); realizarea de portofolii pe teme de cultură muzicală specifice comunității locale

3.3. Compararea unor genuri ale muzicii de divertisment

Audiția comparată a unor lucrări de muzică din genuri de divertisment diferite; observarea unor diferențieri de ritm, melodică în audiție – compararea mesajului literar preponderent între anumite genuri; observarea complexității diferențiate privitoare la concepte muzicale parcurse

* Abordarea interpretării instrumentale va ține cont de dotarea școlii cu instrumente și de competențele profesorului de muzică privind studiul instrumentelor.

Recapitularea noțiunilor învățate în clasa a VII-a

Habanera

din opera „Carmen“

Georges Bizet

Stra - nie pa - să - re e a - mo - rul Ce - n laț nu poți - u - șor s - o prinzi, În za -
 dar o tot chemi în - tru - na Și la - țu - n - tru - na - îl în - tinzi, În za - dar te rogi și a -
 me - ninți U - nu - i is - teț, cel - lalt tă - cut Și - a - cel ce nu mi - a spus ni -
 mi - ca Din toți a - ce - ia mi - a plă - cut. A -
 mor A - mor A - mor A - mor.

Interpretează cu toată clasa fragmentul de mai sus și răspunde, pe caiet, la următoarele cerințe:

- 1 Care este tonalitatea în care sunt scrise primele patru portative?
- 2 Transcrie pe caiet un fragment din cântec în care apare un mers cromatic.
- 3 Scrie două titluri de opere și numele compozitorilor acestora.
- 4 Completează definiția: Rapsodia este genul muzical cu formă liberă alcătuit din
- 5 Copiază pe caiet tabelul și bifează categoria din care face parte fiecare creație folclorică:

	Folclorul ocazional	Folclorul neocazional
colindul		
bocetul		
cântecul propriu-zis		
doina		
balada		
hora		
cântecul de leagăn		
sânzienele		
călușul		
cântecul miresei		
brâul		
plugușorul		

- 6 Bifează dacă enunțul este adevărat sau fals.
Știința care se ocupă cu studiul sunetului se numește acustică. A F
- 7 Intervalele ale căror sunete, cântate împreună, se resping, nu sună armonios se numesc
- 8 Reluarea aceluiași fragment de mai multe ori, pe alte sunete, ascendent sau descendent reprezintă procedeul de compoziție numit:
a repetiție b secvență c variație
- 9 Calitățile sunetului muzical sunt:
a ... b ... c ... d ...

U1

Cânt vocal și instrumental

Lecția 1	10	Cânt vocal
Lecția 2	12	Elemente de tehnică instrumentală
Lecția 3	14	Gesturi dirijorale
Recapitulare	16	
Evaluare	16	

ȘTIAI CĂ...

- Timbrul vocii noastre este determinat de specificul corzilor vocale, asemenea instrumentelor cu coarde (ciupite sau/și cu arcuș). În hertzi, sunetele produse de vocea umană diferă de la aproximativ 125 Hz (bărbați) la 210 Hz (femei) și aproape dublu (300 Hz) pentru vocile copiilor (bebeluși < prepubertate).
- Avem două seturi de corzi vocale. Deasupra corzilor vocale adevărate, se situează cele false. Puternic lubrificate de mucoasa care le acoperă, corzile false hidratează toate straturile existente. Răgușeala se produce atunci când corzile false sunt uscate. Ai grijă de vocea ta! Bea lichide la temperatura camerei, odihnește-te, nu țipa și evită să vorbești în șoaptă. Vocea ne trădează emoțiile, însă dacă învățăm să deținem controlul asupra vocii, emoțiile ne vor ajuta să dăm glas celor mai frumoase trăiri.

Cânt vocal

Recapitulez

Vocea, unicul „instrument muzical“ pe care îl purtăm cu noi pe tot parcursul vieții, este rezultatul proceselor pe care **aparatură vocală** le derulează. **Aparatură vocală** este compus din **fosele nazale** prin care aerul este inspirat și condus spre faringele nazal, faringele gutural, laringele, apoi spre trahee și în final ajunge în **plămâni**. De acolo, **coloana de aer** este împinsă cu ajutorul **mușchilor intercostali** și ai **diafragmei** dinspre **cutia toracică** către **gură**, de unde este eliminat.

Cavitățile moi (obrajii, limba și cerul gurii), precum și cele osoase (dinții) ale feței și frunții acționează precum o cutie de rezonanță.

Descoperă

Odată cu evoluția genurilor vocale, profesorii de canto au clasificat și apoi dezvoltat tehnici vocale care ne permit utilizarea mai multor tipuri de emisii:

- 1 **Vocea de cap:** Specifică vocilor înalte, este utilizată adesea în cantoul coral și cel clasic (**belcanto**). Cu ajutorul **impostajiei** (maniera în care plasăm sunetul), sunetele sunt direcționate către sinusuri și **zonele rezonatoare** ale cutiei craniene: zona maxilarului superior, zona piramidei nazale și zona frunții. Acestea au rolul de a amplifica sunetul, astfel încât artiștii lirici (canto clasic) nu au nevoie de amplificare artificială (microfon), reușind să se evidențieze sonor peste planul orchestrei. Pentru vocile masculine medii și grave, vocea de cap se utilizează în tehnica **falsetsetto**.
- 2 **Vocea de piept** – vocea rezonază în cutia toracică, așadar vei simți vibrația sunetelor în zona pieptului. Este specifică vocilor grave și genurilor aparținând muzicii ușoare, atât din zona pop, cât și din cea rock. Acest tip de emisie creează un efect de voce puternică.
- 3 **Emisia mixtă (*belt voice*):** Este o tehnică mixtă deoarece interpretul folosește atât emisia vocii de piept, cât și a vocii de cap în proporții egale, în funcție de piesa muzicală abordată. Vocea este foarte puternică și poate părea stridentă, însă are la bază o impostajie foarte bine controlată.
- 4 **Vocea aerată (*whistle voice*),** specifică registrului foarte înalt pentru vocile feminine și masculine (înalte), este acea impostajie în care vocea pare fluierată, asemenea unui canar. Necesită o foarte bună susținere cu ajutorul diafragmei și utilizează o cantitate mare de aer. La polul opus se află **vocal fry**, o tehnică specifică celui mai grav registru al vocii umane. Sonor, acest tip de emisie impresionează prin timbrul foarte răgușit, care zăbarnăie. Asta datorită cantității foarte mici de aer care acționează asupra laringelui și a corzilor vocale.

Retin

Pentru o bună emisie vocală, sunt necesare o poziție adecvată a corpului și o bună stăpânire a mușchilor diafragmal responsabil cu respirația, susținerea aerului, a intonației și a frazării.

Tipurile de emisii ale vocii: de cap, de piept, intermediară (*belt*), aerată (*whistle*) și *fry* sunt specifice anumitor tipuri de voci/ambitusuri, însă tehnica de a emite sunetul pe una sau mai multe dintre ele este accesibilă oricui. Rezultatele vor fi diferite în funcție de registrul vocii fiecăruia.

Aplic

- 1 Intonează pe o singură respirație următoarea vocaliză, încercând să direcționezi sunetul spre zona piramidei nazale și a frunții. Vocaliza este utilă în dezvoltarea abilității

de control asupra aerului, pentru un sunet susținut, dar relaxat. Imaginează-ți că suflă într-un balon și trebuie să imiți sunetul produs de un motor pornit.

- 2 Intonează vocaliza următoare pentru a dezvolta vibratoul pe vocea de piept și pentru a-ți deschide vocalele. Ajută-te de diafragmă pentru a folosi coloana de aer cât mai eficient. Încearcă pe ultima notă/silabă să te relaxezi și să lași sunetul să vibreze natural.

- 3 Intonează pe o singură respirație următoarea vocaliză, încercând să direcționezi sunetul spre zona pieptului pentru registrul mediu, schimbând apoi zona de rezonanță spre piramida nazală – frunte, când ajungi în registrul înalt.

Activități de grup

- Înregistrați-vă interpretând cântecul *Tu mă înalți/You Raise Me Up*, utilizând exclusiv, pe rând, vocea de piept și apoi vocea de cap. Analizați înregistrările la ora de muzică și descoperiți care dintre emisii sună mai natural și pe care dintre cele două o puteți aborda mai lejer.
- Profesorul împarte clasa în patru grupe, fiecare grup primind fișe pentru a analiza tipurile de emisii din cântecele care se vor audia la clasă: Christina Aguilera, *The Voice Within*, Iron Maiden, *Run to the Hills*, Depeche Mode, *Walking In My Shoes* și Queen, *Somebody to Love*. La final, faceți schimb de fișe și discutați-le.

Tu mă înalți (You Raise Me Up)

Rolf Lovland

PORTOFOLIU

Ascultă duetul Nathalie Stutzmann (contra alto) & Philippe Jaroussky (contratenor) – *Son nata a lagrimar* (Cornelia și Sesto din opera *Giulio Cesare* de Georg Friedrich Händel) și caută mai multe informații despre emisia vocală specifică **barocului muzical**.

ȘTIAI CĂ...

Poziția adecvată a corpului este esențială în procesul cântului vocal. Respirația realizată corect, formarea sunetelor, rezonanța naturală și articularea (dicția) nu se pot realiza fără o postură în care mușchii sunt relaxați, centrul de greutate al corpului este plasat egal pe ambele picioare, astfel încât stând în poziție verticală cu spatele drept, privirea înainte și umerii trași lejer în spate, să permitem zonei pieptului (numită *cutie toracică*) să reacționeze natural în contact cu aerul inspirat pe nas și expirat pe gură.

Ascultă cântecul *You Raise Me Up* în interpretarea lui Josh Gorban, apoi cântă respectând etapele de învățare ale unui cântec. Cântecul se va împărți pe strofe soliștilor, în funcție de ambitusul fiecăruia, refrenul fiind interpretat de toată clasa.

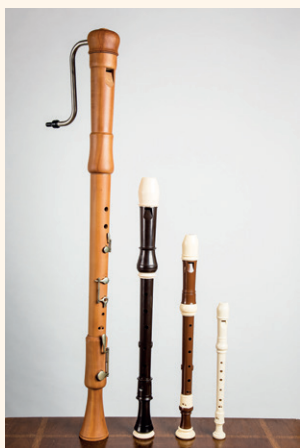
Urmărește cu atenție pasajele melodice unde emisia vocală se va schimba din vocea de piept în vocea de cap.

ȘTIAI CĂ...

- Una dintre personalitățile istorice atrase de flautul drept este regele Henric al VIII-lea al Angliei (1491 – 1547). Compozițiile sale sunt dedicate celebrării logodnei cu Anne Boleyn, viitoarea soție și regină.
- Arnold Dolmetsch (1858 – 1940) reconstruiește flautul drept, în 1919, după modelul existent în secolul al XVIII-lea și îl denumește *recorder*.

Fabricarea unui flaut din fildeș

Flaut drept bas, tenor, alto și soprano

AUDIȚIE

Henric al VIII-lea, *If Love Now Reynyd*

Elemente de tehnică instrumentală

Elemente de tehnică instrumentală: emisie și controlul respirației, acuratețea intonației, diferențieri timbrale și dinamice, precizie ritmică

Observ

Recapitulez

În muzica ușoară, pentru ciupirea cordelor se folosește un dispozitiv plat de mici dimensiuni din plastic, numit **plectru** sau **pană**.

Pentru a marca timpul și ritmul în interpretare, putem utiliza o tamburină pe care o lovim ușor, pentru a reda fie un sunet discret, fie unul mai puternic, în funcție de atmosfera pe care dorim să o creăm.

Descopăr

Cel mai vechi instrument de suflat, **flautul drept (blockflöteul)**, datând din neolitic, este fabricat din fildeș. Deja foarte răspândit în Europa secolului al XVI-lea, flautul drept renascentist este fabricat din lemn, orificiile sale permițând, prin acoperirea totală sau parțială, emiteerea unor sunete plăcute, calde.

În secolul al XVII-lea, evoluția instrumentelor baroce include și flautul drept. Corpul acestuia crește, păstrând forma alungită, însă orificiile sunt mai mici și mai dese, sunetul său devenind astfel mai luminos și intrând în competiție directă cu vocea umană. Considerat strămoșul flautului tradițional, flautul drept se întâlnește astăzi în varianta soprano, alto, tenor și bas.

Instrumentul este compus din mai multe piese: **capul** (compus din muștiuc/ambușură, canal de aer, cant și labium) și **tub** (șapte orificii pe față și unul pe spate). Sunetul este produs prin suflarea unei coloane de aer în corpul instrumentului prin muștiuc. Aerul intrat astfel în corpul instrumentului produce vibrații pe care urechea le percepe drept sunete. Acoperind orificiile, coloana de aer este secționată asemenea unei corzi și produce sunete de înălțimi diferite.

Degetele mari sunt plasate pe fața anterioară, cu degetul mâinii stângi acoperind orificiul, în timp ce degetul mâinii drepte stă relaxat la baza instrumentului.

Rețin

De formă tubulară și fabricat inițial din fildeș, flautul drept este unul dintre cele mai vechi instrumente de suflat atestate istoric.

În perioada renașcentistă primește denumirea de *blockflöte*, iar materialul lemnos din care este fabricat începând cu secolul al XVI-lea îi oferă un timbru nou, mai cald.

Considerat un strămoș al flautului modern, flautul drept utilizează coloana de aer în formarea sunetelor, păstrând până în zilele noastre aceeași tehnică: acționarea orificiilor prin acoperirea lor totală sau parțială cu degetele.

Aplic

- 1 Cântă scara cromatică, urmărind cu atenție pozițiile degetelor în formarea sunetelor. (Punctul mic din partea superioară reprezintă orificiul de pe fața anterioară a instrumentului. Pentru a cânta notele la octava superioară, diafragma trebuie să fie încordată și sunetele proiectate asemenea vocii de cap.)

Do	Do#	Reb	Re	Re#	Mib	Mi	Fa	Fa#	Solb	Sol	Sol#	Lab	La
C	C#	Db	D	D#	Eb	E	F	F#	Gb	G	G#	Ab	A
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•

- 2 Interpretează *Greensleeves*, creație muzicală anonimă, din repertoriul muzicii renașcentiste engleze, atribuită lui Henric al VIII-lea.

După ce ți-ai însușit partitura, poți ruga un coleg/o colegă să te acompanieze cu tamburina și chitara.

Greensleeves

Chords: Gm, F, Gm, D, Gm, F, Gm, D, Gm, Bb, Am, Dm, Gm, Dm, Bb, Am, Dm, Gm, D, Gm

PORTOFOLIU

Caută informații despre rolul flautului drept în muzica folk, în muzica renașcentistă și în cea barocă. Compară perioadele într-un tabel (exemplu: asemănări/deosebiri).

ȘTIAI CĂ...

- În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, *flautul vertical* trece printr-o etapă de transformări. Compozitorii îi dedică un număr mare de lucrări, astfel interesul pentru sonoritatea acestui instrument crește. Odată cu ea și ambitusul. Formei inițiale i se va adăuga încă o secțiune pentru a emite sunete cromatice (cu alterații).
- Din utilitatea de a avea o poziție firească în timpul cântării, flautul drept devine orizontal, lemnul este înlocuit de un aliaj de metale (cu un conținut ridicat de argint pentru sunete pline/în forță), iar orificiile sunt acoperite cu clape capitonate cu catifea, pentru o mai bună menținere a aerului în instrument în timpul cântării.

Componentele unui flaut

- 1 Phoenix, *Mugur de fluiet și Strunga*
- 2 Dan Andrei Aldea, *Om bun*
- 3 Patrick Denecker, Guy Penson, *Scarborough Fair* (Simon & Garfunkel)

„Dirijorul unei orchestre nu scoate niciun sunet. Puterea sa vine din a-i determina pe ceilalți să fie puternici.“

Benjamin Zander, dirijor britanic (n. 1939), director muzical al Orchestrei Filarmonice din Boston.

ȘTIAI CĂ...

- **Herbert von Karajan** (1908 – 1989) a fost primul dirijor implicat activ în construirea uneia dintre cele mai moderne săli de concert, concepută pe principiile acustice existente în Antichitate?
- Filarmonica din Berlin, Karajani Zircus, supranumită astfel după forma ei care amintea de cortul unui circ, este construită între 1960 – 1963, într-un Berlin divizat după înfrângerea suferită de Germania în finalul celui de-al Doilea Război Mondial, în 1945. La un an de la începerea construcției filarmonicii, zidul Berlinului avea să fie ridicat, schimbând astfel destinele a milioane de familii timp de aproape trei decenii, până la căderea sa în anul 1989.

Filarmonica din Berlin

Gesturi dirijorale

Tactarea măsurii, pregătirea intrărilor, urmărirea intrărilor succesive, închideri, diferențe dinamice și agogice

Observ

Recapitulez

Dirijorul captează atenția ansamblului și pregătește atacul (intrarea) printr-un avânt gestual (palmele sunt deschise într-un gest de invitație) și prezentând intenția cu ajutorul mimicii. Utilizând tactul dirijoral, acesta reconstruiește sonor arhitectura muzicală.

Descopăr

Gesturile dirijorale sunt executate cu ajutorul unui baton (bagheta dirijorală), în cazul dirijorului de orchestră sau doar cu mâinile, în cazul dirijorului de cor. Mâinile desenează în aer măsura cu ajutorul tactului dirijoral, înălțându-se pentru a solicita un **crescendo** orchestrei sau coborând pentru a semnaliza un **decrescendo**.

Gest dirijoral pentru crescendo

Gest dirijoral pentru decrescendo

Gest dirijoral de închidere

Pentru a marca intrările, dirijorul va face un gest de invitație cu mâna întinsă și palma deschisă în plan vertical, în timp ce închiderile se execută prin strângerea mâinii în pumn, sau doar a degetelor, efectuând mișcări spre interior (pentru finalurile de frază) sau spre exterior (pentru finalul lucrării muzicale).

Dirijorul stă în fața orchestrei pe un podium, păstrând în permanență contactul vizual cu instrumentul său colectiv: ansamblul orchestral. În perioada barocului muzical, cel delegat să conducă orchestra era fie **concert maestrul** (violonistul de la primul pupitru), fie chiar **solistul**.

Ansambluri muzicale contemporane precum Les Dissonances, Orchestre de Chambre de Lausanne, dar și Accademia Bizantina, Europa Galante, Hesperion XXI & Jordi Savall sau

Academy of Saint Martin in the Fields sunt doar câteva dintre orchestrele care au ales interpretarea sub conducerea unui dirijor-solist.

Rețin

Cu un singur gest, dirijorul aduce împreună toți membrii orchestrei, fixează tempoul, marchează prin gesturi de invitație intrările instrumentelor care execută momente solistice și construiește frazele muzicale, urmărește planul dinamic (intensitatea) și agogic (tempoul) și pregătește finalul, printr-un limbaj gestual pe care orchestra îl decodifică și căruia îi răspunde necondiționat.

În ultima decadă a sec. XX, ansamblurile instrumentale camerale reiau repertoriul baroc (sec. XVII) și clasic (sec. XVIII) în interpretarea originală, fără dirijor.

Aplic

- 1 Cântați în colectiv fragmentul prezentat în manual, tactând măsura de 12/8 (respectând schema măsurii de 4/4, tactăm câte trei optimi pe gest).
- 2 Profesorul numește pe rând 3 – 5 elevi care vor veni în fața clasei pentru a dirija colegii, urmărind construcția frazelor de la debut la închideri.

Lacrimosa

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

La - cri mo - sa di - es il - la Qua - re sur - get
 ex - fa - vil - la Ju - di can - dus ho - mo re - us
 Hu - ic er - go par - ce De - us Pi - e Je - su
 Je - su Do - mi - ne.

Activitate de grup

În anul 2020 s-au împlinit 250 de ani de la nașterea compozitorului Ludwig van Beethoven. Pentru a celebra geniul beethovenian, urmăriți seria de concerte televizate *Young People's Concerts Vol. 2/Forever Beethoven*, lăsându-vă ghidați de Leonard Bernstein în prezentarea creației compozitorului. Care dintre cele trei lucrări prezentate v-a plăcut mai mult și de ce?

PORTOFOLIU

Alcătuieți șase grupuri de lucru. Fiecare grupă va prezenta, la alegere, cariera unuia dintre dirijorii români: George Georgescu, Horia Andreescu, Cristian Mandeal, Cristian Măcelaru, Gabriel Bebeșelea și Constantin Adrian Grigore.

Alegeți una dintre formele de prezentare: PowerPoint/Prezi, un colaj care să evidențieze cele mai importante realizări sau o sinteză a interviurilor acordate de către aceștia.

ȘTIAI CĂ...

- **Claudio Abbado** (1933 – 2014), un dirijor emblematic pentru secolul XX, fondator al EUYO (Orchestra de Tineret a Uniunii Europene), al ansamblului Mahler Chamber Orchestra și cofondator El Sistema alături de José Antonio Abreu (1939 – 2018), program social de educație muzicală națională.
- **Daniel Barenboim** (n. 1942), pianist și dirijor al Operei din Berlin, fondator al *West-Eastern Divan Orchestra*, ansamblu simfonic care are ca scop promovarea mottoului „Egali în fața muzicii”.

Urmăriți gesturile de invitație, conducerea frazei muzicale, dirijarea planului dinamic și agogic, precum și comunicarea nonverbală a dirijorilor.

- 1 Johannes Brahms: *Simfonia Nr. 1* op. 68 în do minor, dirijor Herbert von Karajan, Orchestra Filarmonică din Berlin
- 2 Wolfgang Amadeus Mozart: *Requiem/Lacrimosa*, dirijor Claudio Abbado, Lucerne Festival Orchestra & Cor
- 3 Ludwig van Beethoven: *Concertul pentru pian și orchestră nr. 5* în Mi Major op. 73, dirijor și solist Daniel Barenboim, Orchestra Staatskapelle din Berlin

Recapitulare. Evaluare

Recapitulare

Ascultă *Scarborough Fair* de Simon & Garfunkel.

Simon & Garfunkel

- 1 Interpretează instrumental (cu flaut drept) fragmentul.
- 2 Profesorul formează un ansamblu instrumental în care 2 elevi interpretează melodia la flaut drept, un elev execută un ritm trohaic la tamburină, iar un grup de 3 – 4 elevi acompaniază la chitară.
- 3 Profesorul va alege din clasă un grup de 3 – 5 elevi pentru a prelua vocea solistică și un alt grup de 3 – 5 elevi care va dirija pe rând grupul instrumental.
- 4 Filmați-vă și analizați-vă interpretarea. Ce v-a plăcut și ce considerați că ar trebui îmbunătățit?
- 5 La final, profesorul va alege un singur dirijor și un solist și veți interpreta momentul muzical cu ocazia primei manifestări artistice din școală.

Punctaj:

1	10 puncte
2	10 puncte
3	10 puncte
4	10 puncte
5	10 puncte
6	10 puncte
7	10 puncte
8	10 puncte
9	10 puncte

10 puncte din oficiu
Total: 100 de puncte

Evaluare

- 1 Maniera în care plasăm sunetul în zonele rezonatoare poartă denumirea de ...
- 2 Câte tipuri de emisii vocale există?
- 3 Emisia vocii de cap mai poartă denumirea de ... atunci când este utilizată de către o voce masculină.
- 4 Prima atestare a flautului drept este în ...
- 5 Cui îi este atribuit cântecul *Greensleeves*?
 - a Henric al VIII-lea
 - b Simon & Garfunkel
 - c Arnold Dolmetsch
- 6 Numiți două ansambluri muzicale contemporane care concertează fără dirijor.
- 7 Care este parcursul vizual al brațelor într-un pasaj de creștere a intensității muzicale?
- 8 Ce gesturi dirijorale sunt inițiate pentru pregătirea intrărilor?
- 9 Cum se numește instrumentistul care conduce orchestra (violonistul de la primul pupitru)?

U2

Scări muzicale modale și tonale

Lecția 1	18	Moduri diatonice de 6 și 7 sunete
Lecția 2	20	Tonalități majore cu 2 alterații constitutive
Lecția 3	22	Tonalități minore cu 2 alterații constitutive
Recapitulare	24	
Evaluare	24	

ȘTIAI CĂ...

- Cea mai veche notă muzicală datează din jurul anului 2000 î.Hr. și a fost scrisă în cuneiformă pe o tabletă descoperită de arheologi în Sumer (Irak), în orașul Nippur.
- Denumirile notelor muzicale vin de la prima silabă a fiecărui vers dintr-un imn gregorian (muzica religioasă a cultului catolic) închinat Sfântului Ioan:
 Ut queant laxis
 Resonare fibris
 Mira gestorum
 Famuli tuorum,
 Solve polluti
 Labii reatum,
 Sancte Joannes
- Sistemul de notație pe care îl cunoaștem cel mai bine și care este folosit și astăzi a fost inventat în anul 1000 de către un călugăr benedictin pe nume Guido d'Arezzo. Sistemul inventat de acesta folosea denumirile Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si pentru cele șapte note muzicale. Ulterior, denumirea Ut este înlocuită cu Do, de la cuvântul „Dominus“ (Dumnezeu).

Diatonic = natural; mers treptat prin tonuri și semitonuri diatonice (între sunete cu denumiri diferite).

Moduri diatonice de 6 și 7 sunete

Observ

Cântec de leagăn

Versuri populare
din colecția Constantin Brăiloiu

Andantino

1. Na - ni, na-ni co-pi-laș, Dra-gul ma-mei o-do-raș, Că ma-ma te-o le-gă-na

Și pe_ochi_te-o să-ru-ta. Na-ni, na-ni pu-iul_ ma-mei, Na-ni, na-ni, pu -i - șor.

2. Culcă-mi-te mititel,
 Și te scoală măricel,
 Copilașul mamei mic,
 Face-te-ai, maică, voinic.

3. Să te duci cu oile
 Pe câmpul cu florile
 Să te duci cu vacile
 Pe câmpul cu fragile.

Recapitulez

Scriind notele din fiecare lucrare muzicală, în ordinea înălțimii, va rezulta o scară muzicală. În cântecele din folclorul copiilor și în colinde întâlnim scări cu 2 – 5 sunete, dar nu doar aceste creații sunt compuse pe scări cu puține sunete, ele fiind întâlnite și în alte genuri muzicale.

Descopăr

Modurile sunt scările provenite din muzica populară, întâlnite și în muzica de factură cultă sau în cea de divertisment, așa cum se poate observa în exemplele muzicale din manual. Treapta cea mai importantă este cea cu care se termină un cântec scris în modul respectiv, aceasta purtând denumirea de **finală** (este plasată în partea de jos a scării, de obicei fiind treapta I).

Toate scările modale alcătuiesc **sistemul modal**, cel mai vechi sistem sonor din istoria muzicii.

Modurile diatonice de 6 sunete sunt scări muzicale alcătuite din șase trepte succesive, dispuse la distanță de ton sau semiton.

Modurile diatonice de 7 sunete sunt cele mai evolute scări ale sistemului modal, fiind alcătuite din șapte trepte dispuse la distanță de tonuri sau semitonuri, cu repetarea treptei I la octavă.

Acestea au fost teoretizate în secolul al XVI-lea, iar denumirile date atunci modurilor se păstrează și astăzi. Conform acestei teoretizări, pe fiecare dintre cele șapte sunete cunoscute se poate construi un mod heptatonic, cu o structură proprie, rezultând deci șapte moduri heptatonice diatonice:

- pe nota Do modul ionian/ionian
- pe nota Re modul dorian/doric
- pe nota Mi modul frigian/frigic
- pe nota Fa modul lidian/lidic
- pe nota Sol modul mixolidian/mixolidic
- pe nota La modul eolian/eolic
- pe nota Si modul locrian/locric

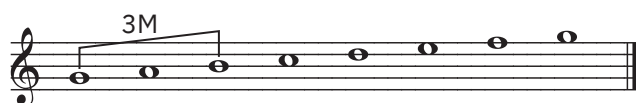
În funcție de terța care se formează la baza modului, teoreticienii moderni împart modurile heptatonice în moduri de stare majoră (care au la bază o 3M) și moduri de stare minoră (care au la bază o 3m).

De exemplu:

Modul Dorian – de stare minoră

Modul Mixolidian – de stare majoră

Rețin

Modurile diatonice cu 6 sau 7 sunete sunt scări muzicale provenite din muzica populară, folosite și în alte genuri de muzică, alcătuite din 6, respectiv 7 trepte care se succed la interval de ton sau semiton.

Finala este cea mai importantă treaptă, fiind plasată în partea de jos a scării, de regulă fiind treapta I (unii teoreticieni o numesc chiar tonică).

Aplic

Cucule, peană galbină

Popular

♩ = 87

1. Cu - cu - le, pea - nă gal - bi - nă, Cu - cu - le, pea - nă gal - bi - nă,
Eu mă culc, tu lea - gă - nă - mă, Eu mă culc, tu lea - gă - nă - mă.

2. Cucule, ochiuț de pește, (bis)
Eu mă culc, tu mă trezește. (bis)

3. Cucule, cu peana sură, (bis)
Mută-ți cuibul de la șură. (bis)

4. C-o veni pasărea, biată, (bis)
Și ți-o strica cuibu-ndată. (bis)

- 1 Scrie scările celor șapte moduri heptatonice diatonice și, în funcție de terța de la bază, realizează clasificarea lor în moduri de stare majoră și moduri de stare minoră.
- 2 Extrage scara muzicală a cântecelor *Cântec de leagăn* și *Cucule, peană galbină*, așezând sunetele din care sunt compuse în ordinea ascendentă a înălțimii, analizează scara și denumește-o.
- 3 Interpretează cântecul din manual cu toată clasa, apoi în grupe formate de către profesor.

PORTOFOLIU

În grupuri de 3 elevi, realizați o prezentare (Prezi, PowerPoint, colaj sau alte forme) despre următoarele personalități care au studiat și promovat folclorul românesc: George Breazu, Constantin Brăiloiu, Tiberiu Brediceanu, Anton Pann, Béla Bartók, Dumitru D. Stancu.

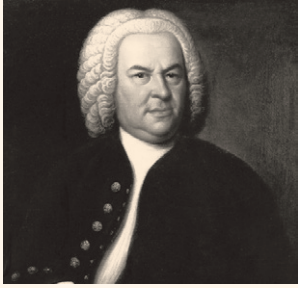
BÉLA BARTÓK
(1881 – 1945)

Compozitor, pianist, etnomuzicolog și profesor maghiar, cunoscut pentru creațiile muzicale de inspirație folclorică, care includ lucrări pentru orchestră, cvartete de coarde, lucrări pentru pian, mai multe lucrări scenice, o cantată și o serie de cântece populare pentru voce și pian.

Este autorul celei mai importante culegeri de folclor muzical românesc publicată până în prezent. Bartók a adunat, împreună cu Zoltán Kodály, peste 6000 de melodii și cântece folclorice din Ungaria și România, multe dintre ele necunoscute publicului. Pe baza acestui material, Bartók a compus, în 1915, lucrarea simfonică *Dansuri populare românești*, o suită de piese scurte, având la bază melodii transilvănene pentru vioară.

- 1 Tears for Fears, *Mad World* (hexacordie)
- 2 Béla Bartók, *Dansuri românești* (Nr. 1 – Jocul cu bâta – dorian și eolian; Nr. 2 – Brâul – dorian)
- 3 Ion Luican, *M-a făcut mama oltean* (mixolidian)
- 4 Maria Lătărețu, *Radu mamii, Radule* (ionian)

JOHANN SEBASTIAN
BACH
(1685 – 1750)

Unul dintre cele mai mari genii creative ale muzicii, Johann Sebastian Bach a fost compozitor, organist, clavicinist și violonist, reprezentant al perioadei baroce. A fost organist al orașului Arnstadt, apoi la Mühlhausen. În 1708, Bach devine organist de curte și maestru de concerte la curtea ducelui de Weimar, iar în 1723 este numit cantor și director muzical la biserica Sfântul Thomas din Leipzig. În perioada de la Weimar a compus lucrarea *Clavecinul bine temperat*, două volume care cuprind câte 24 de preludii și fugi în toate tonalitățile majore și minore, prin care a consacrat și demonstrat în mod practic complexitatea tehnică și expresivă a sistemului tonal. Această lucrare ajută la familiarizarea interpretului cu „culoarea” și caracteristicile fiecărei tonalități.

Tonalități majore cu 2 alterații constitutive

Observ

Canon

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

Allegro

A B

Soa - re de va - ră, A - dă - ne ia - ră

Flu - turi de a - ur, Flori pe col - nic.

Recapitulez

Există două tipuri de tonalități: majore și minore.

Gama este o scară muzicală alcătuită din sunetele unei tonalități așezate în ordinea înălțimii în cadrul unei octave. Ea începe și se termină cu **tonica** (nota care dă denumirea tonalității).

Caracteristicile gamelor majore (preluate de la Do Major):

- au 3M la bază;
- semitonurile sunt între treptele III-IV și VII-VIII;
- intervalele specifice sunt: 3M, 6M, 7M.

Arpegiul este alcătuit din treptele I, III, V și VIII din gamă.

Descopăr

Pe fiecare sunet natural sau alterat cu diez sau bemol se poate forma atât o tonalitate majoră, cât și o tonalitate minoră. Începând de la Do Major, care are doar sunete naturale, mergând ascendent, adăugăm câte un diez la armură pentru fiecare cvintă perfectă, iar pentru tonalitățile care se formează coborând de la Do Major, adăugăm câte un bemol la armură pentru fiecare cvintă perfectă coborâtă, ca în graficul de mai jos.

Do Major

Fa Major

Sol Major

Si b Major

Re Major

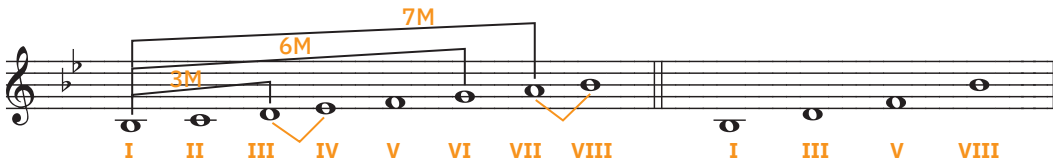
Tonalitățile majore învățate până acum sunt Do Major (fără armură); Sol Major (armură fa diez) și Fa Major (armură si bemol).

Dacă vom urca o cvintă perfectă de la Sol Major, ajungem la Re Major, iar dacă vom coborî o cvintă perfectă de la Fa Major, vom ajunge la Si bemol Major. Armura celor două noi tonalități rezultă din respectarea structurii gamelor majore.

Gama și arpegiul tonalității Re Major

I II III IV V VI VII VIII I III V VIII

Gama și arpegiul tonalității Si b Major

Când spunem că o melodie este într-o tonalitate, ne referim la faptul că are o anumită înălțime. Aceeași melodie se poate cânta mai sus sau mai jos pentru a o adapta vocii noastre, schimbând tonalitatea în care o cântăm. Acest lucru se numește **transpoziție**; transpunem melodia într-o altă tonalitate pentru a fi mai ușor de cântat, păstrându-i structura inițială, ca în exemplul de mai jos:

Rețin

Gamele tonalităților Re Major și Si bemol Major respectă structura gamelor majore, al căror model este gama tonalității Do Major. Cele două alterații de la armură provin de la faptul că fiecare se află la distanță de două cvinte perfecte ascendente (Re Major) sau descendente (Si bemol Major) față de Do Major.

Aplíc
Vrem să vii (Kum Ba Yah)

Cântec tradițional afro-american

D_____ G_____ D_____ Bm_____ F#m_____ Em7_____

Doam-ne, vrem să vii, vrem să vii. Doam-ne, vrem să vii, vrem să

A7_____ D_____ G_____ D_____ G_____ D_____ A7_____ D_____

vii. Doam-ne, vrem să vii, vrem să vii. O, Doam-ne, vrem să vii.

- 1 Cântă gamele tonalităților Re Major și Si b Major precum și exemplul muzical de mai sus legat de transpoziție, vocal cu toată clasa sau în grupe formate de profesor. Dacă dotarea școlii permite, cântă-le la pian sau cu tuburi muzicale (boowhackers).
- 2 Cântă *Canonul* de W.A. Mozart și cântecul *Kum Ba Yah*, mai întâi cu toată clasa, apoi în grupe de elevi stabilite de profesor.
- 3 Stabilește tonalitatea în care sunt scrise, identificând tonica și armura fiecăreia.
- 4 Caută versurile originale în limba engleză ale cântecului *Kum Ba Yah* și interpretează-l în întregime.

PORTOFOLIU

În grupe de 3 elevi, căutați informații despre apariția și importanța tonalității. Realizați un referat de o pagină despre acest subiect.

ȘTIAI CĂ...

- Tonalitatea a urmat în creația muzicală după modurile medievale, pe care le-a înlocuit mai întâi în practică, apoi și în teorie. În anul 1722, în Franța apare *Tratatul de armonie* al lui Jean-Philippe Rameau, care pune bazele sistemului tonal. Rameau este cel care le dă tonalităților majore și minore un sens estetic: modul major este plin de vigoare, masculin, iar cel minor este mai delicat, dulce, feminin.
- Muzica gospel provine din bogatele tradiții ale bisericii afro-americane. La sfârșitul anilor 1800, bisericile afro-americane din sudul Statelor Unite au început să îmbine diverse stiluri de muzică în serviciile lor de cult, inclusiv spiritual-afro-americane, imnuri și cântece sacre. O astfel de muzică era cântată în primul rând la biserică și era însoțită de bătaie din palme și din picioare.

AUDIȚII

- 1 Antonio Vivaldi, *Concert pentru chitară și orchestră* în Re Major, partea I
- 2 Frédéric Chopin, *Poloneza pentru pian* în Si b Major
- 3 Piotr Ilici Ceaikovski, *Concert pentru pian și orchestră* în Si b Major, partea I
- 4 *Kum Ba Yah*, diferite variante accesibile on-line

ȘTIAI CĂ...

- După nenumărate speculații, Paul McCartney a recunoscut în timpul unui interviu din 2018 că nici el, nici colegii lui din trupa The Beatles nu știau să citească sau să scrie muzică și niciodată nu au înțeles teoria muzicii. McCartney a spus că muzica lor era doar inspirație și niciodată nu au notat-o.

- Orașul Zadar din Croația a suferit efecte devastatoare în al Doilea Război Mondial, iar reconstrucția a inclus transformarea unei părți din litoralul orașului într-un perete de beton. Finalizat în 2005, Orga Mării este un obiect de arhitectură sonoră care redă muzică atunci când valurile mării lovesc tuburile situate sub un pasaj mare de marmură. Pasajul le oferă trecătorilor atât protecție, cât și un loc unde să se așeze sau să mediteze în timp ce ascultă muzica produsă de vânt și de mare.

Tonalități minore cu 2 alterații constitutive

Observ

Iancu la Turda

Din colecția Timotei Popovici

Andante

Stri - gă Băr - nuț din Si - biu, Stri - gă Băr - nuț
Stri - gă Ian - cu de la mun - te, Stri - gă Ian - cu

din Si - biu Că Ar - dea - lul nu-i pus - tiu
de la mun - te Nu te te - me măi A - xen - te.

Un gentleman la New York (Englishman In New York)

Muzică: Sting; adaptare în limba română de Mariana Comăniță

Nu beau ca - fea, beau ceai, iu - bi - ta mea Îmi pla - ce pâi - nea s - o pră -
jesc poți să a - uzi ac - cen - tul
meu când îți vor - besc. Sunt un gen - tle - man la New York

Recapitulez

Caracteristicile gamelor minore (preluate de la gama la minor): au 3 m la bază; semitonurile sunt între treptele II – III și V – VI; intervalele caracteristice sunt: 3 m, 6 m, 7 m.

Gamele minore au trei variante: **natural**, **armonic** (treapta a VII-a alterată suitor) și **melodic** (treptele VI și VII alterate suitor în urcare, iar în coborâre se revine la varianta naturală).

Tonalitățile relative sunt înrudite prin armură, dar au moduri diferite (una este majoră, cealaltă minoră) și tonici diferite (între ele este distanță de 3 m).

Descopăr

Fiecare tonalitate majoră are o tonalitate relativă minoră care este alcătuită din aceleași sunete, doar că tonica acesteia este cu o terță mică mai jos decât a relativei majore.

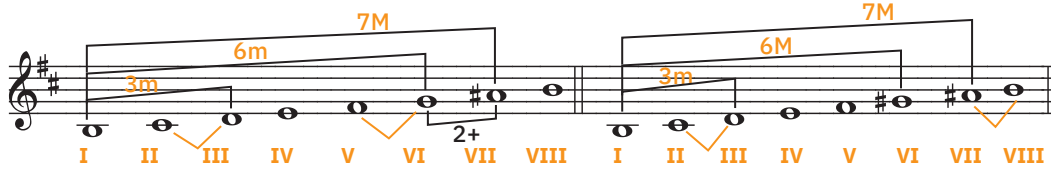
Coborând o terță mică de la nota Re, tonica tonalității Re Major, ajungem la nota Si, tonica relativei minore, si minor. Aceasta va avea aceeași armură, semitonuri între aceleași note, dar nu între aceleași trepte, deoarece începem numerotarea acestora de pe altă notă.

Gama și arpegiul tonalității si minor

Varianta naturală

Varianta armonică

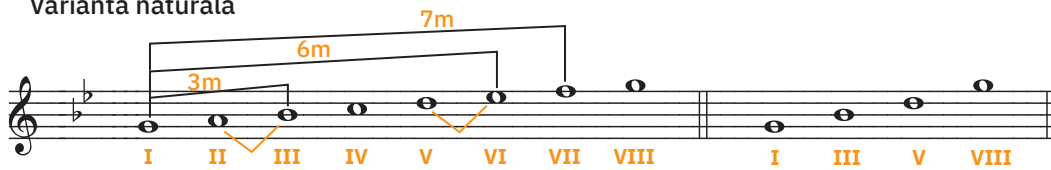
Varianta melodică

După același principiu aflăm și relativa tonalității Si b Major, aceasta fiind sol minor.

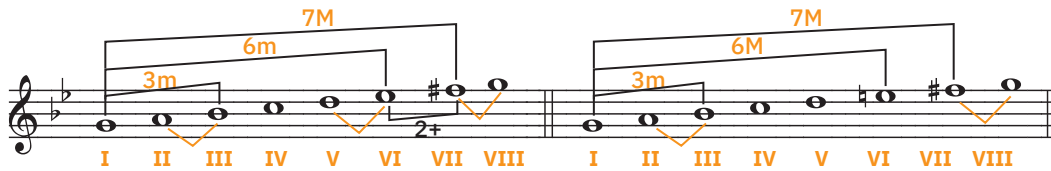
Gama și arpegiul tonalității sol minor

Varianta naturală

Varianta armonică

Varianta melodică

La crearea unei lucrări muzicale, compozitorul trebuie să aleagă tonalitatea în funcție de ce vrea să transmită. Melodiile compuse în tonalități majore sunt luminoase, vesele, puternice, iar cele compuse în tonalități minore sunt melancolice, triste, întunecate.

Rețin

Tonalitățile minore cu două alterații constitutive sunt: si minor și sol minor. Ele sunt înrudite cu tonalitățile Re Major și Si b Major prin armura comună, fiind numite tonalități relative.

Aplic

- 1 Cântă gamele tonalităților si minor și sol minor vocal cu toată clasa sau în grupe formate de profesor. Dacă dotarea școlii permite, cântă-le la pian sau tuburi muzicale.
- 2 Cântă cântecele *Iancu la Turda* și *Englishman In New York*, mai întâi cu toată clasa, apoi în grupe de elevi formate de profesor.
- 3 Stabilește tonalitatea în care sunt scrise, identificând tonica și armura fiecăreia.
- 4 Caută negativul și versurile originale în limba engleză ale cântecului *Englishman In New York* din repertoriul solistului Sting și cântă-l împreună cu colegii, în grupe de 5 elevi. Înregistrați interpretarea voastră analizați-o și spuneți ce v-a plăcut și ce ar trebui îmbunătățit.

PORTOFOLIU

- 1 Compune o melodie pentru următoarele versuri, alegând tonalitatea în funcție de mesajul lor:

Toamna în grădină își acordă vioara.	Și plâng în odaie, și eu din vioară...
Plâng strunele jalnic, lung și prelung	Plâng strunele toate lung și prelung.
Și-n goala odaie acorduri ajung...	<i>Toamna murind</i> de George Bacovia
- 2 Scrie melodia folosind o aplicație de scriere a notelor muzicale.
- 3 Înregistrează-te cântând melodia și prezint-o în fața clasei.

STING

Născut în Newcastle, Anglia, în anul 1951, pe numele lui adevărat Gordon Sumner, Sting este un cunoscut interpret și compozitor englez, devenit celebru în anii '80 ca solist al formației The Police. În anul 1985 începe o carieră solo, lansând piese de succes precum *Englishman in New York*, *If I Ever Lose My Faith in You* sau *Fields of Gold*.

AUDIȚII

- 1 Franz Schubert, *Vals* (si minor)
- 2 Sting, *Shape of My Heart* (sol minor), *Englishman In New York*

Recapitulare. Evaluare

Statuie din Viena reprezentându-l pe Johann Strauss

Recapitulare

1 Mergi din punctul A în punctul B, urmând traseul marcat de tonalitățile cu două alterații la armură.

2 Unește tonalitățile relative din primele două coloane, apoi realizează corespondența cu armura lor din cea de-a treia coloană:

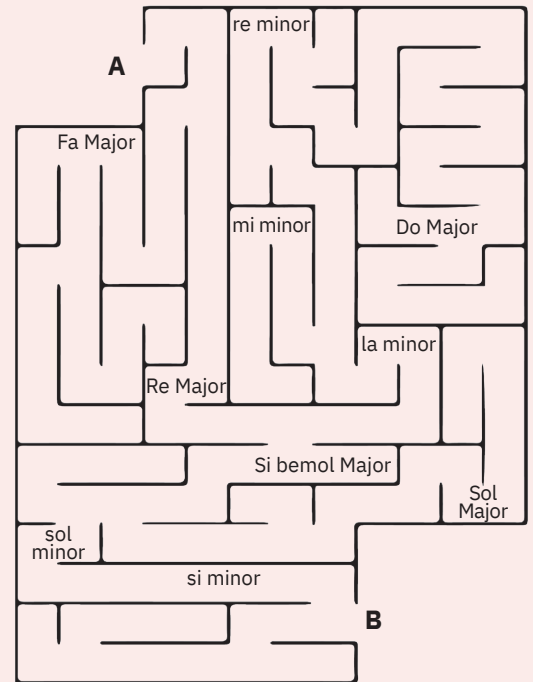
Si bemol Major sol minor fa diez, do diez

Re Major Si minor si bemol, mi bemol

3 Scrie în caiet o scară hexatonală, plecând de la nota Re din octava I.

4 Copiază în caiet tabelul următor și scrie pe rândul de jos nota pe care se formează modul scris pe rândul de sus.

Dorian	Mixolidian	Eolian	
Ionian	Frigian	Locrian	Lidian

Punctaj:

- 1 10 puncte
- 2 10 puncte
- 3 10 puncte
- 4 10 puncte
- 5 10 puncte
- 6 10 puncte
- 7 10 puncte
- 8 10 puncte
- 9 10 puncte

10 puncte din oficiu
Total: 100 de puncte

Evaluare

- 1 Scările hexatonale și cele heptatonice fac parte din sistemul
- 2 Ultima notă dintr-un cântec scris pe baza unei scări heptatonice se numește
- 3 Modul mixolidian se formează pe nota
- 4 Gama tonalității Do Major este identică cu scara modului ..., iar cea a tonalității la minor natural cu a modului
- 5 Tonalitățile cu două alterații la armură se află la distanță de ... cvinte perfecte față de tonalitatea Do Major.
- 6 Tonalitățile relative au aceeași
- 7 Procedul prin care se schimbă înălțimea la care se cântă o melodie prin schimbarea tonalității se numește
- 8 Care sunt relativele minore ale tonalităților de mai jos? Alege varianta corectă.
Re Major: a sol minor b si minor
Si bemol Major: a sol minor b si minor
- 9 Ascultă lucrările de mai jos și spune dacă sunt compuse într-o tonalitate majoră sau minoră.
a *Marșul funebru* de Frédéric Chopin;
b *Marșul lui Radetzky* de Johann Strauss (tatăl).

U3

Elemente ritmice și procedee componistice

Lecția 1 26

Măsuri compuse eterogene (mixte)

Lecția 2 28

Procedee variaționale ritmice și/sau melodice

Lecția 3 32

Conceperea unor aranjamente/acompaniamente ritmice/melodice pentru anumite cântece/audiții muzicale

Recapitulare 34

Evaluare 34

ȘTIAI CĂ...

DUCU BERTZI
(n. 1955)

Apreciat interpret de muzică folk și compozitor român. A activat în cadrul Cenaclului Flacăra. Multe dintre piesele sale au devenit adevărate șlagăre: *Și de-ar fi, Floare de colț, M-am îndrăgostit numai de ea, Suflet fără chei, Omul pădurii, Iertările, Unde oare, Focul vânt e gonit de vânt.*

Piesa *Când s-o împărțit norocu'*, variantă a melodiei *Ș-așa-mi vine câteodată*, este prima înregistrare audio a lui Ducu Bertzi, fiind realizată la Radiodifuziunea Română în noiembrie 1979.

Măsuri compuse eterogene (mixte)

Observ

Ș-așa-mi vine câteodată

Cântec din Maramureș

(2+3)

1. Ș-a-șa-mi vi-ne câ-te-o-da-tă, do-ru - le Ș-a-șa-mi vi-ne câ-te-o-da-tă

Să dau cu cu - țu-n pia - tră, să dau cu cu - țu-n pia - tră do-ru - le.

2. Din piatră să iasă foc (bis)
Că eu n-am avut noroc. (bis)
3. Când s-o împărțit norocu' (bis)
Fost-am eu dus la lucru. (bis)
4. Unora le-a dat cu caru' (bis)
Mie numai cu paharu' (bis)
5. Nici acela n-o fost plin (bis)
Jumătate-o fost venin. (bis)
6. Nici acela n-o fost ras (bis)
Jumătate-o fost necaz (bis)
7. Nalt e ceru' și senin (bis)
Pe-a mea parte norii vin. (bis)

Recapitulez

În clasele anterioare au fost studiate măsurile de 2,3 și 4 timp.

Măsura	Notarea în partitură	Sucesiunea timpilor accentuați și neaccentuați	Tactarea (mâna dreaptă)
Măsura de două pătrimi		$\frac{2}{4}$	
Măsura de trei pătrimi		$\frac{3}{4}$	
Măsura de patru pătrimi		$\frac{4}{4}$	

Măsurile de 2 și de 3 timp sunt măsuri simple pentru că au un singur accent metric.

Măsura de 4 timp este compusă din 2 măsuri de 2 timp, având 2 accente metrice, unul principal și unul secundar. Întrucât în alcătuirea ei intră două măsuri de același fel, măsura de 4 timp este o măsură compusă omogenă.

Descopăr

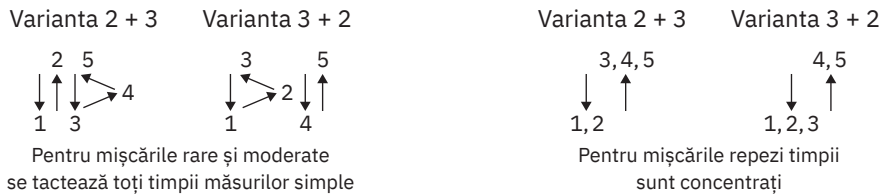
Măsurile compuse eterogene (mixte) sunt formate din două sau mai multe măsuri simple binare și ternare, așezate în diverse combinații:

$\frac{5}{4}$ (2+3) sau (3+2)

$\frac{5}{8}$ (2+3) sau (3+2)

Măsurile eterogene pot avea 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 timp. În creație, cele mai răspândite sunt măsurile de 5 și 7 optimi.

În funcție de timpul de execuție a ritmurilor din metrul eterogen s-au stabilit două maniere de tactare:

Ritmul eterogen este frecvent întâlnit în muzica populară românească în jocuri – geam-paraua, brâul bănațean, rustemul oltenesc, purtata ardelenescă, hodoroaga, șchioapa; în colinde și unele ritualuri, *Capra* (țurca), *Leliță Ioană*, în unele cântece de nuntă. Totodată, acesta reprezintă o atracție și pentru compozitorii secolului al XX-lea, dintre care îi putem aminti pe: George Enescu, Claude Debussy, Maurice Ravel, Béla Bartók, Igor Stravinski.

Rețin

Măsurile pot fi:			
Simple		Compuse	
binare	ternare	omogene	eterogene (mixte)
cu 2 timpii	cu 3 timpii	alcătuite din două sau mai multe măsuri simple de același fel: binare sau ternare	alcătuite din două sau mai multe măsuri simple diferite ca factură ritmică: binare și ternare

Aplíc

- 1 Citește ritmic cântecul *Ș-așa-mi vine câteodată*, tactând măsura de 5/8 în ambele variante.
- 2 În ce fel de măsură este scris cântecul menționat la punctul 1, simplă sau compusă? Câte accente are?
- 3 Interpretează cântecul împreună cu colegii marcând cu bătaii de palme accentele principale și cu pocnituri din degete accentele secundare.
- 4 Comentează mesajul cântecului în raport cu propriile trăiri.

PORTOFOLIU

- 1 În funcție de preferințe, împărțiți colectivul clasei în două grupe: instrumentiști și dansatori. Instrumentiștii vor descifra și exersa cântecul de mai jos folosind un instrument muzical sau aplicația *virtualpiano* de pe telefonul mobil. Dansatorii vor exersa mișcările dansului. Executați împreună momentul muzical-coregrafic, apoi schimbați rolurile.
- 2 Scrieți în câteva rânduri impresiile avute în urma acestor experiențe, corelând faptul că melodia are un ritm eterogen cu starea voastră din momentul în care ați cântat la instrument, apoi din momentul în care ați dansat. Asociați o imagine acestei muzici.

Hodoroaga

D – piciorul drept; S – piciorul stâng; D*/S* – lovitură în pământ cu piciorul drept/stâng

ȘTIAI CĂ...

- **Constantin Brăiloiu** (1893 – 1958) a fost compozitor, critic muzical, etnomuzicolog, folclorist și profesor român din prima jumătate a secolului al XX-lea. A pus bazele școlii românești de folclor și etnomuzicologie.
- Pentru ritmul eterogen care se execută într-o mișcare de mare viteză (MM = 300-600), Constantin Brăiloiu a adoptat termenul de *aksak*, care în limba turcă înseamnă „șchiop”. De altfel, unele jocuri românești se numesc șchioapa, hodoroaga.
- Hodoroaga sau șchioapa este un joc (dans) popular românesc întâlnit în sudul Transilvaniei și în Dobrogea. Se joacă în cerc cu brațele în lanț. Are pași simpli cu deplasări bilaterale, alternând cu pași săriți încrucișați (în față și în spate), executați pe direcția inversă rotirii acelor de ceasornic. Partea I: Spre dreapta – DS DS*, spre stânga – SDS D* (x 2); Partea a II-a: Spre dreapta – DS (în spate) DS (în față) (x4)

AUDIȚII

- 1 Ascultă cântecul *Când s-o-mpărțit norocu'*, în interpretarea lui Ducu Bertzi.
- 2 Melodia *Leliță Ioană* în interpretarea Mariei Tănase și a Ioanei Radu.

Procedee variaționale ritmice și/sau melodice

El Zorab – bidiviu, cal de rasă arabă, ager, frumos și iute, personaj al poeziei cu același nume, scrisă de George Coșbuc.

Notă: la strofa 1.

* = bătăi din palme

ȘTIAI CĂ...

- Grecii antici numeau **sincopa disonanță ritmică** făcând analogie cu efectul tulburător pe care îl avea disonanța la acea vreme.
- Muzica rap constă în rostirea de rime, jocuri de cuvinte sau poezie într-un mod ritmic. Din punct de vedere stilistic, rapul se află la întrepătrunderea dintre discurs, proză, poezie și cântec.

ANTONÍN DVOŘÁK
(1841 – 1904)

Compozitor ceh, asemănat cu Händel și Haydn datorită simplității și sănătății sale sufletești. Mottoul vieții sale era: „Dumnezeu, dragostea și patria“.

Ultima sa creație în genul simfonic, *Simfonia nr. 9 în mi minor*, op. 95, *Din lumea nouă este*, în același timp, prima lucrare din perioada americană a operei sale a cărei muzică amintește de sonoritățile, pe alocuri sincopate, ale melodiilor negrilor și ale indienilor. „Lumea nouă“ era denumirea dată Americii de Nord.

Observ

Variațiuni muzicale

de Mirela Matei

Astăzi am dori să ne reamintim și multe elemente ritmice să folosim.

Sincopă, anacruză sau chiar contratimp, un ornament, un punct să încadrăm în ritm!

M

1. Dacă-nlocuiești accentul cu o pauză, * nu, * nu, nu e **anacruză**
De două ori la rând dac-apare-n ritm, * da, *da, este **contratimp**
2. Mult mai expresiv să fiu atunci când îmi doresc, **legato** folosesc și timpii îi unesc
Accentul pleacă iute de la tare la slab, și **sincopa** apare ca un El Zorab.
3. Și iată, vine-n zbor ca o buburuză mult prea drăgălașa, iubita **anacruză**
Când timpul tare ea, frumos îl pregătește, tu cu avânt pornești cât ai zice pește.
4. Într-un picior de sari, se-aude-un **ritm punctat** și cum notezi aceasta, tu astăzi ai aflat
Un punct de pui la dreapta drăguțelor durate, valoarea prelungești cu încă jumătate.
5. Dar melodia mea tare se plictisește, puțină acțiune acum ea își dorește
Aduce pentru note suratele vecine și le-alternează-așa cum știe ea mai bine.
6. Așa că dacă vreau frumos să mă exprim, mult mai muzical și-aș zice chiar sublim
Sincopă, anacruză sau poate contratimp, cu entuziasm eu de punctez un ritm,
Sau poate melodiei de-i fac un ornament, cântarea va ieși, desigur, excelent.

M variat

Recapituliez

Contratimpul constă în înlocuirea cu pauză a sunetului de pe timpul tare de cel puțin două ori consecutiv și accentuarea sunetului de pe timpul slab, de obicei neaccentuat. El se poate

forma pe timp $\frac{2}{4}$ sau pe părți de timp $\frac{2}{4}$.

Sincopa este formula metro-ritmică ce constă în deplasarea accentului de pe timpul (partea de timp) accentuat(ă) pe timpul (partea de timp) neaccentuat(ă) prin folosirea *legatoului* de durată. Sincopa se poate forma pe timp $\frac{2}{4}$ sau pe părți de timp

$\frac{2}{4}$.

Anacruza (*aufтакт* în limba germană) este sunetul sau grupul de sunete care pregătesc și dau elan timpului accentuat. Anacruza de la începutul unui cântec se completează cu valorile ultimei măsurii incomplete.

Anacruza poate fi pe timp $\frac{2}{4}$ și pe părți de timp $\frac{2}{4}$.

Descopăr

Procedeele variaționale ritmice și melodice sunt modalități de îmbogățire și dezvoltare creatoare a ritmului și a melodiei în operele de artă.

Contratimpul este înțeles ca o mișcare împotriva timpului sau a valorii normal accentuate. Folosirea acestuia îmbogățește posibilitățile de expresie ale creației muzicale, putând fi redată anumite situații, sentimente sau procese psiho-fiziologice, cum ar fi: suspinul, pierderea suflului, istovirea, îndârjirea, graba, frica sau, dimpotrivă, bucuria, strălucirea, exuberanța, voioșia.

Sincoparea unei melodii atrage după sine o mișcare nouă, mai vie, dând impuls ritmului și ritmicității operei de artă. Folosirea sincopei este frecvent întâlnită în muzica jazz și în creațiile unor compozitori precum: George Gershwin, Aaron Copland, Igor Stravinski, Paul Hindemith, Maurice Ravel, Darius Milhaud, Arthur Honegger și alții.

Anacruza conferă ritmului mai multe elemente pregătitoare ale accentului principal, dând mai mult elan melodiei sau, dimpotrivă, făcând fraza muzicală mai retorică cu mai puțină anvergură și pregnanță.

Ritmul punctat atribuie lucrării muzicale o expresivitate aparte, aducând vigoare și vioiciune. Punctând anumite durate, formula ritmică va deveni mai dinamică.

Ornamentul muzical constă în alternarea rapidă a unui sunet de bază cu sunetul vecin, superior sau inferior. Folosirea acestuia conferă liniei melodice un plus de expresivitate și dinamism. Muzica barocă se remarcă prin frecvența acestui procedeu.

Rețin

Procedeele variaționale ritmice și melodice presupun folosirea unor formule ritmice și melodice care ies din alternanța firească a accentelor și a liniei melodice. Acestea aduc un plus de expresivitate discursului, îmbogățind modalitățile de expresie ale operei muzicale.

Creația muzicală ne oferă nenumărate exemple de astfel de procedee, dintre care putem aminti: folosirea sincopei, a contratimpului, a anacruzei, a formulelor ritmice punctate, a ornamentelor melodice.

Aplic

- 1 a Citește cu atenție versurile de la rubrica **Observ** și realizează după fiecare strofă variațiunea adecvată pentru M conform indicațiilor din text. Poți continua variațiunile începute în exemplul de mai jos.

M1

M2

M3

M4

EDWARD KENNEDY
„DUKE“ ELLINGTON
(1899 – 1974)

Compozitor și pianist american, conducătorul mai multor formații de jazz, a fost cel dintâi care și-a folosit vocea pe post de instrument muzical. Creația sa însumează peste 2 000 de cântece și compoziții, de la jazz și muzică de film la muzică religioasă și muzică clasică. A susținut concerte în săli renumite precum: Carnegie Hall din New York, Filarmonica din San Francisco și Opera din Chicago.

Duke Ellington, *It Don't Mean A Thing*

LUDWIG VAN BEETHOVEN
(1770 – 1827)

Compozitor german reprezentativ pentru perioada de tranziție dintre clasicism și romantism. În creațiile sale se remarcă un excepțional talent variațional.

Lucrări importante:

9 simfonii (a 3-a *Eröica*, a 5-a, a *Destinului*, a 6-a, *Pastorala*, a 9-a, cu finalul *Odă bucuriei* pe versuri de Friedrich von Schiller, adoptată ca imn oficial al Uniunii Europene); 5 concerte pentru pian și orchestră (remarcabile al 4-lea și al 5-lea, *Imperialul*); un concert pentru vioară și orchestră; *Missa solemnă*; 32 de sonate pentru pian (printre care a 8-a, *Patetica*, a 14-a, *Sonata lunii*, a 23-a, *Appassionata*); sonate pentru vioară și pian (mai cunoscută sonata *Kreutzer*); 16 cvartete pentru coarde; opera *Fidelio*.

AUDIȚII

Ludwig van Beethoven:

- *Simfonia nr. 5 în do minor*, op. 67, *Simfonia Destinului*;
- *Simfonia nr. 9 în re minor*, op. 125, *Odă bucuriei*, partea a IV-a

b Cântă împreună cu colegii cântecul *Variațiuni*, alternând cu atenție momentele de rap cu inserările melodice. Împarte colectivul clasei în 3 echipe și realizați un moment artistic astfel:

- echipa 1 execută un ritm plecând de la următoarea formulă:

- echipa 2 recită versurile astfel încât să se încadreze în ritmul de mai sus
- echipa 3 alege, din creațiile colegilor, câte o variațiune adecvată pentru fiecare dintre strofe și cântă partea melodică pe note sau cu vocalize

c Identifică în **M variat** cel puțin patru procedee variaționale ritmico-melodice.

d Compară **M** cu **M variat** din cântecul lecției și descrie aportul formulelor ritmice și melodice folosite.

2 a Audiază partea finală a *Suitei pentru clavecin nr. 5* în Mi Major, HWV 430, *Temă cu variațiuni*, *Fierarul vesel* de G.F. Händel.

b Urmărește cu atenție procedeele variaționale folosite.

c Acționează în același fel cu *Simfonia a V-a* și *Simfonia a IX-a* de Ludwig van Beethoven.

3 Învață cântecul *Joshua Fit the Battle of Jericho* (*Joshua a învins la Jericho*), respectând etapele următoare:

a se împarte clasa în patru grupe: vocea I, vocea a II-a, chitariștii și echipa multimedia.

b cele trei grupe de muzicieni învață separat partitura, după indicațiile profesorului.

c se caută pe internet versurile originale, se studiază partea vocală în limbile engleză și română, punând împreună ambele voci.

d se adaugă acompaniamentul instrumental.

e echipa multimedia realizează o proiecție video în acord cu mesajul textului, documentându-se asupra personajelor care apar menționate și a episodului biblic descris în cântec.

f se prezintă cântecul sub forma unui spectacol în fața colegilor de la altă clasă.

4 Identifică formula ritmică prezentă în cântecul *Joshua Fit the Battle of Jericho* (*Joshua a învins la Jericho*).

5 Realizează un acompaniament ritmic folosind percuția corporală în care să utilizezi procedeele ritmice învățate.

Bătălia de la Jericho, frescă din basilica San Vitale, Italia

Joshua a învins la Jericho (Joshua Fit the Battle of Jericho)

Tradițional: cântec afro-american

Aranjament: H. Luedeman

Dm Dm/C Dm/B \flat A Gm A

Jo-shua a în-vins la Je - ri - cho, Je-ri- cho Je-ri- cho

Dm Dm/C Dm/B \flat A Dm

Jo-shua a în-vins la Je - ri - cho și zi - duri au că - zut.

Fine

Dm Dm Dm/C Dm/B \flat A Dm Dm/B \flat

2. zut. De vă a-min-tiți de re - gii din Gi - de - on De vă a - min-tiți de o - mul

A Dm Dm/C Dm/B \flat A

Saul, Ei nu vor fi ca Jo - shu - a când a-n-

Dm **D.C. al fine**

vins la Je - ri - cho.

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL
(1685 – 1759)

Compozitor german, reprezentant de seamă al stilului muzical preclasic (baroc); a trăit cea mai mare parte a vieții în Anglia. Dintre creațiile reprezentative pot fi amintite: operele *Rinaldo* și *Solomon*, oratoriul *Mesia*, suitele *Muzica apelor*, *Muzică pentru focuri regale de artificii* etc.

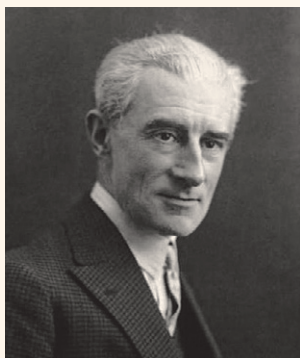
- Partea finală a *Suitei pentru clavicin nr. 5 în Mi Major, HVW 430, Temă cu variațiuni, Fierarul vesel* de Georg Friedrich Händel.
- Antonín Dvořák, *Simfonia nr. 9 în mi minor, op. 95, Din lumea nouă.*

PORTOFOLIU

Compune propria lucrare muzicală, folosind cel puțin trei procedee învățate și având ca punct de plecare următoarea temă muzicală:

Conceperea unor aranjamente/acompaniamente ritmice/melodice pentru anumite cântece/audiții muzicale

- Cuvântul **ison** mai denumește și un semn grafic din notația psaltică.
- Cuvântul **canon** mai are următoarele înțelesuri: cântare bisericească, glas, regulă, pedeapsă, suferință, tipic, instrument muzical oriental, literă de tipar.
- **Ostinato** (din ital.) = încăpățânat.

MAURICE RAVEL
(1875 – 1937)

Compozitor francez impresionist care a contribuit la dezvoltarea limbajului muzical modern din prima parte a secolului al XX-lea. Muzica sa, impregnată de rafinate sonorități impresioniste și de un pronunțat caracter folcloric, cuprinde lucrări ca: *Bolero*, opera *buffă* într-un act – *Ora spaniolă*, *Concert în Re Major* pentru mâna stângă, *Concert pentru pian și orchestră în Sol Major*, suita *Sheherezada*, rapsodia spaniolă, rapsodia *Tzigane*, cicluri de pian – *Oglinzi* și *Suita Gaspard al nopții* etc. *Bolero* este o muzică de balet pentru orchestră, într-un singur act, în Do Major, compusă în 1928 pentru dansatoarea rusă Ida Rubinstein.

Observ

Vocalize

Recapitulez

Unisonul reprezintă cântarea în colectiv pe o singură voce.

Cântarea **responsorială** presupune ca, atunci când un solist începe să cânte, corul să-i răspundă cu un refren sau cu altă formulă ritmico-melodică.

Isonul este un sunet care însoțește melodia. Acest procedeu este specific muzicii bizantine. Termenul mai denumește și un semn grafic din notația psaltică.

Cântarea în **canon** este un procedeu prin care o voce imită materialul ritmico-melodic expus de cealaltă voce.

Ostinato este un procedeu muzical prin care un motiv sau o frază muzicală se repetă constant. Cel mai cunoscut ostinato pe baza unei piese este lucrarea *Bolero* a lui Maurice Ravel.

Descopăr

Aranjamentul muzical presupune prelucrarea unei melodii astfel încât să poată fi cântată de un instrument, un tip de voce sau un ansamblu. Se ține cont de registrul vocii, al instrumentului sau al ansamblului, precum și de posibilitățile tehnice.

Acompaniamentul se referă la însoțirea unei melodii de bază cu altă melodie, în armonie cu cea dintâi, cântată vocal sau instrumental. Acompaniamentul poate fi armonic, melodic, ritmic sau ritmico-melodic.

Dialogul antifonic constă în repartizarea antifonică, fragmentată pe două planuri, a cântecului dat.

Contrapunctarea se referă la crearea unei melodii cu rol subordonat. Prin urmare, se introduce un plan melodic străin (contrastant) față de melodia dată. Contrapunctarea poate fi de mai multe tipuri. Exemplu: ostinată – se obține prin emanciparea isonului, care va fi ritmizat și va căpăta mișcare melodică; în mixturi – cântarea în intervale paralele (terță, cvartă, cvintă, sextă, octavă); heterofonică – se obține prin imitație, dând impresia unei scriituri în care o voce se îngână pe alta etc.

Uneori, contrapunctarea conferă melodiei atributele unui joc muzical, ca într-un scenariu în care își fac loc intervenții extramuzicale cu sunete ambientale, zgomote integrate cântării (bătăi din palme, bătăi din picior, jucării zgomotoase, instrumente de percuție convenționale și neconvenționale, inserții recitative pe sunete nedeterminate).

Rețin

Aranjamentele și acompaniamentele muzicale îmbogățesc și diversifică paleta expresivă a unei melodii. Tipuri de aranjamente și acompaniamente: unisonul, cântarea responsorială, isonul, cântarea în canon, ostinato, dialogul antifonic, contrapunctarea.

Aplic

- 1 a Execută *Vocalize* cu toată clasa, pe echipe sau în dialog solist – clasă în funcție de specificul fiecărui fragment.
- b Identifică tipul de aranjament/acompaniament folosit.
- c Acompaniază ritmic cu elemente de percuzie corporală sau instrumente de percuzie convenționale și neconvenționale folosind următoarea formulă:

- 2 Interpretează cântecul *Liliană fată dalbă* și precizează tipurile de aranjamente/acompaniamente folosite.
- 3 Audiază *Lacrimosa* de W.A. Mozart și *Lacrymosa* interpretată de Evanescence.
 - a Comentează tipul de aranjament/acompaniament al fiecărei lucrări.
 - b Precizează trăirile și sentimentele transmise de fiecare dintre cele două audiții.
 - c Se schimbă conținutul ideatic al unei lucrări în funcție de aranjamentul/acompaniamentul folosit? Argumentează răspunsul!

Liliană fată dalbă

Versuri populare
Prelucrare de Vasile Spătăreanu după Béla Bartók

PORTOFOLIU

Realizează, din materiale reciclabile, instrumente de percuzie neconvenționale. Poți folosi ambalaje foșnitoare, cutii de alune, sticle de plastic umplute cu pietricele sau cu orez, linguri etc. Acompaniază cântecele de la rubrica **AUDIȚII** folosind instrumentele create.

ȘTIAI CĂ...

- *Lacrimosa* este cea mai cunoscută parte a *Requiemului în re minor* (KV 626) compus de Wolfgang Amadeus Mozart în anul 1791.
- *Lacrymosa* este o piesă interpretată de trupa Evanescence, inspirată de renumita creație mozartiană.

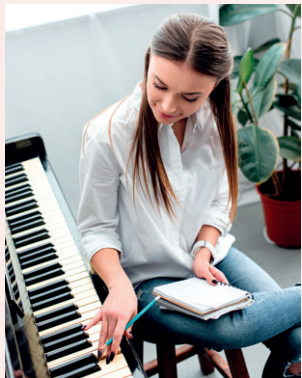
VASILE SPĂTĂRELU
(1938 – 2005)

Compozitor român, profesor la Universitatea de Arte George Enescu din Iași, ale cărui compoziții vizează domeniul scenic, simfonic, cameral, coral și vocal.

AUDIȚII

- Maurice Ravel, *Bolero*
- Nicu Alifantis, *Ce bine că ești*
- Emeric Imre, *Nebun de alb*
- Michael Jackson, *Heal the World*
- Ivan Ivanovici, *Valurile Dunării*

Recapitulare. Evaluare

Recapitulare

Joc. Compozitorul

Imaginează-ți că ești compozitor și trebuie să scrii o piesă despre erupția unui vulcan. Realizează un scenariu și precizează ce elemente, dintre cele de mai jos (cel puțin câte unul din fiecare categorie), ai folosi pentru fiecare secvență. Motivează alegerile tale.

Câștigătorul este ales în funcție de coerența scenariului și de argumentele folosite în prezentare.

Măsuri	Procedee variaționale ritmice și melodice	Tipuri de aranjamente/acompaniamente
2/4	Sincoparea	Unison
3/4	Contratimparea	Ison
4/4	Folosirea anacruzei	Ostinato
5/8	Folosirea ritmului punctat	Cântarea responsorială
7/4	Ornamentul melodic	Canon
7/8		Dialog antifonic
		Contrapunctarea ostinată
		Contrapunctarea în mixturi
		Contrapunctarea heterofonică

Pornind de la ritmul de mai jos, realizează variațiuni ritmice astfel:

- Prin sincopare;
- Prin contratimpare;
- Prin folosirea ritmului punctat;
- Combinând cel puțin două dintre procedeele de mai sus.

Punctaj:

- 10 puncte
- 10 puncte
- 20 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte

10 puncte din oficiu
Total: 100 de puncte

Evaluare

- Încercuiește măsurile eterogene: 2/8, 5/4, 2/4, 7/4, 5/8, 9/8.
- Notează enunțul de mai jos cu A (adevărat) sau cu F (fals). Măsura compusă eterogenă este alcătuită din măsuri simple diferite. A F
- Enumeră patru procedee ritmice și melodice variaționale. Explică-le pe rând.
- Completează:
... este unul dintre cele mai frecvente procedee variaționale ritmice întâlnite în muzica de jazz.
- Ce procedeu variațional ritmic este folosit în *Aria toreadorului* din opera *Carmen* compusă de Georges Bizet?

- Realizează un aranjament pentru fragmentul de mai sus, folosind dialog antifonic.
- Ce procedeu variațional este potrivit pentru a exprima suspinul, teama, frica, exuberanța?
- Folosind propriile cuvinte, explică ce este contrapunctarea.

Recapitulare pentru unitățile 1 – 3

Pentru rezolvarea careurilor, profesorul pune la dispoziția elevilor pagina de recapitulare, multiplicată.

UNITATEA 1 • Cânt vocal și instrumental

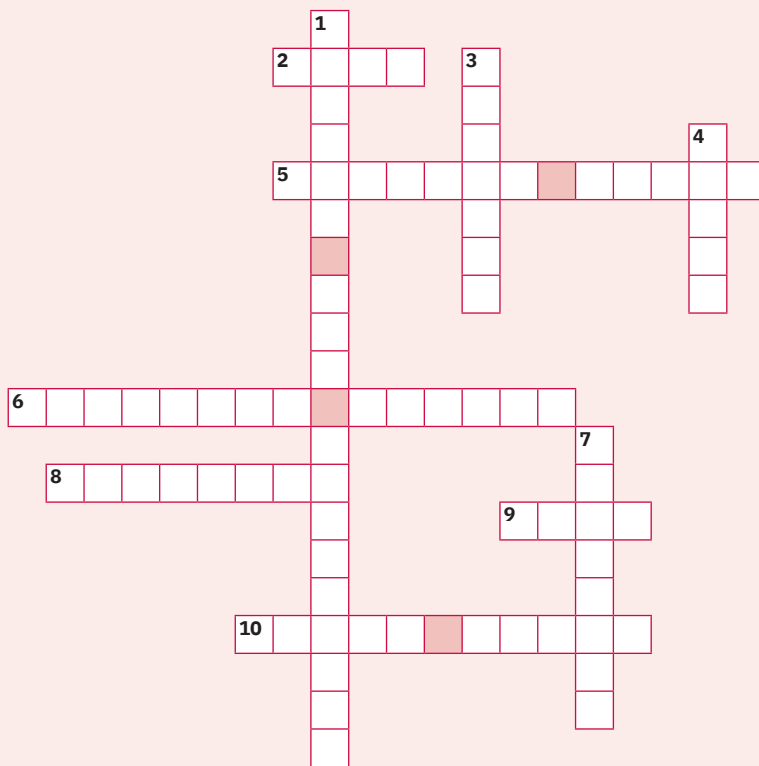
Rezolvați rebusul

Vertical

- 1 2020, 250 de ani de la nașterea marelui compozitor
- 3 Melodie a formației Phoenix cu introducere solistică de flaut drept
- 4 Necesitar în executarea gestului dirijoral
- 7 Emisia vocii de cap pentru timbrul masculin

Orizontal

- 2 Orchestra Europeană de Tineret înființată de dirijorul Claudio Abbado
- 5 Este determinat de specificul corzilor vocale
- 6 Porecla dată Filarmonicii din Berlin de către localnici
- 8 Exerciții de încălzire a vocii
- 9 Tip de emisie vocală mixtă
- 10 Instrument de suflat, specific Renașterii și Barocului

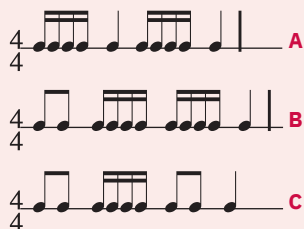
UNITATEA 2 • Scări muzicale modale și tonale

Caută cu atenție în aritmograful alăturat termenii învățați în lecțiile Unității 2: moduri, dorian, mixolidian, tonalitate, arpeggiu, diatonic, frigian, eolian, major, armonic, Bach, ionian, lidian, locrian, minor, melodic, diez, bemol, cvinta, clavecin.

Verifică împreună cu colegul/colega de bancă cine a găsit mai multe cuvinte. Succes!

UNITATEA 3 • Elemente ritmice și procedee componistice

Utilizează formulele ritmice într-un exercițiu de tip canon **A – B – C**.

- Pentru pătrimi (♩) se vor pocni degetele.
 - Pentru optimi (♪) se execută bătăi cu palmele pe picioare/bătăi de picioare/pași alternativi.
 - Pentru șaisprezecimi (♫) se vor utiliza bătăi de palme.
 - Pentru litera **C** vei improviza, plecând de la modelul ritmic propus, utilizând pe rând unul dintre procedeele ritmico-melodice învățate: contratimpul, sincopa, anacruza, ritmul punctat, respectând măsura de 4/4.
- a Clasa se va împărți în trei grupe, intrând după modelul:
- A B C**
A B C
A B C
- b Se alege ordinea procedeele de improvizație pentru litera **C**.
- c Exercițiul va dura până ce ultimul grup parcurge toate procedeele și liniile ritmice, după exemplificarea profesorului.
- d Exercițiul se poate lucra și cu tuburi *boomwhakers*.

B	T	Z	H	H	F	L	Q	S	X	I	W	A	F	B	O	A	R	U	E
F	S	H	W	X	F	P	O	Q	X	U	A	Y	J	Z	L	L	Q	B	O
R	S	Q	B	I	T	K	H	M	J	T	S	O	B	T	M	X	K	Z	H
I	X	X	A	V	S	A	R	B	E	G	I	U	E	P	E	D	W	W	K
G	Z	G	G	X	U	P	S	A	L	B	G	R	E	I	L	E	E	X	N
I	N	O	T	I	M	E	S	K	K	A	A	S	Z	A	O	T	A	G	D
A	A	T	E	M	P	E	R	A	T	T	A	I	R	L	D	P	M	A	K
N	T	L	S	E	V	J	G	R	I	S	U	T	I	N	I	A	I	X	T
N	U	B	N	T	I	I	I	I	S	R	T	A	I	N	C	S	T	Y	R
L	R	A	L	A	K	N	A	I	D	N	N	C	V	L	D	N	P	M	S
I	A	C	W	T	A	L	T	B	A	Z	E	N	P	O	A	P	E	I	G
W	L	H	T	I	G	U	O	I	A	V	E	B	R	I	H	W	S	N	U
Q	B	S	R	L	E	H	N	E	A	C	V	I	D	M	N	J	L	O	M
G	R	C	U	A	G	O	I	L	P	I	A	I	D	X	U	M	I	R	M
H	O	X	H	N	I	A	C	S	M	N	L	E	M	B	G	A	D	R	Z
L	M	A	I	O	E	M	G	B	B	O	Y	Q	U	C	C	C	I	L	T
B	K	O	A	T	A	T	D	D	X	M	C	V	I	N	T	A	A	T	E
M	S	T	W	J	N	I	E	I	N	R	Y	P	O	O	D	J	N	Z	R
O	G	F	O	W	Y	Y	M	Z	J	A	F	Z	I	R	U	D	O	M	T
A	R	R	H	Y	D	E	I	A	B	H	P	U	D	C	W	H	J	B	A

Evaluare sumativă

Punctaj:

- 1 20 de puncte
a – 10 puncte
b – 10 puncte
- 2 20 de puncte
a – 5 puncte
b – 5 puncte
c – 10 puncte
- 3 10 puncte
a – 5 puncte
b – 5 puncte
- 4 20 de puncte
a – 10 puncte
b – 10 puncte
- 5 20 de puncte
a – 5 puncte
b – 5 puncte
c – 5 puncte
d – 5 puncte

10 puncte din oficiu
Total: 100 de puncte

- 1 Bifează afirmațiile cu A (adevărat) sau F (fals).
- a Vocea de cap este specifică vocilor înalte. Este utilizată adesea în cantoul coral și cel clasic (belcanto). A F
- b Flautul drept (blockflöteul) este un instrument de suflat din alamă. Corpul său este compus din mai multe tuburi încolăcite terminându-se cu o pâlnie. La capătul opus are un muștiuc. Sunetele se produc apăsând cele trei pistoane. A F

- 2 Completează spațiile punctate cu răspunsurile corecte.
- a Gesturile dirijorale sunt executate cu ajutorul unui ..., în cazul dirijorului de orchestră, sau doar cu mâinile, în cazul dirijorului de cor.
- b Măsurile compuse ... sunt formate din două sau mai multe măsuri simple binare și ternare, așezate în diverse combinații.
- c Unește elementele din coloane pentru a da răspunsul corect.

Contratimpul	Formula metro-ritmică ce constă în deplasarea accentului de pe timpul (partea de timp) accentuat(ă) pe timpul (partea de timp) neaccentuat(ă) prin folosirea legatoului de durată.
Anacruza	Înlocuirea cu pauză a sunetului de pe timpul accentuat de cel puțin două ori consecutiv și deplasarea accentului pe sunetul de pe timpul neaccentuat următor.
Sincopa	<i>Auftakt</i> (lb. germană) este sunetul sau grupul de sunete care pregătesc și dau elan timpului accentuat. Anacruza de la începutul unui cântec se completează cu valorile ultimei măsuri incomplete.

- 3 Alege varianta corectă.
- a Modul lidian este construit pe nota FA drept un mod diatonic:
- de 7 sunete
 - 6 sunete
- b Tonalitățile cu \flat (bemoli) se află la distanță de cvinte perfecte ... față de gamele Do Major/la minor:
- descendente
 - ascendente
- 4 Formulează răspunsul.
- a Cum se numesc cele trei variante ale gamei minore și care este structura acestora?
- b La ce distanță se află o gamă majoră de relativa ei minoră?
- 5 Cântă cântecul *Tu mă înalți (You Raise Me Up)*, pag. 11, și răspunde la următoarele întrebări:
- a În ce tonalitate este scris cântecul și care este relativa acesteia?
- b În ce măsură este scris cântecul și ce fel de măsură este?
- c Ce reprezintă din punct de vedere ritmic grupul de trei note de la începutul partiturii?
- d Găsește în partitură și notează în caiet cel puțin câte un fragment în care apar sincopa și ritmul punctat.

U4

Elemente de folclor

Lección 1 38

Dansuri din diverse zone geografice

Lección 2 42

Tradiții și obiceiuri

Recapitulare 48

Evaluare 48

Dansuri din diverse zone geografice

ȘTIAI CĂ...

- **Brașoveanca** este un dans foarte cunoscut în Transilvania (Țara Bârsei, în preajma Brașovului). Face parte din categoria „dansurilor de cuplu”, dansându-se mai ales la nunți.

Cuplurile, ținându-se de mână (măinile drepte împreunate în față, iar cele stângi în spate la nivelul umărului partenerii), se așază într-o coloană compactă, executându-se pașii:

- 1 (în față – SDSD*, în spate – DSDS*) x 2
- 2 (partenera – la stânga SDSD*, la dreapta DSDS*, partenerul – aceeași pași pe loc) x 2

- Sensul dansurilor ritualice era eliberarea de propriul „eu”.

Dansurile terapeutice făceau parte din procedeele de vindecare ale strămoșilor noștri. Exemplu de strigături:
*Foaie verde trei scaieți
 La bătută, măi băieți!
 Care vreți, care puteți
 Care nu, nu vă prindeți!
 Foaie verde baraboi,
 Înainte și-napoi
 Înapoi și înainte
 Pe bătute și sărite
 Bate cizma, n-o cruța
 Nu căta, că nu-i a ta
 Îi din sat, de-mprumutat
 Bogdaproste cui o dat
 Frunzuliță baraboi
 Înainte, măi flăcăi!*

Țăpuritură – strigătură specifică în cântecele maramureșene

Observ

Brașoveanca

Doi pași î - na - in - te și doi î - na - poi... Doi pași î - na - in - te
 c - a - șa - i pe la noi Dă fa - ta la stân - ga, dă - o și la
 dreap - ta Ui - te - a - șa se joa - că la noi bra - șo - vean - ca.

Recapitulez

În folclorul românesc se întâlnesc numeroase dansuri, diferite din punct de vedere coregrafic, melodic și ritmic, în funcție de caracteristicile fiecărei regiuni: ardeleana, învârtita (Transilvania); de doi, pe picior (Banat); ariciul, ciuleandra (Muntenia); rustemul, alunelul (Oltenia); geamparaua (Dobrogea); șchioapa, bătuta (Moldova). Totodată, unele dansuri se regăsesc în toate zonele folclorice: hora, sârba și brăul.

Descopăr

Folclorul românesc are un pronunțat caracter **sincretic** (îmbină mai multe arte), ceea ce determină o relație de interdependență între dans, muzică și text (scandat sau cântat). Muzica și textul asigură dansului folcloric **ritmul caracteristic și tematica**. În funcție de acestea poate fi dedusă funcționalitatea unui dans, **ritualul** din care face parte și **importanța** în contextul respectiv.

Nordul Transilvaniei (Oaș și Maramureș).

Caracteristici:

- jocuri/dansuri: roata oșenească, tropotita, învârtita, bărbătescu maramureșean;
- dansul cu pași mărunți și tropotiți;
- îmbinarea ritmului picioarelor, a bătăilor din palme și a țăpuriturilor;
- ritmul este marcat de multe accente și sincope;
- instrumente muzicale: cetera (vioara), contra (vioara pentru acompaniament) și zongora (chitara), gordună (un contrabas de dimensiune mică).
În Maramureș, hora se joacă în casă sau în șură.

Vestul Transilvaniei. Caracteristici:

- jocuri/dansuri: poarga (asemănător cu polca)/luncan/șchiop, țura fetelor, pe picior/sălăjan, susul, ardeleană în roată și mănântelul/scuturatul/roata/vatra;
- multitudinea și varietatea structurilor și combinațiilor ritmice și coregrafice ale fiecărui tip de joc în parte;
- ritm sincopat creat prin schimbările de accent;

- ▷ dansuri de doi care pornesc cu pași comuni pentru ca apoi fata să păstreze ritmul de bază, iar băiatul să evolueze în combinații de pintoni și bătăi sincopate, bătăi din palme și bătăi cu palma pe cizmă;
- acompaniament – vioara, vioara cu goarnă, toba tradițională.

Centrul Transilvaniei (Văile Someșului și Mureșului). Caracteristici:

- jocuri/dansuri: învârtita și jocurile feciorești bărbuncul, rarul, fecioreasca, de botă;
- jocuri cu mișcări largi sau în ponturi feciorești, de o înaltă virtuozitate și tehnică de execuție;
- pe Valea Someșului, ciclul de joc este compus din dansurile: de-a lungul, rarul, jocul fecioresc, învârtita.

Sudul Transilvaniei (Hunedoara, Alba, Sibiu, Brașov, Covasna). Caracteristici:

- jocuri/dansuri: purtata, călușerul (jocuri rituale) fecioresc și hațegana, precum și dansuri comune versantului sudic al Carpaților ca: brâul, jiana, mocăneasca, danțul, hodoroaga etc.;
- în dansurile feciorești și în purtate se întâlnesc ritmuri în măsuri de 7/16 și 10/16;
- predomină jocurile de perechi, doar brâul, hora și sârba se dansează în grup;
- la joc, dansurile se succed în mod ciclic, într-o ordine prestabilă. Fiecare sat își are ciclul lui de jocuri în combinație de câte trei care se cântă fără întrerupere: învârtită-sârba-hațegana (Rășinari-Sibiu), învârtită-hațegana-vals (Beriu-Hunedoara);
- acompaniament: vioară, braci și contrabas, uneori și țambal, clarinet.

Banat (S-V țării). Caracteristici:

- jocuri/dansuri: brăurile bănățene, în măsuri eterogene (7/16), purtând numele unor jucători sau al localităților unde se dansează: brâul lui Toma, brâul lui Ion, brâul slătinarilor, brâul de la Mehadia; ardeleana, hora, jocul de doi, iegea, poșovoaițele și jocurile bărbătești: sorocul, jocurile de doi, horele și sârbele;
- jocul băiatului cu două fete care amplifică elementele caracteristice jocului de doi;
- acompaniament – taraf: taragot, vioară, braci, țambal, contrabas, saxofon;
- execuția în demi-pline a pașilor, dansul pe pernă, rotirile în aer sau la nivelul solului ale picioarelor, încrucișările succesive cu scurte sărituri pe piciorul de sprijin.

Oltenia. Caracteristici:

- jocuri/dansuri – călușul, hore de mână, sârbe bătute, rusteme, alunele, brăuleț, brâu, galaon, trei păzește, purtând denumiri felurite: dansuri cu nume de flori, plante și fructe (bobocica, busuiocul, trandafirul, crăițele, alunelul, duduș etc.), de animale (vulpea, șobolanul, peștișorul, ariciul etc.), de păsări (bibilica, cinteza etc.), de femei (Ileana, Stumăria, Zinca, Marioara, Simianca), cu numele celui care a creat dansul respectiv (sârba lui Tache, sârba lui Moacă etc.), de locul de proveniență (dunăreanca, dobruneanca, olteneasca, rustemul de la Urzica, brăulețul de la Bistreț etc.), de obiecte casnice și meșteșuguri (troaca, fusul, ițele, resteul, costoreasca, brutăreasa etc.);

- ▷ dansuri energice, rezezi, necesitând agerime și virtuozitate, cu deplasări rapide și schimbări de direcție în care se întâlnesc foarte des pași încrucișați, bătăi și sincopate, fluturări de picioare și pintoni;
- repertoriul de joc este foarte variat și bogat, fiecare comună având zeci de dansuri (de exemplu: comuna Orodelu are peste 80 de jocuri populare);
- jocurile mixte se desfășoară în cerc și semicerc, cele bărbătești în linie, iar cele de fete în cerc sau semicerc.

Muntenia. Caracteristici:

- jocuri/dansuri: hora de mână, hora pe bătaie, sârba, sălcioara, ciuleandra, birul greu, băltăreasca, rogojina, ciocârlanul, ațica, leliță Ioana, murgulețul, bordeiașul și o mare varietate de brăuri bărbătești și femeiești, cu pași de bază pe 6, 8 și 9 timpi;
- brâul a determinat nașterea unor jocuri bazate pe anumite formule ritmice sincopate având la bază pasul de contratimp: ceasornicul, zurala, jiteanca, chindia, slănicul;

ȘTIAI CĂ...

- În Țara Oașului, jocul flăcăilor se numește *roată, miresește*, atunci când este jucat de fete la nuntă, și *danț* atunci când este mixt.
- Sorocul* necesită o tehnică de mare virtuozitate, fiind socotit ca unul dintre cele mai grele jocuri românești.
- Călușul* a fost inclus de UNESCO, la sfârșitul anului 2005, pe lista capodoperelor imateriale ale omenirii, alături de alte 43 de datini și obiceiuri străvechi din toată lumea.

VIZIONARE

- Dansul popular *învârtita*
- Dansul popular *ardeleana*
- Ciclul de joc de pe Valea Someșului
- Dansul ritualic *purtata de fete*

ȘTIAI CĂ...

Dansurile desprinse din horă se joacă întotdeauna de la stânga la dreapta. Acest lucru ține de caracterul magic, întrucât în acest mod se încearcă revenirea la ordinea primordială. În Antichitatea europeană și cea asiatică, exceptând Extremul Orient, stânga semnifică haosul, iadul în accepțiunea biblică, teluricul, răul, dezordinea, iar dreapta ține de sacralitate.

- ▷ • călușul a dus la nașterea unor jocuri de origine călușerească: hora pe bătaie, bugheanul, băluța;
- predomină jocurile mixte, dar se întâlnesc și dansuri bărbătești și dansuri femeiești;
- acompaniament – taraf: vioară, nai, cobză, țambal, contrabas și rar fluier, cimpoi sau caval.

Nordul Moldovei. Caracteristici:

- jocuri/dansuri: bătuta, coasa, țărăneasca, arcanul, trilișește, corăgheasca etc.;
- țărăneasca încheie în general ciclul de joc și are ca element specific rotirea horei, care începe lent, cu pași bătuți pe loc, și se încheie cu un ritm accelerat;
- jocuri domoale, ponderate, cu mișcări armonioase de mică amplitudine, cu ritm vioi în care predomină pașii mărunți, presărați cu bătăi în pământ;
- în timpul execuției se practică ușoare legănări ale corpului, pașii au o amplitudine mică, fiind, în general, pași bătuți, pași în contratimp care conferă jocului o sonoritate sacadată.

Vestul Moldovei. Caracteristici:

- jocuri/dansuri: hora, sârba, ruseasca, de doi (un tip de brează întâlnit în Vrancea), hora pe bătaie, sârbe bătute, țărăneasca, jumătate de brâu, paltineanca etc.;
- dansul bărbătesc corăgheasca, specific zonei Bacăului și Neamțului, bogat în elemente tehnice deosebite și cu un ritm aparte, se desfășoară pe durata a șase măsuri muzicale;
- chiperul (în localitatea Nereju) este un dans executat în ceremonialul funebru, fiind numit joc de priveghi, interpretat de un grup de bărbați mascați (măști de uncheș și babă).

Dobrogea. Caracteristici:

- ▷ • jocuri/dansuri: geamparaua, cadâneasca, păhărelul, drăgăicuța, păpușica, marănghile, pandelașul, dansuri în ritm asimetric, care se găsesc numai în această zonă. Aceștia li se adaugă variante ale brâului muntenesc, executat rapid, hora pe bătaie, breaza, variante adaptate stilului specific zonei;
- folclorul dobrogean reprezintă o sinteză a stilurilor regionale românești, întrucât în această zonă au fost strămutați oameni din toate zonele țării, locuind alături de turci, tătari, bulgari, lipoveni, macedoneni;
- ritmica jocurilor dobrogene este cea mai bogată, melodiile fiind încadrate în măsuri de: 2/4, 3/4, 3/8, 5/4, 5/8, 7/8, 9/8 și 11/8.

O particularitate a folclorului românesc este însoțirea dansului cu **strigături**, a căror manieră interpretativă diferă în funcție de zonă: în Moldova se strigă sacadat pe ritmul pașilor; în Oaș și Maramureș țâpuriturile se cântă în intonații specifice; în centrul și sudul Transilvaniei, la fel ca în Țara Crișurilor, se desfășoară adevărate dialoguri între fete și băieți; în Oltenia, Muntenia și Dobrogea, strigăturile au rolul de conducere a dansului prin anunțarea figurilor.

Rețin

Map of Romania showing regional folk dance distributions:

- MARAMUREȘ:** Bătuta • Coasa • Arcanul • Trilișește • Țărăneasca • Corăgheasca
- BUCOVINA:** Învărtita • Bărbuncul • Rarul • Fecioareasca • De botă • Purată • Călușerul • Fecioresc • Hațegana • Brăul • Jiana • Mocăneasca • Danțul • Hodoroaga • Hora • Sârba
- CRISANA:** Polca • Poarga • Luncan • Șchiop • Țura fetelor • Pe picior • Sălăjan • Susul • Ardeleană în roată • Mănăntelul • Scuturatul • Roata • Vatra
- BANAT:** Sorocul • Brăul lui Toma • Brăul lui Ion • Brăul Slătinarilor • Brăul de la Mehadia • Ardeleanca • Hora • Jocul de doi • Iegera • Poșovoaicele sârbe
- TRANSILVANIA:** Călușul • Hore de mână • Sârbe bătute • Rusteme • Alunele • Brăuleț • Brâu • Galaon • Trei păzește • Bobocica • Busuiocul • Trandafirul • Crăițele • Dudele • Vulpea • Șobolanul • Peștișorul • Ariciul • Bibilica • Cinteza • Ileana • Zinca • Marioara • Simianca • Dunăreanca • Dobroneanca • Olteneasca • Troaca • Fusul • Ițele • Resteul • Costoreasca • Brutăreasa
- MOLDOVA:** Hora • Sârba • Ruseasca • De doi • Hora pe bătaie • Sârbe bătute • Chiperul • Țărăneasca • Corăgheasca • Jumătate de brâu • Paltineanca
- MUNTENIA:** Geamparaua • Cadâneasca • Păhărelul • Drăgăicuța • Păpușica • Marănghile • Pandelașul
- DOBROGEA:** Hora de mână • Sârba • Sălcioara • Ciuleandra • Birul greu • Băltăreasca • Rogojina • Ciocârlanul • Ațica • Leliță Ioana • Murgulețul • Bordeiașul • Brăul • Călușul

Aplic

- 1 **a** Interpretează cântecul *Brașoveanca*, respectând toate etapele premergătoare: descriere melodică, ritmică, executare ritmico-melodică, interpretare cu versuri.
- b** Execută pașii de brașoveancă alături de colegii tăi, conform indicațiilor din manual.
- c** Interpretează cântecul în timp ce execuți pașii dansului împreună cu ceilalți colegi.
- d** Documentează-te, apoi compune strigături pe care să le intercalezi în timpul dansului.
- e** Din ce zonă face parte acest dans? Enumeră patru caracteristici ale zonei.
- 2 **a** Urmărește dansul chindia. Din ce zonă folclorică face parte? Enumeră alte patru dansuri care pot fi întâlnite aici.
- b** Audiază piesa corală *Chindia* a lui Alexandru Pașcanu și urmărește modul în care compozitorul a prelucrat melodia populară de joc pentru a putea fi interpretată de un cor mixt.
- 3 **a** Interpretează cântecul *Alunelu*. Cărei zone folclorice aparține?
- b** Cântă și execută următorii pași de mai jos notați astfel: S/D – pas lateral cu piciorul stâng/drept; S*/D* – bătaie pe loc cu piciorul stâng/drept; săgeată spre dreapta – pași spre dreapta, săgeată spre stânga – pași spre stânga.

Alunelu

Allegro

1.A - lu-ne-lu, A - lu-ne-lu, hai la joc! Să ne fi - e să ne fi - e
 → D S D S D S* S* ← S D S D
 Spre dreapta Refren Spre stânga

cu no - roc. Ci - ne ho - ra o să joa - ce ma - re ma - re se va
 S D* D* D S D S* S D S D* D S* S D* D S*

fa - ce ci - ne n - o ju - ca de - fel va ră - mâ - ne mi - ti - tel.
 S* S D S D* D S DS* S D* D S* S D* D*

PORTOFOLIU

- 1 Urmărește mai multe variante ale călușului, caută informații despre acest dans ritualic, execută câțiva pași, apoi scrie un eseu în care să vorbești despre această experiență.
- 2 Realizează împreună cu colegii un moment artistic sincretic pornind de la dansul ciuleandra. Formați trei echipe astfel:
 - echipa 1 învață să cânte melodia (instrumental, vocalize etc.);
 - echipa 2 însoțește dansul cu strigături;
 - echipa 3 realizează un mic clip cu imagini reprezentative pe care îl vor proiecta în timpul momentului artistic. Se poate folosi ca sursă de inspirație filmul artistic *Ciuleandra* regizat de Sergiu Nicolaescu după romanul omonim al lui Liviu Rebreanu.

Ciuleandra

Am C G Am
 C G C

CIULEANDRA

Foaie verde siminoc,
 Țineți ciuleandra pe loc,
 Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

Țineți-o, flăcăi, așa,
 Pân-o ajunge Puica,
 Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

Întăriți-o nițeluș
 C-ajunge acuș-acuș
 Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

Mai întăriți-o de-un pas,
 C-a ajuns și n-a rămas,
 Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

Două fire, două paie,
 Luați ciuleandra la bătaie,
 Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

Tot așa, că nu mă las,
 Că sunt cu Puica pe-un
 pas,
 Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

Două fire, două paie,
 Ia ciuleandra la bătaie,
 Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

Ș-înc-o dată, măi băieți,
 Hop ș-așa ș-așa.

VIZIONARE

- Dansul popular *rogovina*
- Dansul popular *coasa*
- Dansul popular *corăgheasca*
- Dansul popular *alunelu* în interpretarea Ansamblului „Doina Oltului“

Tradiții și obiceiuri

ȘTIAI CĂ...

- Potrivit tradiției, Sf. Nicolae este considerat protectorul copiilor, fiind milostiv față de orfani, văduve, săraci și oameni oropsiți.
- Conform tradiției, în Joia mare spiritele neliniștite ale tinerelor decedate se ridică și cutreieră pământul luând forma unor zâne, iele, ale căror cântece îi fac pe oameni să-și piardă mințile.

Observ

Măruț, mărgăritar

Repejor **REFREN**

1. Și-am ple - cat să co - lin - dăm _____ Mă - ruț, măr -
gă - ri - tar, Și-am ple - cat să co - lin - dăm _____

2. Pe la curți de boieri mari,
3. Dar boierii nu-s acasă,
4. C-au plecat la vânătoare,
5. Să vâneze căprioare;
6. Căprioare n-au vânat,
7. Și-au vânat un iepuraș,
8. Să facă din blana lui,
9. Veșmânt frumos Domnului.

Recapitulez

Folclorul cuprinde tradițiile și obiceiurile unei comunități, precum și creațiile artistice, literare, muzicale și plastice care le însoțesc.

Tradiția constă într-un ansamblu de obiceiuri, credințe, cunoștințe, datini moștenite și transmise din generație în generație, constituind o trăsătură specifică a unui popor sau a unui grup social.

Obiceiul constă în totalitatea manifestărilor folclorice prilejuite de un anumit eveniment sau de o anumită dată. Presupune o succesiune de acte ceremonial-ritualice conform unui scenariu perpetuat prin tradiție.

Ritul este un element al obiceiului având un caracter artistic, magico-religios sau distractiv.

Descopăr

Colindatul este cel mai răspândit obicei al perioadei de iarnă. Mersul cu colindul se întâmplă în preajma **Crăciunului** pentru a vesti Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos, desfășurându-se după un anumit scenariu în funcție de zonă. Există colinde care însoțesc și alte sărbători, cum ar fi: Sfântul Andrei, Sfântul Nicolae, Floriile.

Interpretarea colindelor poate fi vocală sau vocal-instrumentală, în grupuri compacte de copii și adulți. În Banat, sudul Transilvaniei, Muntenia, vestul Dobrogei, maniera de cânt este cea antifonică (în grupuri, alternativ), putându-se adăuga și instrumente de percuție sau aerofone.

În ajunul **Sfântului Andrei** se practică numeroase tradiții și obiceiuri întrucât noaptea care precedă această sărbătoare este una specială: din bătrâni se crede că dispăre hotarul dintre cele văzute și nevăzute: gospodinele atârnă usturoi la porți, la uși și geamuri pentru a feri casa de strigoi sau de duhuri rele, se pun în apă crenguțe din copaci și dacă înfloresc până la Crăciun e semn că va fi un an bogat, fetele mănâncă pâine cu sare și cel care va veni în somn să le ofere apă le va fi ursit etc. *Colindul Sfântului Andrei* este considerat cel mai vechi și mai frumos colind din Dobrogea.

Moș Nicolae are corespondent în aproape toată Europa, personajul fiind asemănător lui Moș Crăciun: poartă straie roșii și oferă daruri și dulciuri.

Jocurile cu măști cuprind: țurca, cerbul (Transilvania), brezaia (Muntenia), capra și ursul (Moldova). Ele se desfășoară în preajma Anului Nou, sunt organizate de feciori și se folosesc

Jocurile cu măști – ursul

măști de animale. Melodiile care însoțesc obiceiul sunt instrumentale, sub formă de suită de jocuri în ritm binar și *aksak*. În Moldova sunt folosite și melodii de doină, iar în Transilvania aceste jocuri sunt însoțite de colinde cu texte profane.

Plugușorul, obicei de Anul Nou, invocă prosperitatea și belșugul pentru gospodăria celui care primește colindătorii (flăcăi și bărbați), reconstituind aratul, semănatul, seceratul, măcinatul, frământatul și coacerea pâinii. Este însoțit de strigături, pocnete de bici și sunete de clopoței, iar plugul adevărat, tras de boi, a fost înlocuit, cu timpul, de un plug miniatural, mai ușor de purtat, sau de buhaiul care imită mugetul boilor.

Lazărul este practicat de către fete în Muntenia, în Sâmbăta Lazărului. Emanciparea concepției despre mediul înconjurător a dus la ieșirea obiceiului din sfera magică, rămânând doar un prilej de urare pentru o recoltă bogată la începutul anului nou agrar sau ca prilej de distracție.

Călușul este un vechi obicei practicat în perioada Rusaliilor (Pogorârea Sf. Duh sau Cincizecimea) de un grup de bărbați îmbrăcați în haine tradiționale românești cu accesorii specifice, care apără colectivitatea de forțele negative ale ielelor. Ritualul vindecării constă într-o combinație de dansuri și de acțiuni magice.

Hăulitul este un vechi obicei de primăvară practicat de copii în mediul pastoral, având specific un anumit mod de emisie de piept. Cântarea hăulită se mai folosește și în anumite cântece.

Sărbătoarea **Floriilor** marchează intrarea Domnului în Ierusalim, pe un asin, întâmpinat de oameni cu ramuri de măslin și de finic, și aclamat ca un adevărat împărat. Se sărbătorește în duminica premergătoare Paștelui, când are loc o liturghie specială. Creștinii adună crenguțe de salcie pe care le duc la biserică pentru a fi sfințite, apoi le pun la icoane pentru a-i păzi pe cei ai casei de boli. Specifice sunt colindele de Florii.

Paștele este una dintre cele mai importante sărbători ale anului, aducând omenirii speranța mântuirii și a vieții veșnice prin sacrificiul lui Iisus Hristos. De aceasta sunt legate numeroase tradiții, obiceiuri și superstiții care se diferențiază în funcție de zonă, păstrându-se câteva elemente comune: înroșitul ouălor, salutul „Hristos a înviat!/Adevărat a înviat“, mersul la biserică în noaptea de Paști etc.

Șezătorile au loc după încheierea muncilor agricole până la începerea unui nou ciclu agrar, de la amurg până la miezul nopții, după un program bine stabilit. Aceste manifestări, la care participă tineri și adulți, cuprind discuții, ghicitori, ritualuri premaritale sau de fecunditate în cazul unor femei tinere, toate acestea fiind însoțite de muzică și strigături, iar spre sfârșit, de jocuri de societate organizate de bărbați.

Claca este o formă de muncă în comun în folosul celui care o organizează, cu program tradițional și repertoriu specific.

Perinița (județul Prahova, pe Valea Teleajenului) este un dans ritual din ceremonialul nupțial. Se joacă în cerc, într-un ritm alert, în care o fată iese în centru, ținând în mână o batistă, își alege un băiat cu care îngenunchează pe această batistă și îl sărută, urmând ca băiatul să-și aleagă altă fată și să repete aceleași acțiuni. Jocul popular a devenit atât de răspândit, încât a intrat în circuitul internațional.

ȘTIAI CĂ...

- În perioada comunistă, claca și șezătoarea au fost interzise pentru că orice adunare a mai multor oameni putea crea contextul unui schimb de idei împotriva sistemului politic.
- Numeroase obiceiuri și acte ritual-ceremoniale au rolul de a descătușa forțele ascunse ale naturii și de a organiza treburile din gospodărie în funcție de datele faste sau nefaste, ca și de factorii magici care ar putea stimula fertilitatea ogoarelor.
- Mircea Eliade considera că agricultorul român se încadrează într-o zonă de sacru, întrucât „gesturile, munca lui sunt responsabile de urmări grave pentru că se realizează înăuntrul unui ciclu cosmic și pentru că anul, sezoanele, vara și iarna, perioada semănăturilor și cea a culesului își consolidează structurile proprii și dobândesc valoarea autonomă“.

Colindul Sfântului Andrei interpretat de Corala „Armonia“.

ȘTIAI CĂ...

În trecut, sărbătoarea Crăciunului nu se referea numai la Nașterea Domnului, ci era o perioadă de ritual care simboliza renovarea timpului, având la bază ideea coborârii lumii în haos și reinstaurarea unei noi ordini cosmice. Nașterea Mântuitorului era plasată în cadrul celei mai critice perioade din anul calendaristic, când timpul era impur și periculos, însă, la finalul acestei perioade, lumea pământească devenea din nou pură și curățată de forțele răului. Nașterea Domnului era asociată, simbolic, cu această restaurare anuală a lumii celor vii.

Rețin

Tradițiile și obiceiurile de iarnă au o amploare deosebită, fiind dedicate încheierii anului vechi și începutului unui nou an. Perioada sărbătorilor de iarnă este cuprinsă între data la care începe postul Crăciunului și Sf. Ion. În acest interval se mai sărbătoresc: Sf. Andrei, Sf. Nicolae, Ajunul Crăciunului, Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza. Repertoriul acestei perioade cuprinde: colindul, cântecul de stea, urarea cu plugul, sorcova, zioritul, vasilca, jocul și dansul ritual cu măști, teatrul popular, teatrul religios.

Perioada sărbătorilor de primăvară – vară se încadrează între lunile martie – august.

În funcție de specificul lor, tradițiile, obiceiurile și cântecele pot pregăti sporul recoltei – plugarul, cucii, călușul, alegerea crailor sau bricelatul, sângeorzul, lăzărelul; pot anticipa sau însoți strângerea recoltei – paparuda, scaloianul, drăgaica; pot însoți viața individuală sau de familie – hăulitul, înfrățitul etc.

Alte obiceiuri de peste an sau care însoțesc momentele importante din viața omului: claca, șezătoarea, perinița.

Aplic

- 1 a Învață împreună cu colegii *Măruț, mărgăritar și Veselești-te, domn bunu!*, respectând etapele premergătoare.
- b Acompaniați ritmic cu instrumente de percuție (clopoței, tamburină, instrumente neconvenționale). Exemplu: Pentru *Măruț, mărgăritar* puteți folosi următorul ritm:

- c Plecând de la acestea, realizați un scurt repertoriu pentru a vă colinda profesorii. Împărțiți-vă în mai multe cete de colindători și respectați scenariile colindatului din diferite zone ale țării.

Veselești-te, domn bunu!

Transilvania (Măguri-Cluj)

Andantino

Ve - se - leș - ti - te, domn bu - nu, Că vă vin și
ju - nii bu - nii Flo - rii dal - be de mă - ru.

Junii buni colindătorii,
Ciocănind pe la chietorii,
Câte unu, câte doi,
Câte trii alăturare,
Cu penile-asemenere.
Așa mândri-mpodobiți,
Precum trei peri înfloriți.
Când în casă trândășoru,

Și casa veselioru.
Daru, daru ce-și aducu?...
De direapta busuiocu,
Și la brâu un spic de grâu,
La chieptoare trandafiri.
Daru, daru cui l-or dare?
Trandafiru' fetiloru,
Busuioc fecioriloru.

- 2 a Interpretează *Măine anul se-nnoiește*.
- b Ascultă și alte variante de *Plugușor*.
- c Vizionați și reconstituiți obiceiul.

MARIA LĂTĂREȚU
(1911 – 1972)

Cunoscută interpretă a cântecului popular, supranumită și „Privighetoarea Gorjului“, „Crăiasa cântecului românesc“, „Prințesa cântecului popular românesc“.

„Scopul folclorului este de a ne arăta felul propriu de a simți al unui popor, viața lui sufletească în toate manifestațiunile ei mai caracteristice și așa cum se răsfrâng în diferitele lui producțiuni păstrate din timpurile cele mai vechi.“

Ovid Densusianu,
academician român care a
ținut primul curs de folclor la
Universitatea din București

Hăulita de la Gorj

Oltenia

1. Pe câm-pul cu flo - ri - le, Mă du - sei cu o - i - le Hă - u - u - u - u - u á.
Pe câm-pul cu ghi - o - cei, Mă du - sei cu mie-lu-șei
D S D S DS D S D S

hă - u u - u - u - u á Hă-u-á hă-u ă Hă-u-ă-u-ă-u-á U-u-á U-u-á

2. M-așezai la umbră deasă,
Lăsați oile să pască,
Și-mi pusei arnica în ac,
Și-ncepui să cos cu drag

3. Cămașă cu râuri multe,
Neicuța să nu mă uite,
Să mi-l aud hăulind,
Și boii la plug hăind.

Cântec de clacă

Cules de Constantin Brăiloiu

Găz - di - ță, găz - di - ță I-a-mi ieși la por - ti - ță
Te ui - tă pe su - su Că ste - le - le nu - su.

Veniți, norii de mulțime

Colind de Florii

moderato vivo ♩ = 100

1. Ve - niți, no - rii de mul - ți me, și co - pii și
ti - ne - ri - me A - li - lu - i a!

2. Toți, cu ramuri înverzite
Cu stâlpările-nfrunzite
Aliluia!

3. Să întâmpinăm tot omul
Pre Iisus Hristos Domnul
Aliluia!

4. Cel ce-I plin de bunătate
Intră în Sfânta Cetate
Aliluia!

Blândul păstor

Moderato

1. O - da - tă l-am vă - zut tre-când Cu tur-ma pe păs - to - rul blând. Mer -
gea cu dânsa la iz - vor Blân-dul păs-tor, blân-dul păs-tor. Blân - dul păs-tor.

2. Pe-o oaie ce căzuse jos
A ridicat-o el frumos
Ș-a dus-o-n brațe iubitor
Ca un păstor, ca un păstor.

3. El le-a iubit cu dor nespus
Și viața pentru oi și-a pus
Și pentru mântuirea lor.
Blândul păstor, blândul păstor.

- 5 a Interpretează *Cântec de clacă* cu ajutorul profesorului.
b Compară obiceiurile claca și șezătoarea cu obiceiul vostru de a vă întâlni la casa unuia dintre voi pentru realizarea unui proiect. Referiți-vă la funcționalitatea obiceiurilor și la scenariul acestora, punctând asemănările și deosebirile.
6 Interpretează după auz, cu toată clasa, apoi pe grupe *Veniți, norii de mulțime* și *Blândul păstor*. În funcție de mesajul textului, stabilește cu ce prilej se cântă fiecare dintre ele.

PORTOFOLIU

- 1 Documentează-te și realizează un proiect intitulat „Tradiții și obiceiuri pascale”. La finalul acestuia scrie ce reprezintă pentru tine această sărbătoare și care sunt tradițiile și obiceiurile tale preferate. La prezentarea proiectului folosește audițiile *Oratoriul bizantin de Paști* al lui Paul Constantinescu și *Oratoriul Messiah* de Georg Friedrich Händel, precum și cântecul de mai jos.

Hristos a înviat!

Muzică de G. Musicescu

Moderato
mf

Hris - tos a în - vi - at din morți, cu moar-tea pre moar-te căl-
când și, ce-lor din mor - min-te, vi - a - tă dă - ru - in - du - le

- 2 Profesorul formează grupe de 3 – 4 elevi. Plecând de la colindul *Noapte de vis*, realizați un proiect intitulat „Tradiții și obiceiuri de Crăciun în lume”. În prezentarea acestuia inserați manifestări sincretice.

Noapte de vis

Josef Mohr/ Franz Gruber

Noap-te de vis, timp prea sfânt Dum - ne-zeu râ - de blând,
piep - tu-i var - să iu - bi - re Lu - mii dă mân-tu - i - re
Pa - cea-n ea a du - când Pa - cea-n ea a - du - când.

ȘTIAI CĂ...

- În popor se consideră că omul poate influența forțele naturii cu ajutorul sunetului cântat, recitat sau al gestului.
- Colindul austriac *Stille Nacht (Noapte de vis)* a fost cântat în premieră pe 24 decembrie 1818. Este una dintre cele mai cântate melodii de către creștinii din întreaga lume, versurile fiind traduse în aproape 300 de limbi și dialecte.

AUDIȚII

- *Hăulita de la Gorj* în interpretarea Mariei Lătărețu, apoi a Mariei Tănase
- Paul Constantinescu, fragment din *Oratoriul de Crăciun*
- Piotr Ilici Ceaikovski, *Spărgătorul de nuci* (Crăciunul)
- *Swing Low* (negro spiritual)

Recapitulare. Evaluare

Sorcova, obicei de Anul Nou

Recapitulare

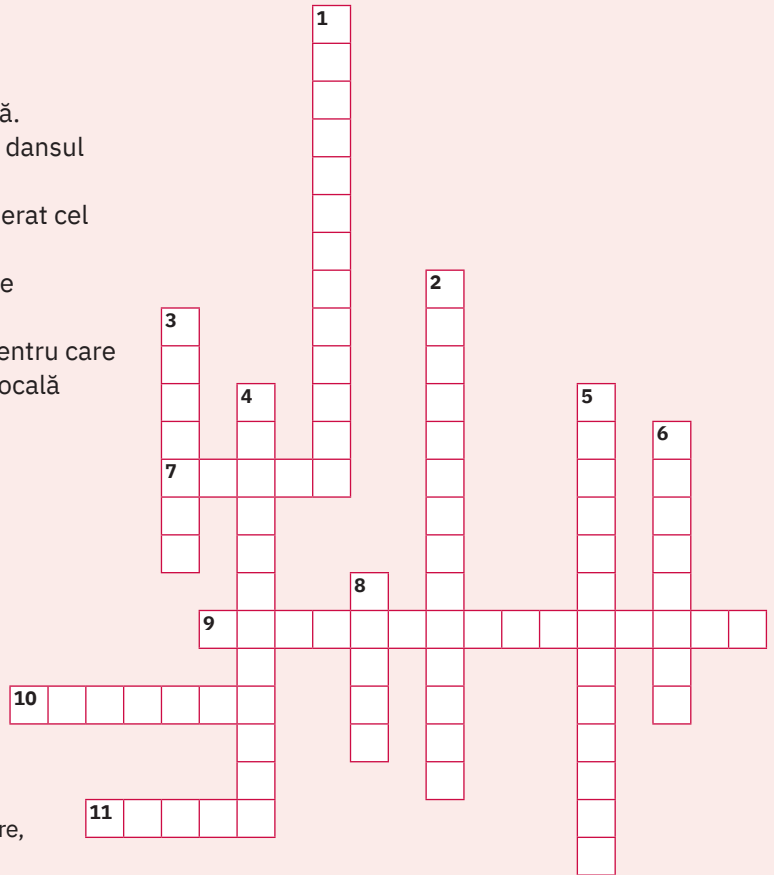
Vertical

- 1 Obicei și dans de nuntă.
- 2 Zonă în care întâlnești dansul tropotita.
- 3 Dans din Banat considerat cel mai dificil din țară.
- 4 Zonă în care se găsește brașoveanca.
- 5 Obicei de primăvară pentru care e nevoie de o emisie vocală specifică.
- 6 Dans funebru.
- 8 Dans din Oltenia.

Orizontal

- 7 Dans din Moldova.
- 9 Obicei de Anul Nou.
- 10 Obicei de iarnă.
- 11 Joc cu măști.

Pentru rezolvarea careurilor, profesorul pune la dispoziția elevilor pagina de recapitulare, multiplicată.

Punctaj:

- 1 20 de puncte
- 2 10 puncte
- 3 20 de puncte
- 4 10 puncte
- 5 10 puncte
- 6 20 de puncte

10 puncte din oficiu
Total: 100 de puncte

Evaluare

- 1 Numește patru jocuri populare românești și precizează zona/zonile folclorice unde pot fi întâlnite.
- 2 În ce zone folclorice pot fi întâlnite hora, sârba și brâul?
- 3 Enumeră patru sărbători ale perioadei de iarnă.
- 4 Interpretează și precizează momentul când are loc obiceiul din care face parte:

Sor-co- va, ve- se - la, Să tră - iți, să-m- bă - tră - niți, Ta - re ca pia-tra,
Ca un măr, ca un păr, Ca un fir de tran-da - fir.

Iu - te ca să- gea' Ta - re ca fie - rul iu - te ca o -

țe - lul La a - nul și La mulți ani!

- 5 Încercuiește răspunsurile corecte:

Drăgaica este:

a obicei	c articol de îmbrăcăminte	e cântec
b sărbătoare	d zonă geografică	f dans

- 6 Enumeră două obiceiuri de Paște. Descrie desfășurarea acestora.

U5

Elemente de structură muzicală

Lecția 1	50	Elemente de structură formală (forma de rondo)
Lecția 2	52	Elemente de structură în genul concertului
Lecția 3	54	Elemente de structură în genul simfoniei
Lecția 4	56	Elemente de structură în genul operei
Recapitulare	64	
Evaluare	64	

„Arhitectura este o muzică împietrită.“

Fr. W. J. Schelling

ȘTIAI CĂ...

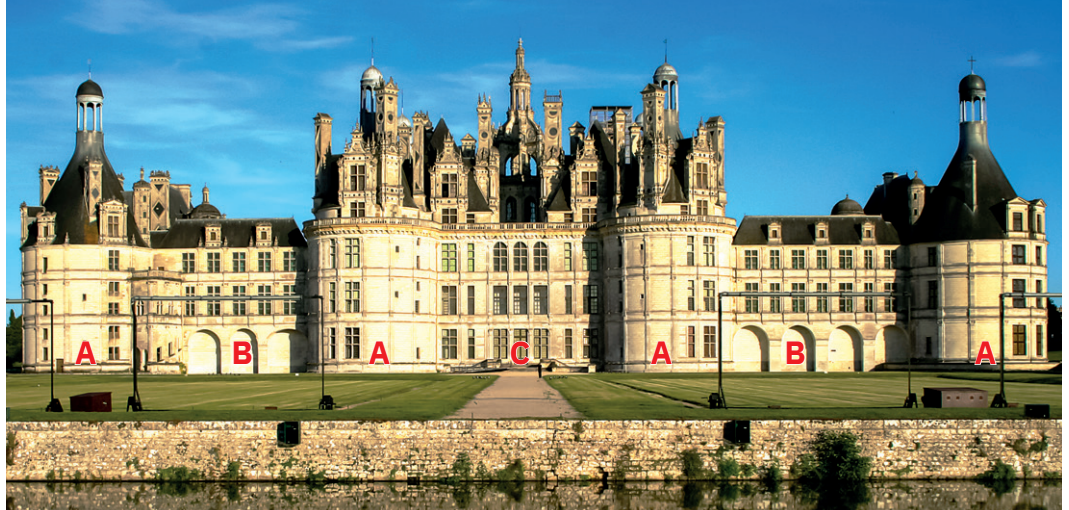
Din poezia franceză a secolului al XIII-lea a luat naștere și rondelul, o specie literară a poeziei lirice cu formă fixă, având numai două rime și un refren (de unul, două până la opt versuri) care deschide poezia și care este reluat, parțial sau integral, la mijlocul și la sfârșitul ei. Tema rondelurilor este, în cele mai multe cazuri, dragostea. Cel mai apreciat autor de rondeluri din literatura română este Alexandru Macedonski. Dintre rondelurile sale, amintim: *Rondelurile pribege*, *Rondelurile celor patru vânturi*, *Rondelurile rozelor*, *Rondelurile Senei* și *Rondelurile de porțelan*.

Elemente de structură formală (forma de rondo)

Observ

Priviți notațiile de pe fotografie și explicați repetarea unora dintre acestea.

Castelul Chambord (Franța)

Descopăr

Genul muzical se referă la tipul de lucrare pe care o ascultăm: sonată, concert instrumental, simfonie ș.a. Dacă facem o comparație cu literatura, el este echivalent cu specia literară: fabulă, nuvelă, roman ș.a. Genul muzical se definește în funcție de:

- 1 **sursa sonoră** – genuri camerale, genuri simfonice, genuri corale sau vocal-simfonice;
- 2 **structură** – genuri omofone, genuri polifonice; structura ne oferă indicații și asupra formei lucrărilor respective;
- 3 **caracter** – genul clasic, genul romantic, genul epic etc.;
- 4 **destinația socială** – genuri ale muzicii culte, populare sau religioase.

Asemenea lucrărilor literare care, în funcție de specie, au o structură anume, lucrările muzicale au și ele o structură specifică în funcție de genul muzical căruia îi aparțin.

Formele muzicale sunt tipare pe baza cărora se compun lucrările muzicale. Dacă lucrările sunt structurate în mai multe părți, fiecare parte va avea o formă diferită.

Rondoul este una dintre cele mai vechi forme muzicale. El provine din poezia franceză cu formă fixă numită *rondeau*, întâlnită între secolele al XIII-lea și al XV-lea și din dansul de origine franceză cu aceeași denumire, dansat în cerc. Forma de rondo păstrează ideea cercului în structura sa, orice rondo derulându-se într-o evoluție circulară, care subliniază ideea de revenire și de unitate. Legătura cu muzica de dans se regăsește și în caracterul dansant al părților finale din concerte sau simfonii, atunci când acestea au formă de rondo.

Structura rondoului se bazează pe alternarea a două secțiuni: refrenul și cupletul.

Refrenul (A) este elementul-cheie al formei de rondo, fiind atât punctul ei de plecare, cât și cel de încheiere. El are o linie melodic-ritmică foarte bine definită și ușor de reținut.

Cupletele (B, C etc.) au o atmosferă foarte diferită de cea a refrenului, având melodii mai lente, menite să contrasteze cu refrenul antrenant.

Forma de rondo se întâlnește foarte frecvent în următoarele arhitecturi muzicale:

- 1 **rondoul preclasic** (A B A C A D A), folosit în muzica instrumentală a secolelor XVII – XVIII (de ex. François Couperin, *Forlane – Rondeau*);
- 2 **rondoul măiestrit**, folosit în muzica din perioada clasică și cea romantică, secolele XVIII – XIX, cu cele două variante: **rondoul mic** – A B A C A (de ex. Wolfgang Amadeus

Mozart, *Sonata pentru pian nr. 16 în Do Major*, partea a III-a) și **rondoul mare** – A B A C A B A (de ex. Ludwig van Beethoven, *Cvartet de coarde în Do Major*, partea a IV-a).

Forma de rondo a fost preluată și în muzica modernă, ea regăsindu-se în structura unor lucrări muzicale foarte cunoscute (de ex. Lt. F. J. Ricketts, *Marșul colonelului Bogey*).

Forma de rondo îi permite compozitorului să ne conducă într-o călătorie circulară, întorcându-ne mereu în punctul de pornire.

Rețin

Forma de rondo presupune alternanța dintre cuplete și refren. Cupletele sunt de fiecare dată diferite, pe când refrenul se repetă identic sau într-o formă puțin variată.

Poate fi întâlnită atât în lucrări reduse ca dimensiuni, cât și în lucrări mai ample, ca formă a uneia dintre părți.

Aplic

- 1 Ascultă cu atenție lucrările muzicale recomandate pe coloana alăturată și semnalează prin ridicarea mâinii de câte ori auzi cântându-se refrenul.
- 2 Împreună cu colegul de bancă, alege una dintre următoarele lucrări și determină structura formei de rondo pe care o are, dintre cele învățate:
 - a John Williams, tema filmului *Căutătorii arcei pierdute (Indiana Jones)*
 - b Ludwig van Beethoven, *Für Elise*
- 3 Pornind de la *Rondelul rozelor de august*, din creația poetului Alexandru Macedonski, realizați, în grupe de câte cinci elevi, un fond sonor pe care să recitați poezia în acord cu structura și mesajul versurilor. Acesta poate fi compus de voi sau realizat din melodii deja cunoscute, folosind un instrument muzical sau un program electronic de editare multimedia.

Mai sunt încă roze – mai sunt,
Și tot parfumate și ele
Așa cum au fost și acele
Când ceru-l credeam pe pământ.

Pe-atunci eram falnic avânt...
Priveam, dintre oameni, spre stele; –
Mai sunt încă roze – mai sunt,
Și tot parfumate și ele.

Zadarnic al vieții cuvânt
A stins bucuriile mele,
Mereu când zâmbesc uit, și cânt,
În ciuda cercărilor grele,
Mai sunt încă roze – mai sunt.

Alexandru Macedonski, *Rondelul rozelor de august*

Detaliu arhitectural reprezentând un trubadur medieval

FRANÇOIS COUPERIN
(1688 – 1733)

A fost un compozitor și organist preclasic francez, care provenea dintr-o familie de muzicieni. Stilul său muzical a unit stilul baroc francez și italian. Este considerat cel mai influent compozitor francez după Jean-Baptiste Lully și înainte de Jean-Philippe Rameau. A compus un număr foarte mare de lucrări pentru clavecin, fiind recunoscut și drept cel mai important exponent al predării și interpretării la orgă și clavecin.

- 1 François Couperin, *Forlane – Rondeau*
- 2 Wolfgang Amadeus Mozart, *Sonata pentru pian nr. 16 în Do Major*, partea a III-a
- 3 Ludwig van Beethoven, *Cvartet de coarde în Do Major*, partea a IV-a, și *Für Elise*
- 4 Lt. F. J. Ricketts, *Marșul colonelului Bogey*
- 5 John Williams, tema filmului *Căutătorii arcei pierdute (Indiana Jones)*

PORTOFOLIU

În grupe de cinci elevi, compuneți o scurtă melodie (8 măsuri în măsura de 4/4), în tonalitatea Do Major, cu ajutorul unui instrument muzical pe care îl cunoașteți sau folosind un program gratuit de scriere și prelucrare a sunetelor muzicale. În următoarea oră, faceți diverse combinații din melodiile compuse, în așa fel încât să rezulte forme de rondo.

- **concert** = de la *concerto*, *concertare* (it.) care înseamnă „împreună“.
- **virtuozitate** = măiestrie, dexteritate, iscusință deosebită într-un anumit domeniu de activitate (artistică).

ȘTIAI CĂ...

Dezvoltarea muzicii instrumentale în secolul al XVII-lea se datorează în mare parte grupului de lutieri de la Cremona, Italia, care au creat cele mai cunoscute instrumente cu coarde și arcuș din toate timpurile. Numele lor sunt legate mai cu seamă de viorile pe care le-au construit, considerate astăzi niște bijuterii. Performanțele lor nu au fost încă egale. Povestea transformării Cremonei într-un epicentru al creării celor mai valoroase violoncelle, viole și viori începe cu Nicola Amati, la începutul secolului al XVII-lea. El este cel care a creat profilul viorii moderne. Antonio Stradivarius și Andrea Guarneri au fost ucenicii lui Amati. Stradivarius va deveni imediat cunoscut pentru măiestria sa, iar două generații mai târziu, nepotul lui Andrea, Bartolomeo Giuseppe Guarneri sau Guarneri del Gesù, va așeza numele Guarneri lângă cel al lui Stradivarius.

Elemente de structură în genul concertului

Observ

Recapitulez

Genul muzical reprezintă un grup de lucrări care au în comun anumite trăsături de limbaj, un anumit mod de interpretare și o anumită destinație.

Forma muzicală este tiparul care stă la baza compunerii unei lucrări muzicale, dacă aceasta are o singură parte, sau a fiecărei părți, dacă structura ei este mai amplă.

Forma de lied întâlnită cel mai des este cea cu structură tripartită ABA.

Forma de rondo se bazează pe alternanța dintre refren și cuplet, având următoarea schemă: ABACA.

Descopăr

În secolul al XVII-lea, odată cu dezvoltarea muzicii instrumentale, apar și genuri muzicale specifice, dedicate instrumentelor muzicale. Unul dintre aceste genuri este concertul.

În zilele noastre, termenul de concert are două înțelesuri:

- 1 o manifestare muzicală în care se cântă mai multe lucrări, de muzică cultă sau de divertisment;
- 2 o piesă muzicală amplă, compusă pentru un instrument solist acompaniat de orchestră, care este structurată în trei părți: **partea I** – Allegro în formă de sonată; **partea a II-a** – Andante în formă de lied sau temă cu variațiuni; **partea a III-a** – Allegro în formă de rondo.

▶ La început, concertul era compus pentru o grupă de instrumente soliste, numite **sol**, care dialogau cu orchestra, numită **tutti**. Această formă a concertului s-a numit **concerto grosso** și era structurată în trei părți, cu următoarele mișcări: repede-lent-repede. Unii dintre compozitorii care au compus în genul concerto grosso au fost Johann Sebastian Bach, Arcangelo Corelli, Antonio Vivaldi.

Începând cu secolul al XVIII-lea, grupul de soliști se restrânge la două instrumente, apoi la unul singur, datorită perfecționării tehnicii instrumentale care făcea posibile pasaje de virtuozitate pentru solist. Aceste pasaje de virtuozitate se încadrează foarte bine în structura primei părți, forma de sonată, care se desfășoară astfel:

- 1 **Expoziție** – temele principale sunt cântate de orchestră, apoi și de solist;
- 2 **Dezvoltare** – temele sunt prelucrate/dezvoltate folosind tehnici specifice;

- 3 **Repriză sau reexpoziție** – sunt readuse temele principale;
- 4 **Coda** – o concluzie muzicală a părții I.

Noua formulă, cu un instrument solist acompaniat de orchestră, se va numi **concert instrumental** și va fi foarte apreciată în perioada secolelor XVIII – XX.

Cadența este un moment de virtuozitate al solistului, care cântă singur, fără acompaniamentul orchestrei. Se găsește cel mai adesea în partea I, după dezvoltare, dar poate fi întâlnită și în ultima parte la unele concerte.

Cadențele erau la început momente de improvizație ale soliștilor, însă, cu timpul, ele au fost create chiar de compozitori. În zilele noastre, unii soliști își compun singuri cadențe pentru concertele pe care le interpretează, pentru a-și pune mai mult în valoare tehnica interpretativă.

Concertele instrumentale le-au permis marilor compozitori care erau și foarte buni instrumentiști, cum ar fi Niccolò Paganini, Franz Liszt, Frédéric Chopin ș.a., să își demonstreze capacitățile interpretative prin lucrări compuse chiar de ei, pentru a-și evidenția punctele forte.

Stilul nonconformist al artei moderne se resimte și în structura genului de concert, unele lucrări compuse în a doua parte a secolului al XIX-lea și în secolul XX nemaivând structura de trei părți, cu formele consacrate. Un exemplu ar fi *Concertul pentru vioară și orchestră* de Dmitri Șostakoviți, care are o structură de patru părți: Nocturnă, Scherzo, Passacaglia și Burlescă.

Rețin

Concertul este o compoziție muzicală scrisă pentru un instrument solist, acompaniat de orchestră. Structura cea mai întâlnită este cea de trei părți, fiecare având o formă și o mișcare specifice:

- **Partea I** – Allegro în formă de sonată;
- **Partea a II-a** – Andante în formă de lied sau temă cu variațiuni;
- **Partea a III-a** – Allegro în formă de rondo.

Virtuozitatea interpretativă este caracteristica de bază a genului de concert, fiind prezentă într-o formă concentrată în secțiunea numită **cadență**.

Aplic

- 1 În grupe de patru elevi, căutați concerte instrumentale compuse de compozitori care au creat în secolul al XVII-lea și comparați-le cu creații în același gen ale unor compozitori care au creat în secolele XVIII – XIX. Observați diferențele și asemănările și notați-le în caiet.
- 2 Ascultă următoarele concerte și scrie pe caiet dacă sunt concerto grosso sau concert instrumental:
 - a Antonio Vivaldi, *Iarna*, din ciclul *Anotimpurile*
 - b Johann Sebastian Bach, *Concertul brandenburgic nr. 5*
 - c Ludwig van Beethoven, *Imperialul*
- 3 Audiatiți, la recomandarea profesorului, același concert în două interpretări diferite. Remarcați diferențele dintre cele două variante. Precizați ce variantă v-a plăcut mai mult, oferind cel puțin un argument care să motiveze alegerea voastră.

PORTOFOLIU

- 1 Descrie în 8 – 10 rânduri elementele care pot conduce la diferențe în interpretarea aceleiași lucrări.
- 2 În grupe de câte trei elevi, elaborați un scurt eseu în care să comparați schimbările suferite în timp de structura concertului cu schimbări similare din film, muzica de divertisment sau literatură.

NICCOLÒ PAGANINI
(1782 – 1840)

Compozitor italian și virtuoz al vioarei din secolul al XIX-lea. Abilitățile sale extraordinare au stârnit admirația contemporanilor, mulți dintre ei crezând că talentul lui Paganini era rezultatul unor forțe supranaturale. El a revoluționat tehnica vioarei. A învățat să cânte la mandolină încă de la vârsta de cinci ani, trecând la vioară doi ani mai târziu. Avea o capacitate uluitoare de a învăța, depășindu-și rapid profesorii.

- 1 Johann Sebastian Bach, *Concertul brandenburgic nr. 3*
- 2 Antonio Vivaldi, *Concert pentru mandolină și orchestră, partea I*
- 3 Wolfgang Amadeus Mozart, *Concertul pentru pian și orchestră nr. 21, partea a II-a*
- 4 Niccolò Paganini, *Concertul pentru vioară și orchestră nr. 2, partea a III-a, La campanella*
- 5 Dmitri Șostakoviți, *Concertul pentru vioară și orchestră nr. 1, partea a IV-a, Burlescă și Concertul pentru violoncel și orchestră nr. 1, Allegro con motto*

Elemente de structură în genul simfoniei

Cuvântul **simfonie** provine din limba greacă: *syn* = „împreună“, *phoné* = „voce“. Într-un alt context, pentru adepții lui Pitagora, simfonia definea armonia, înțelegerea.

Observ

Recapitulez

Orchestra este un ansamblu muzical care combină diferite familii de instrumente, pentru a reda lucrări muzicale complexe. Există mai multe tipuri de orchestre. Orchestra simfonică are între 70 și 120 de muzicieni. Instrumentele utilizate se încadrează în mai multe categorii, cum ar fi instrumente cu coarde, de suflat – din lemn și din alamă – și de percuție. De asemenea, pot fi incluse și alte tipuri de instrumente, de exemplu harpa și pianul.

Descopăr

ȘTIAI CĂ...

Simfonia nr. 45 – Despărțirea este o dovadă a umorului caracteristic lui Haydn, de data aceasta pus în slujba instrumentiștilor din orchestra prințului Esterházy, cărora acesta uitase să le mai dea voie să meargă acasă. În ultima parte a acestei simfonii, instrumentiștii încep să iasă pe rând de pe scenă, rămânând în final o vioară, o violă și Haydn care dirija. La sfârșitul lucrării, și aceștia pleacă stingând lumânările. Prințul a gustat gluma, și-a recunoscut vina și i-a „eliberat“ pe Haydn și orchestra sa.

Începând cu secolul al XVI-lea termenul de **symphonia** apare în muzică cu sensul de „cântare împreună“, denumind o varietate de lucrări vocale sau instrumentale. În secolul al XVIII-lea, în epoca numită clasicism, simfonia devine un gen muzical amplu, compus pentru orchestră, în trei sau patru părți. Structura genului va fi stabilită de către compozitorul Joseph Haydn la patru părți, din acest motiv el fiind supranumit „părintele simfoniei“.

Structura clasică a simfoniei este următoarea:

- Partea I – Allegro în formă de sonată
- Partea a II-a – Andante în formă de lied sau temă cu variațiuni
- Partea a III-a – Moderato în formă de menuet
- Partea a IV-a – Allegro în formă de rondo

S-au compus și simfonii cu un instrument sau două în postura de soliști, luând naștere astfel **simfonia concertantă**, un gen ce reunește caracteristicile simfoniei și ale concertului instrumental.

În creația lui Joseph Haydn găsim atât lucrări în trei părți (în special în perioada de început a creației), cât și în patru părți (cele mai cunoscute fiind *Simfoniile londoneze*). Unele dintre simfoniile sale au titluri sugestive, inspirate de felul în care sună melodia sau de o întâmplare legată de creația respectivă (de ex. *Simfonia nr. 45 – Despărțirea*, *Simfonia nr. 94 – Surpriza*, *Simfonia nr. 101 – Ceasornicul*, *Simfonia nr. 104 – Cimpoiul*).

Alți doi compozitori clasici, Wolfgang Amadeus Mozart (41 de simfonii) și Ludwig van Beethoven (9 simfonii), își aduc și ei contribuția la evoluția genului. Dacă Haydn a creat tiparul, definirea completă a genului i se datorează lui Ludwig van Beethoven.

Simfonia a III-a – Eroica este prima simfonie în care Beethoven își pune amprenta asupra genului, compunând prima parte într-o mișcare lentă cu indicația „Marș funebru“ și înlocuind în partea a treia menuetul cu *scherzo* (it. „glumă“). Scrisă în 1803, simfonia a fost inițial compusă pentru Napoleon Bonaparte. Beethoven s-a răzgândit însă atunci când a auzit că acesta s-a autoproclamat împărat, acuzându-l de faptul că e tiran, și i-a șters numele de pe manuscris.

Simfonia a V-a – A destinului este poate cea mai cunoscută creație în acest gen, datorită motivului melodico-ritmic predominant. Simfonia are un substrat filosofic – lupta omului cu destinul, fiind inspirată de drama compozitorului care, în jurul vârstei de 50 de ani, și-a pierdut total auzul.

Motivul Simfoniei a V-a

Simfonia a VI-a – Pastorala, prin structura de cinci părți, intitulată de însuși compozitorul (lucru neobișnuit pentru acea perioadă), și *Simfonia a IX-a*, cea în care Beethoven introduce cor și soliști, reprezintă un punct de cotitură în creația simfonică.

În epoca romantică (secolul al XIX-lea) și în perioadele următoare, simfonia va cunoaște o serie de transformări, atât la nivel structural, cât și la nivel expresiv, prin legăturile pe care le va crea cu literatura (de ex. *Simfonia Faust* după drama omonimă de J.W. von Goethe, compusă de Franz Liszt, sau *Simfonia Dante* de același compozitor, după *Divina comedie* scrisă de Dante Alighieri) și prin adăugarea corului și vocilor soliste orchestrei simfonice. Rămâne de bază structura în patru părți stabilită de Haydn, însă mulți compozitori se vor abate de la acest tipar: *Simfonia a VIII-a Neterminata* de Franz Schubert (două părți), *Simfonia fantastică* de Hector Berlioz (cinci părți), *Simfonia Alpilor* de Richard Strauss (o singură parte, structurată în 22 de tablouri).

În secolele XIX – XX au mai creat în genul simfoniei: Franz Schubert, Johannes Brahms, Gustav Mahler, Franz Liszt, Piotr Ilici Ceaikovski, Antonín Dvořák ș.a.

Rețin

Simfonia este un gen muzical compus pentru orchestră, structurat, în general, în patru părți cu forme diferite și mișcări contrastante.

În funcție de perioada în care au fost compuse, simfoniile pot avea un număr variabil de părți, iar orchestrei i se pot adăuga instrumente soliste sau voci.

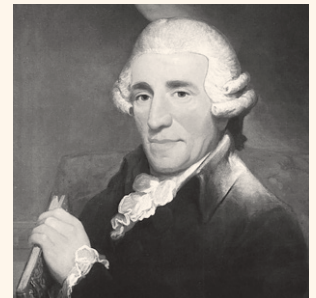

Aplic

- 1 Ascultă cu atenție partea a doua a *Simfoniei nr. 101* de Joseph Haydn și încearcă să identifici motivul pentru care această simfonie a primit titlul *Ceasornicul*.
- 2 Audiați, la recomandarea profesorului, câte un fragment din fiecare parte a *Simfoniei a V-a* de Ludwig van Beethoven și identificați prezența motivului ritmic inițial în lucrare.
- 3 Ascultă *Paradisul*, partea a III-a din *Simfonia Dante* compusă de Franz Liszt, apoi, în echipe de patru elevi, găsiți mijloacele folosite de compozitor pentru a descrie atmosfera anunțată prin titlu.

PORTOFOLIU

- 1 Ascultați cu atenție *Simfonia a VI-a* de Ludwig van Beethoven și realizați, lucrând în echipe formate de profesor, un desen sau o creație literară (poezie, compunere) care să ilustreze, pe rând, atmosfera fiecărei părți a acesteia.
- 2 Caută mai multe informații despre *Simfonia fantastică* de Hector Berlioz și scrie o scenetă la care să poți folosi această simfonie ca fond muzical. Împreună cu colegii, pune în scenă piesa creată.

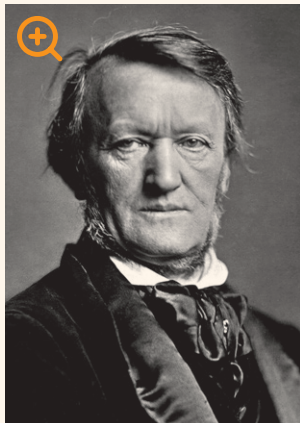

JOSEPH HAYDN
(1732 – 1809)

Compozitorul austriac provenea dintr-o familie modestă. În anul 1761 este angajat la curtea prințului Nikolaus Joseph Esterházy, în serviciul căruia va rămâne timp de 30 de ani ca profesor de muzică, bibliotecar și dirijor al orchestrei. Din creația sa, menționăm: 83 de cvartete de coarde, peste 60 de sonate pentru pian, un mare număr de concerte pentru diverse instrumente și orchestră, 104 simfonii, 13 opere în stil italian.

- 1 Joseph Haydn, *Simfonia nr. 94 – Surpriza*, partea a II-a
- 2 Joseph Haydn, *Simfonia nr. 101 – Ceasornicul*, partea a II-a
- 3 Wolfgang Amadeus Mozart, *Simfonia nr. 41 – Jupiter*, partea I
- 4 Ludwig van Beethoven, *Simfonia nr. 5*
- 5 Johannes Brahms, *Simfonia nr. 3*, partea a III-a
- 6 Franz Liszt, *Simfonia Dante*, partea a III-a, *Paradisul*
- 7 Piotr Ilici Ceaikovski, *Simfonia a VI-a – Patetica*
- 8 Antonín Dvořák, *Simfonia Din lumea nouă*
- 9 George Enescu, *Simfonia I*, partea I

RICHARD WAGNER
(1813 – 1883)

Compozitor, dramaturg, scriitor și dirijor, Wagner a scris atât libretul, cât și muzica pentru fiecare dintre operele sale. Wagner a revoluționat opera promovând conceptul său de *Gesamtkunstwerk* (opera totală), prin care a căutat să sintetizeze poeticul, vizualul, arta muzicală și arta dramatică. El a descris această viziune într-o serie de eseuri, dar și în lucrarea teoretică *Opera și drama*, publicată în 1851. Wagner a descoperit o expresie vocală unică, o atmosferă misterioasă și idei puternice, care par de neegalat pentru generațiile următoare. Stabilit la Bayreuth în 1872, Wagner construiește aici, cu sprijinul financiar al regelui bavarez Ludwig II, clădirea „Festspielhaus“, unde își va pune în scenă operele create.

Elemente de structură în genul operii

A Structura genului de operă

Observ

Recapitulez

Opera este o lucrare muzicală amplă, compusă pentru soliști, cor și orchestră pe baza unui text dramatic (libret). Reprezentarea scenică a acestei lucrări presupune implicarea mai multor arte care însoțesc momentele vocale, corale și orchestrale: literatura (baza de pornire în conceperea libretului), arta dramatică (responsabilă de mișcarea scenică, actorie și regia întregului spectacol), artele plastice (realizează scenografia spectacolului: decoruri, costume și machiaj), coregrafia (realizează scenele de balet).

La începutul secolului al XVII-lea, încercând să reînvie tragediile antice grecești, membrii Cameretei Florentine pun bazele operii, denumită inițial *dramma per musica*.

Descopăr

Cuvântul *opera* provine din limba italiană și se traduce prin „muncă“ sau „lucrare“. Expresia *opera in musica* sau *opera scenica* s-a impus ca desemnând o creație muzical-dramatică destinată teatrului. Opera este genul muzical în care muzica vocală și instrumentală, cuvântul, mișcarea, mimica, uneori dansul, decorurile și dramaturgia se îmbină într-un tot unitar, cu scopul de a reda acțiunea unui subiect.

Fiind o lucrare dramatică, opera prezintă momentele specifice genului dramatic: prezentarea personajelor, dezvoltarea conflictului dramatic și un epilog (rezolvarea conflictului). De asemenea, și structura este specifică genurilor dramatice, genul operii fiind structurat în acte, tablouri și scene.

Scenele sunt momente, nu foarte ample, în care se conturează o serie de situații care converg către deznodământul final.

Opera se construiește pe baza alternanței dintre mai multe tipuri de structuri muzicale:

- 1 momente solistice vocale: arie, duet, terțet, cvartet etc.;
- 2 momente de ansamblu realizate de soliști și cor;
- 3 momente corale;
- 4 momente vocale de legătură între numerele muzicale, numite recitative;
- 5 momente orchestrale: uvertura și interludiile.

Rețin

Opera este un gen muzical scenic, structurat în acte, tablouri și scene, în care un text dramatic se prezintă prin structuri muzicale specifice.

Aplic

- 1 Urmărește un fragment dintr-un spectacol de operă, identificând momentele solistice, de ansamblu, corale și orchestrale.
- 2 Caută o operă compusă pe baza unei piese de teatru consacrate și compară structura în acte, tablouri și scene a textului celor două creații. Exemple: operele *O noapte furtunoasă* de Paul Constantinescu și *Năpasta* de Sabin Drăgoi, compuse după piesele de teatru omonime scrise de Ion Luca Caragiale.
- 3 Vizionați, la recomandarea profesorului, o scenă dintr-o operă în două variante regizorale diferite. În grupe de patru elevi, găsiți diferențele și asemănările, spuneți ce variantă preferați și argumentați preferința. Dacă ați fi regizor de operă, cum ați regiza scena respectivă?

PORTOFOLIULI

- 1 Formați patru grupe. Fiecare grupă are ca sarcină să găsească un subiect potrivit pentru un fragment muzical-dramatic. Motivați într-un eseu de o pagină alegerea făcută.
- 2 În echipe de patru elevi, realizați afișul unui spectacol de operă, recurând la colaj, desen, pictură sau la un program de editare a imaginilor.

B Uvertura**Observ**

AUDIȚII

- 1 *Libiamo ne'lieti calici* din actul I al operei *La traviata* de Giuseppe Verdi, interpretată de Anna Netrebko și Rolando Villazón, apoi în varianta interpretată de Diana Damrau și Juan Diego Flórez
- 2 Opera *Porgy and Bess* de George Gershwin
- 3 Opera *O noapte furtunoasă* de Paul Constantinescu

ȘTIAI CĂ...

Wagner a revoluționat opera prin eliminarea regulilor și structurilor existente. De asemenea, el a creat **leitmotivul**, o temă muzicală asociată cu un personaj principal sau cu o situație. Exemple de leitmotive pot fi găsite și în muzica seriei de filme *Star Wars*, în care există teme muzicale distincte, asociate cu prințesa Leia, cu Luke Skywalker sau cu Darth Vader. Același principiu este folosit și în muzica seriei *Harry Potter*, unde există faimoasa temă a lui Hedwig, tema bătăliei ș.a.

ȘTIAI CĂ...

- Opera *Nunta lui Figaro* a fost prezentată la Praga în primăvara anului 1787, sub conducerea muzicală a lui Mozart. Există mărturii ale vremii, chiar și scrisori ale compozitorului, în care este consemnat succesul de care s-a bucurat. *Nunta lui Figaro* este opera la care Mozart a lucrat cel mai mult. Succesul operei l-a făcut pe împărat să interzică „aplauzele excesive”, care se prelungeau seara mult după ora lui de culcare; încuviința totuși ca ariile să beneficieze de bis.
- Puțini știu că Mozart avea o mare pasiune pentru jocul de biliard. Când intra într-o sală de biliard, avea în permanență în buzunar hârtii cu portative goale, fiindcă adesea compunea în timp ce aștepta să-i vină rândul.

AUDIȚII

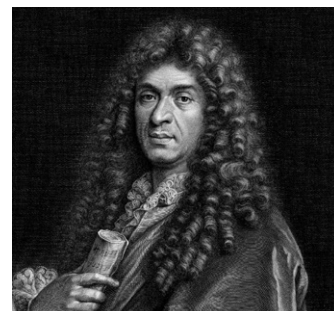
- 1 Georges Bizet, Uvertura operei *Carmen*
- 2 Giuseppe Verdi, Uvertura operei *Forța destinului*
- 3 Wolfgang Amadeus Mozart, Uvertura operei *Nunta lui Figaro*
- 4 Piotr Ilici Ceaikovski, Uvertura 1812

Descopăr

Rolul orchestrei în genul operei este deosebit de important, ea fiind partenera vocilor în transmiterea mesajului artistic. De altfel, orchestra este cea care deschide spectacolul de operă, interpretând un fragment menit să introducă spectatorul în atmosfera lucrării. Acest fragment orchestral a fost denumit la primele opere *sinfonia* sau *toccata*, apoi *preludiu* și este întâlnit și în deschiderea unor genuri instrumentale mai ample (de ex. în suită), iar mai târziu la alte genuri muzicale scenice (operetă și balet).

În secolul al XVII-lea apare denumirea de **uvertură**, de la cuvântul *ouverture* (fr.) care înseamnă „deschidere”, compozitorul francez Jean Baptiste Lully fiind cel care cristalizează forma **uverturii franceze** pe tiparul **lent-repede-lent**. În aceeași perioadă, în Italia, compozitorul Alessandro Scarlatti pune bazele **uverturii italiene**, cu tiparul **repede-lent-repede**. Începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, uvertura va fi structurată pe tiparul formei de sonată: expoziție-dezvoltare-repriză (reexpoziție), cuprinzând și teme din operă, ceea ce creează o legătură mai strânsă între momentul introductiv și lucrarea în sine. Începând cu secolul al XIX-lea, în epoca romantică, forma uverturii va suferi modificări în creația unor compozitori, uneori ea fiind legată de operă, eliminându-se astfel mica pauză care exista între acestea. Atunci când se cântă legate, cortina se deschide în timpul uverturii.

Jean Baptiste Lully

Datorită frumuseții muzicii lor, unele uverturi se pot cânta separat, în concerte, fără a fi urmate de interpretarea operei pentru care au fost create (de ex. Uvertura operei *William Tell* de Gioacchino Rossini). Uvertura poate exista și ca lucrare de sine stătătoare, compusă pentru a transmite o idee, un subiect anunțat prin titlu (de ex. Uvertura fantezie *Romeo și Julieta* de Piotr Ilici Ceaikovski) sau ca parte introductivă pentru muzica de scenă a unei piese de teatru (de ex. Felix Mendelssohn-Bartholdy – Uvertura la muzica de scenă pentru piesa *Visul unei nopți de vară* de William Shakespeare).

Rețin

Uvertura este un fragment cântat de orchestră în debutul unui gen muzical scenic (operă, operetă, balet), care are rolul de a introduce spectatorul în atmosfera lucrării. Se poate cânta și separat de opera din care face parte, în concert, dar poate fi și o lucrare de sine stătătoare, cu un titlu sugestiv, compusă pentru orchestră.

Aplic

- 1 Citește libretul operei *Carmen* de Georges Bizet, ascultă uvertura și spune care sunt elementele care fac legătura cu opera.
- 2 Ascultă uvertura operei *Forța destinului* de Giuseppe Verdi și spune ce fel de subiect îți inspiră muzica.

PORTOFOLIU

- 1 Audiți *Uvertura 1812* compusă de Piotr Ilici Ceaikovski. În echipe de patru elevi, cercetați contextul în care a fost compusă lucrarea și identificați în timpul audiției elementele muzicale ce evocă anumite evenimente istorice.
- 2 Redactați un eseu de minimum 100 de cuvinte, în care să evidențiați legătura dintre creația muzicală și contextul istoric.

C Aria și recitativul

Observ

Descopăr

► **Recitativul** este un moment întâlnit în genurile vocale scenice, bazat pe un text în proză, în care primează cuvântul și acțiunea scenică. Este caracterizat prin tempo liber, intonații parlando (o cântare apropiată de vorbire) și acompaniament schițat armonic. El are rol de tranziție între numerele muzicale, dar și de dinamizare a acțiunii.

Odată cu evoluția operei, recitativul cunoaște și el transformări, astfel că distingem două tipuri de recitativ:

- 1 **recitativo secco** – cu acompaniament realizat de clavecin sau de un instrument cu coarde grav, constând în acorduri cadențate plasate la sfârșitul frazelor;
- 2 **recitativo espressivo** – acompaniat de orchestră.

Aria este momentul solistic în care interpretul exprimă, cu virtuozitate, starea sufletească, sentimentele sau trăirile personajului pe care îl interpretează. Este structura de bază a operei, de factură melodică, acompaniată de orchestră.

La primele opere, aria avea structură strofică, dar cu timpul ea își pierde asemănarea cu cântecul, devenind o formă de sine stătătoare, cu o melodie foarte bogată, dând posibilitatea cântărețului să își demonstreze calitățile vocale. Ca formă muzicală, aria poate avea oricare dintre formele de lied (monopartit, bipartit sau tripartit), fiind precedată de cele mai multe ori de un recitativ.

Arioso este o formă intermediară între recitativ și arie, fiind mai apropiat de arie datorită melodiei mai bine conturate. Caracterul este liric, cantabil, cu o formă mai liberă, iar acompaniamentul mai bogat decât al recitativului.

Cavatina, cuvânt de origine italiană, este o formă de arie, însă mai simplă. Înțelesul cuvântului a suferit transformări de-a lungul timpului, de la primul solo cântat de unul dintre personajele principale (secolele XVII – XIX) până la fragmentul apropiat de arie, cu un caracter melodic și liric (din a doua jumătate a secolului al XIX-lea).

GEORGES BIZET
(1838 – 1875)

Compozitor francez, cunoscut mai ales pentru opera *Carmen* (1875). Abordarea lui realistă a influențat școala de operă de la sfârșitul secolului al XIX-lea. A fost admis la Conservatorul din Paris înainte de a fi împlinit 10 ani și i-a avut ca profesori pe cunoscuții compozitori Charles Gounod și Fromental Halevy. Opere celebre: *Carmen*, *Pescuitorii de perle* și *Frumoasa fată din Perth*.

parlando = de la *parlare* (it.), care înseamnă „a vorbi“

belcanto (it.) = interpretare frumoasă

ȘTIAI CĂ...

- Unul dintre exercițiile menite a demonstra calitatea interpretării în tehnica belcanto constă în ținerea unei lumânări aprinse în apropierea gurii cântărețului, în timp ce cântă. El nu trebuie să miște flacăra lumânării.
- Când a jucat rolul principal în opera *Othello* de Giuseppe Verdi, la Viena, în 1991, tenorul Plácido Domingo a fost chemat de 101 ori înapoi în scenă, fiind ovacionat timp de 80 de minute și stabilind astfel recordul mondial al momentului pentru cele mai lungi aplauze.

AUDIȚII

- 1 Recitativul *Don Giovanni* și *Leporello* din actul I, scena 2, opera *Don Giovanni* de Wolfgang Amadeus Mozart
- 2 Aria *Nessun dorma* din opera *Turandot* de Giacomo Puccini
- 3 Aria *Celeste Aida* din opera *Aida* de Giuseppe Verdi
- 4 Aria *Una voce poco fa* din opera *Bărbierul din Sevilla* de Gioachino Rossini
- 5 Aria lui Brünnhilde din finalul operei *Amurgul zeilor* de Richard Wagner
- 6 Ariile *Summertime* și *I Got Plenty O'Nuttin'* din opera *Porgy and Bess* de George Gershwin
- 7 *No, pagliaccio non son*, finalul operei *Piațe* de Ruggiero Leoncavallo

Belcanto este stilul de bază în interpretarea operei, care a luat amploare în creația de operă în secolul al XIX-lea. Stilul este asociat cu melodii frumoase, voci strălucitoare și abundență de note rapide care își croiesc drumul în sus și în jos pe scară, uneori improvizând în mod liber în cadrul a ceea ce a compus autorul. Deoarece interpretarea în teatrele de operă nu este amplificată, una dintre tehnicile de bază ale belcantoului este dezvoltarea unei tehnici bune de respirație, pentru a permite vocii să fie auzită într-un teatru de 3 000 de locuri, fără microfon. Cu o tehnică bună de respirație, un cântăreț de operă poate interpreta fraze ample, cu linii melodice bogat ornamentate. Compozitorii care au folosit stilul belcanto au compus pentru a pune în valoare calitățile vocale ale interpreților.

Rețin

- **Recitativul** oferă dinamism acțiunii operei prin scene cu caracter epic, multă mișcare, un stil de interpretare apropiat de vorbire (*parlando*) și acompaniament sugerat prin acorduri. Are rol de legătură între celelalte momente ale operei.
- **Aria** este momentul din operă în care un personaj cântă singur, acompaniat de orchestră. Se caracterizează prin lirism și virtuozitatea interpretării.
- **Belcanto** este un stil de a cânta operă bazat pe evidențierea calităților vocale și interpretative ale soliștilor, caracterizat prin fraze lungi cu o linie melodică bogat ornamentată, susținute printr-o bună tehnică de respirație.

Aplic

Este vară (Summertime) din opera *Porgy and Bess*

de George Gershwin

Adaptare în limba română de Mariana Comăniță

Andante

Es - te va - ră via - ța e u - șoa - ră iar. Peș - tii

sal - tă și cul - tu - ri - le cresc Ai pă - rinți fru - moși

ca - re te vor o - cro - ti. Iar

tu li - niș - tit și lin vei dor - mi.

Arie din opera *Traviata*

de Giuseppe Verdi

Andante mosso
dolente e pp

A - di - o, tre - cu - te vi - suri de iu - bi - re ne - sfâr -

- și - tă; Pe-o bra- ji-mi, su - a-va ra-ză a - cum es-te o - fi -
 - li - tă. Azi cal - da iu - bi - re-a lui Al - fre - do îmi lip -
 seș - te, Prin ea mân-gâ - ie - re al meu su - flet gă - seș-te

Aria Gildei din opera *Rigoletto*

de Giuseppe Verdi

Allegro Moderato

Nu-me drag ce m-ai vră - jit I - ni - ma mi-ai fer - me -
 cat. De-al iu - bi - rii sfânt fi - or Mi-a-min-tești ne - în - ce -
 tat. Cu-al meu gând, do - rin - ța mea că-tre ti - ne va zbu -
 ra Pân' la ul - ti - mul sus - pin Al tău
 nu - me voi șop - ti.

- 1 Cântă, după auz, cântecele din manual, mai întâi cu toată clasa, apoi în grupe stabilite de profesor.
- 2 Stabilește tonalitatea, măsura și tempoul fiecărui fragment interpretat.
- 3 Înregistrează-te în timp ce cânti cu grupa ta și, împreună cu membrii grupei, analizează calitatea interpretării.
- 4 Audiază fragmentele propuse în diverse interpretări și spune care ți-a plăcut mai mult, motivând alegerea făcută.
- 5 Caută informații despre ce au în comun unele creații de operă cu anumite evenimente istorice, lucrări literare, filme sau muzică de divertisment.

PORTOFOLIU

Stilul de interpretare parlando este întâlnit și în alte genuri ale muzicii culte sau în alte stiluri muzicale. În echipe de patru elevi, realizați o prezentare a caracteristicilor acestui stil de interpretare și a genurilor de muzică în care îl mai putem găsi.

GEORGE GERSHWIN
(1898 – 1937)

În copilărie, Gershwin nu era foarte studios, iar pentru familia sa a fost o adevărată surpriză faptul că, în secret, a învățat să cânte la pian. În 1924, când George s-a asociat cu fratele său mai mare Ira, frații Gershwin au devenit cei mai influenți compozitori de pe Broadway. În 1926, Gershwin a găsit în *Porgy*, romanul lui DuBose Heyward, subiectul perfect pentru o „operă populară”, folosind blues și intonații de jazz. *Porgy and Bess* (compusă împreună cu Heyward și Ira) a fost cel mai ambițios proiect al lui Gershwin, îmbinând melodii de neuitat cu accente dramatice. A compus și alte lucrări devenite celebre: musicalul *Un american la Paris*, *Rapsodia albastră*, un concert, trei preludii pentru pian ș.a.

ȘTIAI CĂ...

- **Corul miresei** (în germană: *Treulich geführt*) din opera *Lohengrin* compusă de Richard Wagner este un marș cântat pentru intrarea miresei la multe nunți formale din întreaga lume occidentală. Lucrarea a devenit populară atunci când a fost folosită la nunta prințesei Victoria cu prințul Frederic William din Prusia în 1858.
- Atunci când se repetă pentru montarea unei opere, corul este pregătit separat de un dirijor, altul decât cel care va dirija opera pe scenă.
- Ludwig van Beethoven a scris o singură operă, *Fidelio*. A lucrat la ea timp de 11 ani, revizuiind-o neîncetat. A fost pusă în scenă în 1805.

D Duetul și momentele de ansamblu

Observ

Descopăr

Pe lângă momentele solistice, în operă putem găsi și momente în care cântă doi sau mai mulți interpreți. Momentele de ansamblu pot fi cântate de soliști, de cor (un personaj colectiv reprezentând o mulțime de persoane care au o trăsătură comună) sau soliști și cor împreună.

▶ **Duetul** este momentul din operă în care cântă două personaje, fiindacompaniate de orchestră. Deși cele două personaje sunt în dialog, momentul este de factură lirică, ele exprimându-și trăirile și sentimentele. Este foarte des întâlnit în operă, de cele mai multe ori când două personaje își declară dragostea, cum este duetul *Là ci darem la mano* („Acolo îți voi da mâna“) din opera *Don Giovanni* de W. A. Mozart, dar poate exprima și o stare de conflict, așa cum se întâmplă în finalul operei *Carmen*, în duetul dintre Carmen și Don Jose.

Celelalte momente în care cântă mai mulți soliști sunt:

- terțetul (trei soliști);
- cvartetul (patru soliști);
- cvintetul (cinci soliști);
- sextetul (șase soliști).

▶ **Corul**, la fel ca în tragediile antice, este un grup de persoane, neindividualizate în acțiunea operei (poate fi un grup de soldați, de vânători etc.), care în intervențiile sale comentează acțiunea, oferă detalii despre trăirile personajelor principale, sau despre desfășurarea poveștii. El este un personaj în sine. Corul mai poate avea și intervenții scurte în cadrul unor scene.

Multe coruri din opere celebre au devenit adevărate simboluri pentru unele grupuri sociale, datorită forței de sugestie a muzicii compuse de autor, care avea puterea de a uni oamenii în jurul unui ideal comun. Este cazul corului *Va, pensiero, sull'ali dorate* („Zboară, gând, pe aripi de aur“) din opera *Nabucco* de Giuseppe Verdi, care a fost considerat în epocă un fel de imn pentru independența și unificarea Italiei.

Rețin

- **Duetul** este momentul în care cântă două personaje, exprimându-și gândurile sau trăirile.
- **Corul** este momentul în care cântă mai multe persoane fără o identitate definită în operă, ele reprezentând un personaj colectiv.

Aplic

Cor din opera *Lohengrin*

Richard Wagner

Maestoso

Cu drag con-duși ve-niți a-ici Un-de iu-bi-rea v-aș-teap-tă zâm-
bind, În-cre-ză-tori și fe-ri-ciți,
U-niți o via-ță în-trea-gă să fiți!

Duetul Geronimo – Conte din opera *Căsătoria secretă*

Domenico Cimarosa

Presto

Cin'să-n-drăz-neas-că să se gân-deas-că da, da, să se gân-
Ca să în-cer-ce să m-a-mă-geas-că, da, da, să m-a-mă-
deas-că Re-vol-tă-toa-re, re-vol-tă-toa-re, Nu vrea s-as-cul-te
geas-că
vor-be prea mul-te De pro-mi-siu-ne n-a-re ha-
bar, De pro-mi-siu-ne n-a-re ha-bar.

- 1 Interpretează după auz fragmentele muzicale din manual, adaptând tonalitatea la întinderea vocii voastre, mai întâi cu toată clasa, apoi în grupe formate de către profesor.
- 2 Stabiliți tonalitatea, măsura și tempoul fiecărui fragment interpretat.
- 3 Cântă împreună cu un coleg/o colegă duetul propus în manual, iar un al treilea coleg va regiza interpretarea voastră. Prezentați momentul în fața clasei.
- 4 Caută informații despre marii compozitori de operă, despre creațiile și biografia lor.

PORTOFOLIUL

- 1 În echipe formate de profesor, căutați duete celebre din musicaluri sau muzica de divertisment și realizați o prezentare cu cinci exemple, motivând alegerile făcute, pe care să o prezentați în fața clasei.
- 2 Profesorul face echipe cărora le distribuie sarcini pentru ca, împreună, să realizeze o scenetă cu momente asemănătoare celor din operă, pe unul dintre subiectele identificate anterior de elevi.

Statuie reprezentându-l pe Domenico Cimarosa

AUDIȚII

- 1 Duetul din finalul operei *Încoronarea Popei* de Claudio Monteverdi
- 2 Duetul *Là ci darem la mano* din opera *Don Giovanni* de Wolfgang Amadeus Mozart
- 3 Duetul *florii* din actul I al operei *Lakmé* de Léo Delibes
- 4 *Forêts paisibles* din opera *Indiile galante* de Jean-Philippe Rameau
- 5 *Corul țigăncilor și matadorilor* din opera *La traviata* de Giuseppe Verdi
- 6 *Corul mut* din opera *Madama Butterfly* de Giacomo Puccini
- 7 *Cântecul toreadorului* din opera *Carmen* de Georges Bizet
- 8 *Corul sclavilor evrei* din opera *Nabucco* de Giuseppe Verdi
- 9 *Corul Oh, I Can't Sit Down* din opera *Porgy and Bess* de George Gershwin

Recapitulare. Evaluare

Duet din opera *Traviata*
de Giuseppe Verdi

Recapitulare

- Câte personaje cântă un duet în operă?
 - una
 - într-un duet nu cântă personaje
 - două
- Câte personaje fac parte din cor în lucrările de operă?
 - maxim 6 personaje
 - unul
 - niciunul
- Bifează căsuța corespunzătoare genului muzical structurat în trei părți, compus pentru un instrument solist și orchestră.

☐ simfonie	☐ concert instrumental	☐ rondo
-----------------------------------	---	--------------------------------
- Realizează legătura dintre cele două coloane:

A fost supranumit părintele simfoniei.	• Franz Liszt
Este autorul <i>Simfoniei destinului</i> .	• Joseph Haydn
A compus simfonii inspirate din texte literare.	• Ludwig van Beethoven
- ... este forma muzicală care își are originea în poeziile franceze cu formă fixă numite *rondeau*, întâlnite între secolele XIII – XV.
- Realizează legătura dintre cele două coloane:

concert instrumental	• duet
rondo	• cadență
operă	• cuplet
- Scrie în caiet numele a două simfonii din creația compozitorului Ludwig van Beethoven.

Punctaj:

- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte

10 puncte din oficiu

Total: 100 de puncte

Evaluare

- Opera este un gen muzical:
 - concertant
 - simfonic
 - scenic
- Câte părți are structura simfoniei clasice stabilite de J. Haydn?
 - 4
 - 5
 - 3
- Forma de rondo are structura:
 - ABA
 - ABACA
 - AB
- Momentul din concertul instrumental în care solistul cântă singur, demonstrându-și virtuozitatea, se numește:
 - menuet
 - cadență
 - sonată
- Cum se numește fragmentul cântat de orchestră în deschiderea unei opere?
 - uvertură
 - intermezzo
 - arie
- Actele, tablourile și scenele sunt elemente care fac parte din structura:
 - operei
 - concertului
 - simfoniei
- Stilul de a cânta operă bazat pe evidențierea calităților vocale și interpretative ale soliștilor se numește:
 - arie
 - belcanto
 - recitativ
- Momentul din operă în care cântă un personaj, exprimându-și trăirile se numește:
 - scenă
 - cadență
 - arie
- Cele două structuri care alternează în forma de rondo se numesc:
 - cuplet și refren
 - expoziție și dezvoltare
 - uvertură și arie

U6

Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

Lecția 1	66	Evoluția muzicii în context socio-politic
Lecția 2	68	Muzica jazz și country
Lecția 3	71	Muzica pop și rock
Lecția 4	75	Prelucrări moderne ale unor teme din muzica cultă
Recapitulare	78	
Evaluare	78	

BOB DYLAN

Pe numele adevărat Robert Allen Zimmerman (n. 1941), este interpret, compozitor și poet american. Începând cu 2011, întreaga sa creație devine obiect de studiu în mediul universitar, în 2016 fiindu-i decernat Premiul Nobel pentru Literatură pentru „crearea unei noi exprimări poetice în discursul melodic al muzicii tradiționale americane“. Cântecul *Blowin' In the Wind* a devenit unul dintre imnurile anti-război și al marșurilor civile pentru drepturile omului. În 1999, cântecul primește un premiu Grammy, revista *Rolling Stone* plasându-l pe locul al 14-lea în anul 2004 în topul celor mai bune 500 de melodii din toate timpurile.

Cântăreț de jazz

Evoluția muzicii în context socio-politic

Observ

Vânăre de vânt

Bob Dylan

Adaptare text: Florian Pittiș

Do Fa Do

Câ - te bom - be vor mai sfâr - te - ca mii de vieți Pâ-nă

Fa Do Fa Sol7

le in - ter - zi - cem pe veci Răs - pun - sul pri - e - teni e

Do la m Fa Sol7 Do

vâ - na - re de vânt, Răs - pun - su - i vâ - na - re de vânt.

Recapitulez

În secolul XX, muzica de tip clasic va renunța treptat la regulile convenționale în compoziție, notație și instrumentație, dând naștere unor noi curente: **atonalismul**, **microtonia**, **muzica politonală**, **muzica spectrală** și **aleatorismul**.

Muzica de divertisment susține și împărtășește prin intermediul genurilor muzicale abordate valori comune, publicul putându-se identifica adesea cu mesajul muzical promovat.

Descopăr

În 1877, Thomas Edison (1847 – 1931) inventează **fonograful pe suport cilindric**, primul aparat de înregistrare și redare a sunetului, marcând astfel o nouă etapă în înregistrarea și difuzarea muzicii în Europa și America. Muzica devine astfel accesibilă unui public mult mai larg.

Printre primele genuri nou apărute pe scena muzicii de factură cultă este **jazzul**, interpretat inițial simfonic, cu puternici rădăcini în cultura americană. Tradițiilor primilor coloniști europeni li se vor adăuga cântecele tradiționale ale sclavilor afro-americani. În primele două decenii ai secolului XX muzica jazz se auzea în cele mai elegante localuri din America și Europa, dar și în sala de cinematograful, unde devine un partener al filmelor mute.

În America, baladele și cântecele de dans ale muzicii americane dau naștere genului **country**, în timp ce stilurile muzicii afro-americane – **blues**, **gospel** – au drept sursă muzica religioasă și cântecele de muncă de pe plantațiile de bumbac. În anii '30 au loc primele mișcări de stradă, populația de culoare cerând drepturi egale după trimiterea pe front a mai multor batalioane de afro-americani. Stilul **Be-bop** apare drept ecou al protestelor și politicilor rasiale. Alături de **swing**, be-bop aparține culturii afro-americane, însă sonoritățile sale disonante, ritmul alert și sacadat îl vor face greu de dansat. Mari muzicieni virtuozii ai pianului vor încânta și crea controverse în egală măsură, poziționându-se la polul opus al swingului: gen muzical bazat pe interpretarea armonică, adesea cântat în ansamblu, exemplu al echilibrului și spiritului muzical complex. Muzica românească interbelică preia stilul european: șansonetă, canțonetă, română, tango (Jean Moscopol, Cristian Vasile și Zavaidoc).

Anii '50 aduc un gen nou, **rock 'n' rollul**. Muzica sa ritmată, veselă, ușor de dansat, cu versuri optimiste a atras societatea în refacere după cel de-al Doilea Război Mondial. Anii '60 sunt plini de frământări sociale și conflicte rasiale. Pe fondul acestor tensiuni sociale apare **folkul**, al cărui discurs muzical se apropie de poezie, promovând pacea, iubirea și înțelegerea

și condamnând conflictele. În 1949 ia ființă Orchestra Radioteleviziunii Române, care, după 1989, își va schimba numele în Big Band-ul Radio.

Războiul din Vietnam își va pune amprenta asupra anilor '70. Născute din **rock 'n' roll**, stilurile **hard rock** și **heavy metal** (la finele anilor '70) vor domina această perioadă. Apariția instrumentelor electrice creează noi sonorități, mesajul muzical devine unul mai profund, muzica oglindind societatea așa cum este ea. Cultura afro-americană migrează spre genul **disco**, un gen vesel, colorat, completat de haine evazate și coafuri afro. Anii '70 marchează și apariția curentului **punk**, gen muzical agresiv originar din Anglia, născut din rock, a cărui melodică și voce transmit revolta tinerei generații. Inspirată de muzica britanică, în România apar primele trupe rock-folk și ia naștere fenomenul cultural Cenaclul Flacăra.

Anii '80 sunt anii dezvoltării societății de consum. Apar computerele, telefoanele mobile, aparatele radio portabile. Apare genul **pop**, tributari în egală măsură folkului și muzicii disco. Curentul afro-american dă naștere muzicii **rap**, al cărui discurs liric prezintă viața din ghetourile americane, unde violența crește într-un mod alarmant. Muzica românească din ce în ce mai diversă este promovată la radio (Metronom) și TV (Alexandru Bocăneț 1944 – 1977).

În anii '90 apar **dance-ul** (variantă actualizată a muzicii disco) și, imediat, **muzica electronică**. Când computerul ia locul compozitorului, muzica nu mai este „compusă”, ci „produsă”. Subgenurile **house**, **techno** și **rave** sunt câteva dintre genurile noii muzici. Rapul își schimbă discursul, lirica și metrica și devine **hip-hop**. În genurile muzicii rock și punk, formațiile își împart sarcinile în compunerea melodiilor, iar interpreții muzicii pop și disco doar rareori contribuie la conceperea melodiei. Începând cu 1990, apar primele trupe românești de hip-hop.

Începând cu anii 2000, muzica începe să-și piardă esența și să devină mai mult un produs al industriei de divertisment. Multitudinea de posturi radio și TV muzicale, platformele online și apariția unui nou tip de artist, **DJ-ul**, duc la o suprasaturare a industriei muzicale.

Rețin

Linia melodică, ritmul și versurile au drept scop crearea unei imagini sonore a perioadei în care cântecul a fost compus, dar și de a contura un context social cu care ascultătorul să se poată identifica. Dezvoltarea tehnologiei și accesul la aceasta, conflictele sociale, televiziunea, cinematografia, presa scrisă și online, moda și artele spectacolului, toate au condus la transformarea radicală a muzicii, ultimele două decenii culminând cu schimbări rapide ale stilului, atât în construcția genurilor, cât și în discursul trupelor muzicale emblematic.

Dincolo de înțelesul versurilor care adesea exprimă stări și conflicte din viața de zi cu zi, fiecare gen muzical și-a conturat o imagine pe care ascultătorii fideli au preluat-o și pe care o putem identifica în vestimentația, comportamentul și vocabularul acestora. Pentru foarte mulți artiști, muzica reprezintă modul prin care își pot exprima atitudinile și valorile.

Aplic

- 1 Ascultă piesa *Zombie* a trupei The Cranberries și identifică tema centrală a cântecului. Discutați despre viața copiilor din zonele de conflict armat. Scrieți o listă cu nevoile esențiale ale copiilor și discutați-le cu colegii.
- 2 Ascultă *Black or White* cântată de Michael Jackson. Identifică în clasă, în școală, în cercul tău de prieteni cazuri în care un copil a fost agresat datorită culorii pielii sale. Căutați împreună soluții prin care să puteți combate hărțuirea și discriminarea rasială.

PORTOFOLIU

Caută pe internet informații despre rolul muzicienilor în mișcarea drepturilor civile. Ascultă melodiile dedicate acestor cauze și fă un clasament de 10 melodii în funcție de mesajul pe care aceștia îl promovează.

DJ (disc jockey)

ȘTIAI CĂ...

- U2, cvartetul irlandez fondat în 1976 la Belfast (Irlanda de Nord), este una dintre cele mai iconice trupe rock ale ultimelor decenii. Preocupați de toate aspectele societății moderne, U2 compun piese care oglindesc perfect momentele-cheie din istoria recentă: *Miss Sarajevo* prezintă dramele bosniacilor din timpul războiului din Iugoslavia. *Seconds* vorbește despre Războiul Rece dintre SUA și URSS. *The Streets Have No Name* prezintă religia din perspectiva egalității între oameni, indiferent de cultul căruia îi aparțin.
- Piesa *Locul potrivit* interpretată de trupa *Guess Who* este o prelucrare a piesei *Noi în anul 2000* de Horia Moculescu. Ascultă ambele variante și observă diferențele dintre original și cover în ceea ce privește textul și discută împreună cu colegii despre schimbarea apărută.

„Progresiile reprezintă o succesiune de acorduri în relație armonică, treptele urmând un model standard pentru a putea lăsa loc improvizației melodico-ritmice. Pasaje cu progresii armonice se găsesc în tema principală a piesei *The Entertainer*.”
Scott Joplin

LOUIS ARMSTRONG
(1901 – 1971)

Muzician carismatic, excelent trompetist, solist vocal și compozitor, devine în 1936 primul muzician afro-american a cărui biografie, *Swing that Music*, vede lumina tiparului. În același an joacă în filmul *Pennies from Heaven*, un an mai târziu devenind primul prezentator afro-american al unei emisiuni radiofonice cu acoperire națională. În anii '20 înregistrează o serie de discuri (*Hot Fives*, *Hot Sevens*), a căror măiestrie instrumentală rămâne un reper atât pentru trompetiștii de jazz, cât și pentru cei de factură clasică.

Muzica jazz și country

Observ

Când sfinții vin mărșăluind (When the Saints Go Marching In)

Negro spiritual
Text adaptat în limba română

Când sfin - ții vin măr - șă - lu - ind. Când sfin-ții vin măr - șă - lu -
ind Doa - mne, aș vrea să fiu a - co - lo
Când sfin - ții vin măr - șă - lu - ind.

Recapitulez

Muzica de divertisment apare la începutul secolului XX ca reacție a publicului, provenind din diferite categorii sociale, față de caracterul elitist al muzicii clasice și ca o nevoie de diversitate stilistică.

Genurile muzicale se diversifică ținând pasul cu schimbările, tehnologia și apetitul publicului pentru muzica interpretată live, dar și odată cu posibilitatea de a asculta muzică de calitate oriunde, oricând. Muzica ușoară ajunge în casele ascultătorilor pe calea undelor radio, influențând generații întregi și provocând ascultătorii în a cunoaște lumea ascultând-o.

Descopăr

Jazzul, venit din stilul **ragtime**, aparține culturii americane, fiind rodul tradiției muzicale europene a primilor coloniști și a cântecelor populare afro-americane. Sursele de inspirație sunt muzica gospel (religioasă), blues (baladele). Improvizația, caracteristică genului, deși supusă unor reguli, este adesea spontană, punând în valoare calitățile interpretative ale muzicienilor.

La finele secolului al XIX-lea, pe fondul Războiului de Secesiune (1861 – 1865), ia naștere un gen muzical nou, **ragtime**. Caracterizat printr-un ritm sincopat, a cărui linie melodică este dublată de armonii în progresii și de schimbări de metru/măsură, ceea ce va da senzația de legănare, acesteia adăugându-i-se schimbările bruște de ritm care generau o muzică veselă, energică.

Una dintre primele orchestre de jazz este fondată în anii '20 de către **Paul Whiteman** (1890 – 1967), violinist pregătit în stilul muzicii de factură clasică. Orchestra acestuia va concerta în premieră lucrarea *Rhapsody In Blue* (1924, New York) a compozitorului **George Gershwin** (1898 – 1937).

În New Orleans, Louisiana, apar primele orchestre de jazz de tip **dixieland**, formate din instrumente de suflat: trompetă, trombon, saxofon și baterie (percuții). Unul dintre cei mai apreciați soliști invitați ai orchestrelor este **Louis Armstrong**.

Orchestra Glenn Miller, dirijată de către însuși **Glenn Miller** (1904 – 1944), va revoluționa genul dixieland, fiind cel mai apreciat ansamblu de jazz din perioada interbelică.

Inspirat de jazzul sudist, în Chicago, Illinois, se constituie prima orchestră de jazz ai cărei membri sunt exclusiv albi, condusă de **Nick LaRocca**, trompetist american (1889 – 1961).

Formația de jazz cuprinde trei secțiuni: *melodică*, constituită din instrumente de suflat din alamă, *ritmică*, constituită din instrumente de percuție plus contrabasul tratat asemenea unui instrument de percuție, și cea *armonică*, susținută de pian, chitară sau banjo (în sud).

În anii '40, în Harlem, New York, apare **be-bop**, pe care **Charlie Parker** (1920 – 1955), unul dintre reprezentanții săi marcanți, îl va descrie drept un stil improvizatoric, cu ritmuri energice și tempouri rapide.

Miles Davis (1926 – 1991) și Cvartetul Dave Brubeck promovează stilul **cool jazz**, caracterizat printr-un ritm susținut al bateriei (percuție) peste care instrumentiștii improvizau liber într-un ritm sincopat, adesea folosind imitația pentru a susține două teme simultan, evidențiind în același timp eleganța sonorităților timbrale ale ansamblului.

Începând cu a doua jumătate a secolului XX, **jazzul** va reprezenta punctul de plecare al unui nou gen a cărui fuziune de rhythm & blues, gospel și blues îl va avea ca reprezentant pe **Ray Charles** (1930 – 2004).

Contemporan jazzului, **country** se dezvoltă din dorința inițială de a parodia interpretii de jazz, cel mai adesea din rândul celor afro-americani. Apărut în Nashville, Tennessee, country va deveni muzica tradițională a albilor, cu sonorități împrumutate din muzica religioasă sudistă **bluegrass**, un stil epic pe alocuri cu accente lirice (de tip baladă), susținut de vioară, banjo și acordeon. Printre reprezentanții săi se numără **Jimmie Rodgers** (1897 – 1933), **Hank Williams** (1923 – 1953), **Johnny Cash** (1932 – 2003), **Willie Nelson** (n. 1933), **Kenny Rogers** (n. 1938), **Dolly Parton** (n. 1946).

Orchestra Radioteleviziunii Române, prin dirijorii **Sile Dinicu** (din 1953), **Cornel Popescu** (din 1985), **Ion Cristinoiu** (din 1991) și **Ionel Tudor** (din 1994), reprezintă un reper în promovarea muzicii jazz în România. Alături de aceștia, și-au adus contribuția și interpreți precum **Johnny Răducanu**, **Aura Urziceanu**, **Anca Parghel**, **Mircea Tiberian**.

Johnny Răducanu

Unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai jazzului românesc a fost Johnny Răducanu. Contrabasist, pianist, compozitor și orchestrator, a avut o carieră de succes atât în țară, cât și în străinătate, fiind supranumit *Mister Jazz of Romania*. S-a născut într-o familie cu vechi tradiții muzicale, de pe timpul lăutarului Petre Crețu Solcanu. A studiat contrabasul la Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, din București. Încă din anii studenției începe să cânte în formația Mariei Tănase cu care va susține numeroase concerte în țară și străinătate. În anul 1976, Departamentul Cultural al SUA îi oferă diploma de merit pentru activitatea sa muzicală.

Unul dintre compozitorii care și-au adus contribuția la promovarea muzicii jazz în România a fost **Adrian Enescu** (1948 – 2016). Compozitor apreciat în domeniul muzicii de film și teatru, acesta propune o abordare muzicală cu influențe jazz în care sunt prezente atât muzica electronică, cât și sonoritățile rock, un exemplu al creației sale eterogene fiind albumul *MyBach*, editat postum în 2017 de către compozitorul Cristian Lolea.

Rețin

Muzica jazz apare la începutul secolului XX în comunitățile afro-americane din sud și este caracterizat de improvizarea liberă și ritmul sincopat.

Stilurile reprezentative ale jazzului sunt: swing, be-bop, cool-jazz și free-jazz.

Reprezentanți: Count Basie, Glenn Miller, Peggy Lee, Benny Goodman, Ella Fitzgerald, Dean Martin, Duke Ellington, Frank Sinatra, Doris Day, Billie Holiday, Charlie Parker, Louis Armstrong, Miles Davies etc.

ȘTIAI CĂ...

Ray Charles, pictură murală din São Paulo

RAY CHARLES ROBINSON (1930 – 2004)

Pianist, compozitor și interpret afro-american, își pierde vederea la vârsta de 6 ani. La scurt timp învață să cânte vocal și apoi la pian, stilul său fiind o fuziune între blues, gospel, soul și country. Muzica sa ritmată (contratimpată) va purta numele de rhythm & blues și va intra treptat în cultura muzicii pop a anilor '60.

Influențat de stilurile muzicale ale lui Nat King Cole (1919 – 1965) și Charles Brown (1922 – 1999), câștigând 17 premii Grammy, înregistrează în 1960 cântecul *Georgia On My Mind* (de pe albumul *The Genius Hits the Road*), care ajunge rapid pe locul 1 în topul Billboard Hot 100 și devine, în 1979, imnul oficial al statului Georgia. Compus de Hoagy Carmichael și Stuart Gorrell în 1930, cântecul îi amintește lui Ray Charles de orașul natal Albany – Georgia și de segregarea rasială care i-a marcat prima parte a vieții.

ȘTIAI CĂ...

ELLA FITZGERALD
(1917 – 1996)

Interpretă afro-americană de jazz, cu un stil aparte (scat – procedeu de improvizație vocală pe onomatopee și silabe), și un ambitus care se întindea pe 3 octave, câștigătoare a 13 premii Grammy, colaborează cu Louis Armstrong și Count Basie abordând cu ușurință în repertoriul său blues, swing și be-bop. Se impune în anii '50 drept una dintre cele mai bune voci feminine în cadrul concertelor *Jazz At the Philharmonic*.

AUDIȚII

- 1 Kingston Trio, *The Colorado Trail*
- 2 Johnny Cash & June Carter, *Time's A Wastin'* și *Ring of Fire*
- 3 Dolly Parton, *Joleen*
- 4 Eva Cassidy, *Danny Boy* și *My Love Is Like A Red, Red Rose* (folk irlandez)
- 5 Louis Armstrong & Danny Kaye, *When the Saints Go Marching In*
- 6 Louis Armstrong & Ella Fitzgerald, *Dream A Little Dream of Me*
- 7 Louis Armstrong & Duke Ellington, *It Don't Mean A Thing (If It Ain't Got That Swing)*

Aplic

Oh, Susana

Cântec tradițional country
Adaptare în limba română de Magda Bădău

Din A - la - ba - ma am so - sit, la ban-jo știu să cânt, Spre
Loui-si - a - na am por - nit iu - bi - rea să-mi re - văd. Oh, Su- sa-na! Nu plân-ge a-
cum Din A - la - ba - ma am so - sit, la ban-jo am să-ți cânt.

- 1 Învăță cântecele *When the Saints Go Marching In* și *Oh, Susana*, respectând etapele de învățare a unui cântec.
- 2 Interpretează cântecele cu toată clasa, apoi pe grupe, urmărind indicațiile profesorului.
- 3 Observă ritmul, linia melodică și varietatea acordurilor. Reluați interpretarea, cu acompaniament de chitară și tamburină.
- 4 Observă dialogul între voci și intervențiile trompetei și ale pianului în lucrările muzicale propuse spre audiere. Încearcă să identifice stilurile swing și be-bop.

PORTOFOLIU

- 1 Caută mai multe informații despre muzicienii prezentați în lecție și concepe un rebus cu informațiile dobândite. Ai grijă ca pe una dintre axele centrale (verticală sau orizontală, la alegere) să rezulte MUZICA / JAZZ (11 căsuțe).
- 2 Recunoaște instrumentele muzicale din imaginile de mai jos. Menționează cărui gen muzical îi este specific fiecare.

Muzica pop și rock

Observ

Dancing Queen

Adaptare în limba română de Magda Bădău

E C#7 F#m

Poți dan- sa___ Poți vi- sa___ Șan- sa e nu- mai_ a

B7 D

ta___ Uuu___ O pri - vești___

Bm7 E7 A

Și-ți do - rești___ dan- sul să- l stă - pâ - nești___

Descopăr

Muzica rock are rădăcini în muzica blues a afro-americanilor suduși mutați spre nord, în Chicago, pentru a scăpa de segregarea rasială, odată cu încheierea celui de-al Doilea Război Mondial. Sub influența stilului efervescent din marea metropolă, muzicienii Little Richard și Chuck Berry compun într-un stil cu totul nou: rock 'n' roll. În anii 1950, chitara electrică devine partener egal al vocii solistice. Interpreți precum Elvis Presley, Buddy Holly, dar și Jerry Lee Lewis cuceresc un public din ce în ce mai numeros, totodată scandalizând societatea conservatoare cu muzica lor alertă, versurile care invită la rebeliune și dansul pe scenă.

În 1963, președintele Statelor Unite ale Americii John Fitzgerald Kennedy este asasinat. Evenimentul șochează întreaga lume și se adaugă traumei generate de războiul din Vietnam (1961 – 1975). Scena muzicală se împarte între rockul britanic propus de către The Beatles, care-și ia drept modele muzicieni ai anilor 1950, The Rolling Stones, al căror discurs muzical preia elemente din jazz, rhythm & blues și muzica americană folk, hippie, rock psihedelic a finalului de deceniu reprezentată de Joan Baez, Joni Mitchell, Bob Dylan, Simon & Garfunkel, Janis Joplin, Roy Orbison, The Doors, The Grateful Dead, Jimi Hendrix și alții.

Trupa The Rolling Stones.

Ronnie Wood, Charlie Watts, Mick Jagger, Keith Richards

Bob Weir și Phil Lesh de la Grateful Dead

în concert la Terrapin Crossroads

ȘTIAI CĂ...

- Cvartetul pop ABBA ia naștere în Suedia, în iunie 1966, avându-i drept membri pe Björn Ulvaeus și Benny Andersson, cărora li se vor alătura în 1969 Agnetha Fältskog și Anni-Frid Lyngstad. Trupa înregistrează primul cântec în 1972 (*People Need Love*), iar în 1974 reprezintă Suedia la Eurovision sub numele de ABBA (acronim al prenumelor). Piesa intrată în finală, *Waterloo*, câștigă concursul și, totodată, recunoașterea internațională. Vor urma piesele de succes: *Mamma Mia*, *Fernando*, *Dancing Queen*, *Money*, *Money* etc.
- Muzica punk preia stilul anilor '60 într-un ritm mai agresiv, riffurile de chitară și versurile strigate condamnă societatea. Componenta: vocalist 1, 2 chitare electrice, chitară bas și tobe. Chitarele folosesc un efect de distorsionare a sunetului, ritmul este rapid, în acorduri relativ simple. Garage punk pare că sfidează normele, dovedind că poți cânta chiar din garajul părinților, fără a avea nevoie de promovarea unui studio de înregistrări (de exemplu, trupa The Ramones).

ȘTIAI CĂ...

Un pas important în conturarea unei noi identități sonore o va avea apariția chitarei electrice. **Les Paul** (1915 – 2009), chitarist american de jazz și country, va dezvolta astfel sunetul de rock 'n' roll. În 1948, producătorul de chitare și amplificatoare **Leo Fender** (1909 – 1991) produce în California Broadcaster, una dintre primele chitare electrice al cărei sunet și formă vor servi drept exemplu pentru constructorii de instrumente moderne, fiind imediat asimilată muzicii country. În 1950 prezintă modelul Telecaster, utilizat datorită sonorității sale versatile într-o multitudine de genuri de la country, jazz, blues, soul, reggae la folk, rock, punk, metal, alternative, indie, pop și chiar R&B. Triada de chitare electrice este completată în 1951 de modelul Stratocaster.

Pink Floyd în ianuarie 1968, aceasta fiind singura poză cunoscută cu toți cei cinci membri ai trupei.

De la stânga la dreapta: Nick Mason, Syd Barrett, David Gilmour (așezat), Roger Waters, Richard Wright.

Invazia britanică a anilor '60 va aduce în America trupe precum The Rolling Stones, The Animals, The Who, Herman's Hermits, Tom Jones și The Beatles. Muzica anilor '70 va crea o punte între rebeliunea anilor '60 și echilibrul deceniului următor. Sătul de conflicte, publicul meloman se va simți atras de muzica **disco, funk și soul**: Bee Gees, Gloria Gaynor, ABBA, Donna Summer, Diana Ross, Rufus & Chaka Khan, The Jackson 5, James Brown și alții.

Prima mențiune a termenului **heavy metal** apare în *Born To Be Wild* (1968) a trupei Steppenwolf, versurile „*heavy metal thunder*” definind spiritul liber al creatorului de muzică rock. Sufletul rockului este chitara electrică, arareori calmă, va reda sonor spiritul gălăgios, intens, alert și agresiv al genului.

Rockul progresiv e un gen hibrid care îmbină sonoritățile rock (chitară electrică, bas punctat și ritm sacadat susținut de percuție) cu genuri ale muzicii clasice. Una dintre cele mai îndrăgite melodii ale acestui gen este *Bohemian Rhapsody* a trupei Queen.

Formațiile Pink Floyd (albumul *The Wall*) și Jethro Tull (albumul *Thick as a Brick*) utilizează stilul psihedelic în care temele muzicale au un caracter repetitiv, cu scopul de a atrage ascultătorii printr-un amestec de blues, jazz, rock și muzică de factură clasică (rock simfonic). Reprezentanți: Kansas, Pink Floyd, Rush, Genesis, Supertramp, Queen etc.

New Wave pornește de la aceeași ideologie ca punkul, însă discursul muzical este unul electronic, artiștii reprezentativi ai acestui curent îmbinând elemente de punk și new wave (muzică dansantă, utilizarea sintetizatorului și a instrumentelor electronice) în egală măsură în creația lor. Estetica vizuală este una cvasiteatrală. Reprezentanți: Blondie, Patti Smith, The Clash, David Bowie, Billy Idol, Duran Duran, The Pretenders, Depeche Mode, The Police, The Cure.

David Bowie

Rockul psihedelic este asociat mișcării hippie. Versurile conțin metafore pentru a transmite un mesaj ascuns, iar muzicienii experimentează sonorități din Europa de Est și India (sitar, tabla, orga sau chiar harpsichord). Alături de mișcarea folk, se va regăsi în creația multor formații precum: The Beatles, The Doors, Pink Floyd, Jimmy Hendrix.

Hard rockul și întoarcerea la origini (folclor, istorie, mitologie): combină genuri și subgenuri ale muzicii anilor '60 de la country, la folk, blues și rock 'n' roll. Unul dintre pionierii genului este Bob Dylan, urmat de The Rolling Stones și alte trupe ale momentului. Puternic influențat de blues, rockul devine emblema rebeliunii, iar unii muzicieni își distrug instrumentele pe scenă în timpul concertului ca un act de rebeliune față de regulile societății. Reprezentanți: Deep Purple, Led Zeppelin, Heart, The Rolling Stones, Doro și The Who.

Muzica folk (de tip protest) a apărut ca reacție la nedreptățile din plan social, aduce la cunoștința publicului ultimele noutăți, făcându-i părtași ai cauzei lor. Sonoritățile sunt redată cu ajutorul chitarei, a tamburinei și a clapelor.

Etapele **glam rock** a anilor '80 va reprezenta pentru unele formații doar un traseu spre **thrash metal** (Slayer, Metallica, Anthrax și Megadeth) și **heavy metal** (Iron Maiden, Motörhead, Black Sabbath, Judas Priest). Puternic influențat de heavy metal și punk rock, glam rockul promovează un stil sensibil, cu un mesaj similar muzicii pop. Baladele au ca temă principală dragostea. Reprezentanți: Twisted Sister, Bon Jovi, Europe, Aerosmith, Guns 'n' Roses, Alice Cooper.

În anii '90 punkul va trece într-o nouă etapă definită de muzica formațiilor Pearl Jam, Nirvana, Soundgarden, Green Day. Genul va purta numele de **grunge**, iar mai târziu, sub influența altor formații, va atinge noi etape: **rock alternativ** (The Smashing Pumpkins, No Doubt, Linkin Park, PJ Harvey, Garbage), **funk rock** (Red Hot Chili Peppers),

Red Hot Chili Peppers

rock industrial (Rammstein). Un mix sonor de influențe, noul gen transmite același mesaj al deznădejdiei tinerilor și alienării sociale.

Muzica **hip hop (rap)** își are originea în comunitățile afro-americane ale New Yorkului anilor 1970. Își face debutul cu greu la radio & TV, posturile fiind reticente în a promova mesajul agresiv. Michael Jackson este primul artist afro-american difuzat la MTV. Odată cu el, MTV începe difuzarea artiștilor Run DMC, MC Hammer, SNAP, Salt'n Peppa, LL Cool J și alții, într-o emisiune creată special: Yo! MTV Raps.

► **Muzica pop.** Termenul face referire la muzica populară (apreciată) la începutul și chiar înaintea apariției genului rock. Anii '80 aduc un stil nou, concentrat pe imagine, soliștii devin superstaruri internaționale, modele de urmat pentru generații întregi de fani: Whitney Houston, Prince, Madonna, Cyndi Lauper, New Kids on the Block, George Michael, Elton John și Michael Jackson. Muzicieni care au cunoscut succesul în trupe se lansează în cariere solo: Tina Turner, Paul McCartney și Cher. Stevie Wonder și Lionel Richie se reinventează ca artiști pop, validați fiind de publicul care a crescut ascultându-i.

Elton John

Michael Jackson

Ajuns la maturitatea stilistică, genul pop își cristalizează stilul vocal interpretativ, ambitusul și mesajul. Ultimele decenii au adus în fața publicului nenumărate voci și trupe, însă cele mai reprezentative voci ale deceniului sunt Adele, Lady Gaga, Celine Dion, Beyoncé, Alicia Keys, Sam Smith, Justin Timberlake, Michael Bublé.

Inspirat de muzica formațiilor The Beatles și Rolling Stones, apare în muzica românească un stil rock original în care folclorul este adesea prezent prin adaptări sau citate.

În 1973 se pun bazele fenomenului Cenaclul Flacăra, actul de naștere al folkului românesc autentic. Reprezentanți: Sfinx (București, 1962), Mondial (București, 1966), Sincron (București, 1964) și Phoenix (Timișoara, 1962). Stilul muzicii rock românești se diversifică și apar formații precum Holograf și Iris (București, 1977), Compact (Cluj, 1977), Celelalte cuvinte (Oradea, 1981), Cargo (Timișoara, 1985), Trooper (Târgoviște, 1995), Bucium (București și Bucovina, Iași, 2000). Urmând curentul metal simfonic, asistăm la colaborări inedite: Iris & soprana Felicia Filip, Holograf & soprana Angela Gheorghiu.

Nicu Covaci, liderul formației Phoenix

Trupa Iris și Felicia Filip

ȘTIAI CĂ...

Elvis Presley a fost unul dintre cei mai reprezentativi muzicieni ai genului rock 'n' roll. Născut în Mississippi într-o familie aparținând clasei mijlocii, profund religioasă, ia contact cu muzica afro-americană ale cărei sonorități din stilurile gospel și blues le regăsim și în creația sa. Idolatrizat de publicul său, Presley se remarcă printr-o voce timbrată, balade și melodii ritmate deopotrivă, obținând trei premii Grammy pe parcursul vieții. Prima sa melodie, *That's All Right*, e lansată în anul 1954. Un an mai târziu, *Heartbreak Hotel* devine un hit și îl va consacra pe Presley drept unul dintre cei mai valoroși muzicieni ai secolului XX. Cântece celebre: *Can't Help Falling In Love*, *It's Now or Never*, *Blue Suede Shoes*, *Love Me Tender* etc.

ȘTIAI CĂ...

MADONNA LOUISE
CICCONE
(n. 1958)

Cântăreață americană câștigătoare a 7 premii Grammy, este unul dintre artiștii cu cea mai lungă carieră. A jucat în filmul biografic *Evita*, realizat după musicalul omonim a cărui muzică o semnează Andrew Lloyd Webber.

AUDIȚII

- 1 Aretha Franklin, *I Say A Little Prayer*
- 2 Whitney Houston, *I Wanna Dance with Somebody*
- 3 Stevie Wonder, *Hello*
- 4 Madonna, *Material Girl*
- 5 Elton John, *I'm Still Standing*
- 6 Tina Turner, *Proud Mary*
- 7 Queen & David Bowie, *Under Pressure*
- 8 AC/DC, *It's A Long Way (If You Wanna Rock 'n' Roll)*
- 9 Van Halen, *Jump*
- 10 Bon Jovi, *Livin' On A Prayer*
- 11 Swingle Singers, *Flying High/Wake Me Up when September Ends*
- 12 Adele, *When We Were Young*
- 13 Sam Smith, *Writings On the Wall*
- 14 Pentatonix, *Mary, Did You Know*

Rețin

- **Hard rockul** apare între 1960-1970 în Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Formația de hard rock este constituită din chitară electrică, chitară bas, percuții, clape/pian. Vocea trece prin mai multe etape de la stilul liric cantabil la cel agresiv, strigat sau chiar țipat.
- **Heavy metal** este desprins din hard rock, va dezvolta subgenurile: Black, Doom, Death, Gothic, Glam rock, Grindcore, Metalcore, Nu-Metal, Power, Progressive, Thrash. Vocea de heavy metal are aceeași emisie cu cea de operă, având rolul de a îmbrățișa sonor întregul public, de la primul la ultimul rând.
- **Pop** – puternic influențat de muzica jazz și soul, muzica pop cunoaște adevărata cristalizare a genului începând cu anii 1980. Formația utilizează chitare electro-acustice și electrice pe alocuri, chitară bas, percuții, instrumente cu claviatură, efecte produse de calculator și uneori instrumente clasice. Vocea este lirică dar puternică, abia începând cu anii 2000 se diversifică revenind stilurile jazz și soul foarte aerate.

Aplic

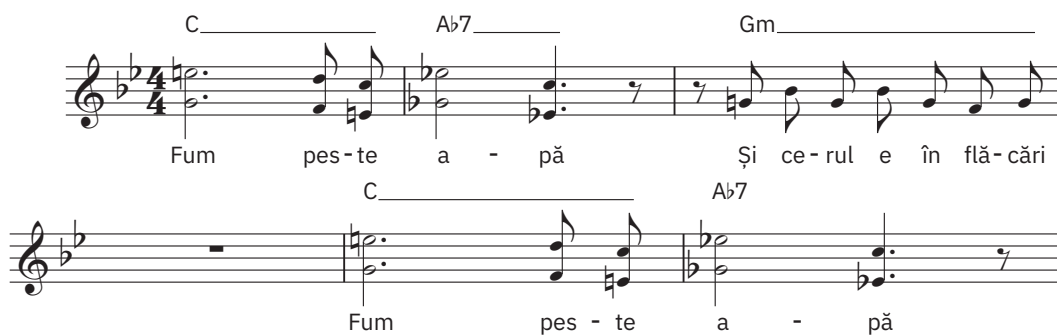

- 1 Ascultă integral piesa *Dancing Queen* de ABBA și cântă împreună cu colegii de clasă fragmentul din manual. Caută versurile în original și interpretează-o cu o variantă karaoke.
- 2 Execută formula ritmică de mai jos după cum urmează: optimele cu palmele și pătrimile

Repetă până când recunoști formula ritmică a uneia dintre cele mai iubite melodii ale formației britanice Queen. Dacă ai recunoscut piesa, poți utiliza telefonul mobil pentru a găsi versurile. Acum o poți interpreta integral folosind percuția corporală.

- 3 Cântă fragmentul următor din cântecul *Smoke on the Water* din repertoriul formației Deep Purple. Ascultă-l în întregime și observă soloul chitarei electrice și rolul ritmic al chitarei bas.

C _____ Ab7 _____ Gm _____

Fum pes-te a - pă Și ce - rul e în flă - cări

C _____ Ab7 _____

Fum pes - te a - pă

PORTOFOLIULI

- **Metallica** este una dintre cele mai versatile trupe de thrash metal. Ca și Iron Maiden, a concertat de trei ori în România, iar în ultimii ani a colaborat cu Lady Gaga și multi-premiatul pianist chinez Lang Lang. Caută pe internet mai multe detalii despre aceste colaborări și fă o analiză comparată a fuziunii stilurilor metal-pop și metal-clasic.
- **Bruce Dickinson**, solistul vocal al formației Iron Maiden, este licențiat în istorie modernă, sportiv de performanță (scrimă) și comentator sportiv, cu o experiență de peste 15 ani ca pilot comercial, autor de scenarii și compozitor al trupei ale cărei albume s-au vândut în peste 90 de milioane de exemplare în cei 30 de ani de activitate. Ascultă melodia *Alexander the Great* compusă de formația Iron Maiden și descoperă personajul principal și rolul său în istorie.

Prelucrări moderne ale unor teme din muzica cultă

Observ

Ascultă și observă diferențele de timbru, tempo și intensitate dintre original și prelucrare în *Toccată și Fuga în re minor*, BWV 565 de J.S. Bach, în interpretarea lui Carl Richter, și în *Toccată* cântată de trupa instrumentală Sky.

Toccată și Fuga în re minor

Johann Sebastian Bach

Recapitulez

Apariția genurilor de divertisment în parcursul muzical al secolului XX va remodela percepția asupra societății, atât în ceea ce privește timbrul vocal și al instrumentelor (electrice), melodia (contur ritmico-melodic), versurile și forma în care acestea spun un mesaj, cât și a tot ceea ce înseamnă estetică.

Muzica va acompania sonor filmele mute, va inspira marile case de modă și va fi soluție pentru îndemnul civic ale generației hippie, apoi bun de larg consum pentru generațiile anilor 1980 – 1990.

În secolul XX, trei genuri muzicale au trecut testul timpului: jazz, rock și pop.

Descopăr

Johann Pachelbel (1653 – 1706) compune *Canon și Giga pentru trei viori și bas continuu*. În 1801, Ludwig van Beethoven îi va dedica *Sonata pentru pian nr. 15 în Re Major*, Op. 28, *Pastorala* contelui Joseph Freiherr von Sonnenfels, jurist și scriitor, apropiat al compozitorului. La o cercetare mai atentă, muzicologii au descoperit o temă prelucrată în ultima parte *Rondo: Allegro ma non troppo*, a cărei linie melodică amintește de *Canonul* lui Pachelbel. În 1997, Coolio feat. 40 Thevz preiau tema muzicală din *Canonul în Re Major* de Pachelbel pentru piesa *C U When U Get There*, care a urcat rapid în topuri.

Între 1900 – 1901, Serghei Rahmaninov (1873 – 1943) compune *Concertul pentru pian și orchestră nr. 2 în do minor*, Op. 18, pe care îl dedică medicului său personal Nikolai Dahl, cel care îl ajută să depășească perioada dificilă cauzată de premiera primei sale simfonii. 75 de ani mai târziu (1975), Eric Carmen va lansa pe piața muzicală balada *All By Myself*, a cărei temă muzicală este preluată integral din partea a II-a a concertului. Varianta cea mai cunoscută este însă cea interpretată de Celine Dion (1996).

În perioada anilor '60, în România, o serie de artiști preiau melodii din repertoriul internațional realizând așa-numitele coveruri, foarte apreciate de public.

În 1971 președintele Nicolae Ceaușescu susține importanța reformei în cultură care duce implicat la interzicerea muzicii de tip cover și a muzicii în altă limbă, fiind propuse subiecte care să promoveze aspectele pozitive ale României anilor 1970.

ȘTIAI CĂ...

- **Georg Friedrich Händel** a fost suspectat de plagiat în cazul mai multor creații de-ale sale, inclusiv la premiera oratorului pe teme biblice *Israel în Egipt*, din cauza asemănării cu *Qual prodigio e ch'io miri* a lui Alessandro Stradella.
- **Lothar Perger** descoperă în 1907, odată cu catalogarea lucrărilor lui Michael Haydn, compozitor austriac și frate al lui Joseph Haydn, atribuirea *Simfoniei nr. 25 în Sol Major P16 MH 334* lui **Wolfgang Amadeus Mozart**, sub numele de *Simfonia nr. 37 în Sol Major, K. 444/425a*. Însă în realitate Mozart avea caiete cu teme muzicale din creația compozitorilor pe care îi admira, acestei simfonii scriindu-i chiar și o introducere.
- **Serghei Rahmaninov** (1873 – 1943), unul dintre cei mai emblematici compozitori ruși ai începutului de secol XX, pianist desăvârșit, este cunoscut pentru concertele sale pentru pian și orchestră, dar și pentru *Rapsodie pe o temă de Paganini* (1934), care apare pe coloana sonoră a filmului *Somewhere In Time*.

ȘTIAI CĂ...

- Între 1950 și 1951, **Dmitri Șostakovici** compune ciclul *24 de preludii și fugi op. 87* în toate tonalitățile majore și minore, ca un omagiu adus lui Johann Sebastian Bach. *Preludiul nr. 15 în Re bemol Major, op. 87*, scris sub forma unui vals, prelucrează bine-cunoscutul *We Wish You A Merry Christmas* pentru a marca data compoziției (20 decembrie).
- **Alexandr Borodin** (1833 – 1887), compozitor și cercetător rus, chimist și medic, fondator al Școlii de Medicină pentru femei din Sankt Petersburg, pune bazele curentului ce va defini școala muzicală națională rusă: *Grupul celor Cinci*, alături de Mili Balakirev, Nikolai Rimski-Korsakov, Modest Musorgski și Cezar Antonovici Cui. Un simfonist desăvârșit, Borodin moare înainte să finalizeze opera *Cneazul Igor*, al cărui subiect cu caracter istoric va avea premiera la Sankt Petersburg în 1890, fiind finalizată de către Nikolai Rimski-Korsakov și Alexandr Glazunov.

Scenă din baletul *Lacul lebedelor* de P.I. Ceaikovski

Rețin

Preluarea unui fragment dintr-o lucrare muzicală deja existentă (citat), sau prelucrarea acesteia în întregime (cover) sunt procedee utilizate încă din secolele XVII – XVIII.

Dacă în muzica de factură clasică întâlnim adesea citatul, muzica de divertisment va prelua în întregime lucrarea muzicală, adaptând-o, prin procedee specifice de instrumentație, metric, ritm și tempo, la genul pe care interpretul îl promovează.

Adaptarea contemporană a unor teme din creația compozitorilor de muzică clasică presupune cunoștințe muzicale, creativitate, spirit muzical improvizatoric și o mare răspundere pentru lucrarea muzicală citată sau adaptată.

În România, Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe reglementează cazurile în care o creație poate fi utilizată.

Aplic

- 1 Ascultă și compară fragmentele pentru a descoperi citatul muzical și maniera în care acesta a fost prelucrat și integrat în noua lucrare muzicală.
- 2 Interpretează vocal, alături de colegi, partiturile instrumentale. Le poți interpreta accesând virtualpiano.net.
 - a *Tema Lebedelor* din baletul *Lacul lebedelor* de Piotr Ilici Ceaikovski
Jeanette Biedermann, *How It's Got to Be*

- b *Dansurile polovețiene*, opera *Cneazul Igor* de Alexandr Borodin
Warren G feat. Sissel, *Prince Igor*

Dansurile polovețiene din opera *Cneazul Igor*

Alexandr Borodin

Andante

Pe a-ripi__ u - șoa-re__ de ze-firi,__ O, zboa-ră__ cân-tec scump spre ța-ra__
 bu - nă__ O, du - te iar spre lo - cul__ do - ru -
 lui__ meu, În ca-re__ vier-sul blând__ cu far-mec su - nă__

- 3 Ascultă *Concertul pentru pian și orchestră nr. 2 în do minor, Op. 18*, partea a II-a *Adagio Sostenuto – Piu animato*, solist Evgeny Kissin, dirijor Myung-Whun Chung și Orchestra Filarmonică Radio France.

Identifică în concert fragmentul propus spre interpretare și cântă-l folosind audiția cu rol de negativ (karaoke).

De unul singur (All By Myself)

Muzică de Serghei Rahmaninov
Versuri de Eric Carmen; adaptare în limba română de Magda Bădău

Când-va de-mult N-a-veam ne - vo - ie de prea mult.

iu-bi-rea e - ra doar un moft. Timp a tre-cut

A - cum aș - tept A - cei pri - e - teni din tre - cut

Dar când îi sun la te - le-fo - n e-un su - net mut.

Activitate de grup

- Ascultă fragmentul propus în original: Tomaso Albinoni – *Adagio* și în varianta prelucrată: Lara Fabian – *Adagio* și Tiesto – *Athena*.
- Observă asemănările și deosebirile și discută-le cu colegii. Cântați împreună fragmentul din manual după exemplul profesorului.

Adagio

Tomaso Albinoni/Lara Fabian
Adaptare în limba română de Magda Bădău

Nu știu să - ți aflu ur - ma Nu te gă - sesc nici - un - de ți - aud vo - cea prin vânt

Te port cu mine - n gând. Cu toa - tă fi - in - ța mea. Te - aștept a - ici. A - da - gio

PORTOFOLIU

Ascultă acasă următoarele audiții propuse și realizează corespondența dintre originalul de pe coloana I și prelucrarea de pe coloana a II-a.

1 <i>Introitus</i> , din <i>Requiem</i>
de Wolfgang Amadeus Mozart	A <i>Adagio</i>
de Lara Fabian
2 <i>Plaisir d'amour</i>
de Jean Paul Égide Martini	B <i>Little Me</i>
de Little Mix
3 <i>Pavane</i>
de Gabriel Fauré	C <i>A Whiter Shade of Pale</i>
de Annie Lennox
4 <i>Adagio în sol minor</i>
de Tomaso Albinoni	D <i>I Can't Help Falling In Love With You</i>
de Elvis Presley
5 <i>Arie în Sol, Suita nr. 3</i> , în Re Major, BWV 1068
de Johann Sebastian Bach	E <i>I Walk Alone</i>
de Tarja Turunen

ȘTIAI CĂ...

- Cântăreața canadiană **Celine Dion** (n. 1968), lansată în muzica pop a anilor '80, devine în scurt timp un star internațional. În 1988 reprezintă Elveția la Eurovision, câștigând trofeul cu piesa *Ne partez pas sans moi*. Cu multe premii Grammy în palmares, printre care și cel pentru duetul alături de Peabo Bryson în filmul Disney *Frumoasa și bestia* (1991), Celine Dion interpretează unul dintre cântecele filmului *Titanic* (1997), *My Heart Will Go On*, care îi va aduce un premiu Oscar și locul întâi în topurile muzicale.
- **Tomaso Giovanni Albinoni** (1671 – 1751), compozitor italian de operă. Atribuit lui Albinoni, *Adagio în sol minor pentru vioară, orchestră de coarde și orgă*, pare a fi creația muzicologului italian Remo Giazotto (1910 – 1998), acesta din urmă fiind interesat în perioada următoare celui de-al Doilea Război Mondial de salvarea manuscriselor deteriorate în timpul bombardamentelor. Chiar dacă nu vom ști niciodată autorul lucrării, titlul se păstrează astfel: *Adagio în sol minor* – Tomaso Albinoni. Pentru a percepe dramatismul lucrării muzicale, ascultă înregistrarea Orchestrei Filarmonice din Berlin, dirijor Herbert von Karajan, alături de David Bell (orgă) și Leon Spierer (vioară).

Recapitulare. Evaluare

Florian Pittiș

Recapitulare

- 1 Cântă din memorie începutul melodiei *Blowin' In the Wind* de Bob Dylan.

Vânare de vânt

Bob Dylan

Adaptare text: Florian Pittiș

Do Fa Do

Câ - te bom - be vor mai sfâr - te - ca mii de ___ vieți Pâ-nă

Fa Do Fa Sol7

le in - ter - zi - cem pe veci _____ Răs - pun - sul pri - e - teni e

Do la m Fa Sol7 Do

vâ-na - re de vânt, Răs - pun - su-i vâ - na - re de vânt. _____

- 2 Scrie în caiet diferențele dintre jazz și country, menționând originea fiecărui gen și instrumentele specifice.
- 3 Desenează pe caiet un copac. La rădăcină scrie rock 'n' roll, pe trunchi hard rock și heavy metal, iar pe fiecare creangă câte un subgen al acestora.
- 4 Dacă îți place și ascuți respectivul subgen, desenează crengile ascendent, dacă nu este unul dintre preferatele tale, desenează crengile descendent.

Punctaj:

- 1 40 de puncte
- 2 30 de puncte
- 3 20 de puncte

10 puncte din oficiu
Total: 100 de puncte

Evaluare

- 1 Completează spațiile punctate.
 - a În America, baladele și cântecele de dans ale muzicii americane dau naștere genului country, în timp ce stilurile muzicii afro-americane generează
 - b House, tehno și rave aparțin genului muzicii
 - c Curentele muzicale se nasc pe teritoriul Statelor Unite ale Americii și se răspândesc rapid în Europa prin intermediul
 - d Cine a fost supranumit „Mister Jazz of Romania“?
- 2 Alege varianta corectă:
 - a Dixieland este un gen al muzicii:
 - rock
 - jazz
 - b Louis Armstrong este considerat unul dintre cei mai mari ... ai secolului XX.
 - pianiști
 - trompetiști
 - c Care dintre cele două piese ale formației ABBA a câștigat concursul Eurovision în 1974?
 - Dancing Queen
 - Waterloo
- 3 Marchează cu adevărat sau fals afirmațiile care urmează.
 - a Michael Jackson a fost primul interpret afro-american difuzat de MTV.
 - b Rockul progresiv îmbină sonoritățile specifice genului cu cele ale muzicii clasice.

Recapitulare finală

Joc 1. Întrebare-întrebare-schimb

(durată: 5 – 10 minute)

- Profesorul realizează un număr de cartonașe egal cu cel al elevilor din clasă, pe care notează câte o noțiune învățată în clasa a opta. Elevii trebuie să scrie o întrebare al cărei răspuns să fie cuvântul notat.
- Fiecare elev formează pereche cu colegul de bancă, adresându-și reciproc întrebările notate pe cartonașe.
- Colegul întrebat poate răspunde sau poate recunoaște că nu știe răspunsul, caz în care i se comunică răspunsul corect.
- Elevii fac schimb de cartonașe și formează pereche cu alt coleg, adresându-și reciproc întrebările.

Joc 2. Mim

(durată: 15 – 20 minute)

- Se alege de la **Joc 1** cartonașele potrivite pentru jocul de mimă.
- Se împarte colectivul clasei în trei echipe.
- Câte un membru din fiecare echipă vine în față, extrage un cartonaș și mimează termenul notat, iar echipa din care face parte trebuie să-l ghicească.
- Jocul se reia de mai multe ori în funcție de timpul alocat.
- Câștigă echipa care a ghicit cele mai multe noțiuni mimate de colegi.

Recomandări pentru noțiunile notate pe cartonașe:

Dirijor, măsură, auftakt, emisie, impostajie, muștiuc, închidere, vocalize, mixolidian, Re Major, sol minor, măsură eterogenă, sincopare, ritm punctat, contrapunctare, acompaniament, ison, brașoveanca, ciuleandra, călușul, chiperul, hăulitul, șezătoare, rondo, expoziție, simfonie, uvertură, duet, jazz, rock, pop.

1 Asociază lucrarea muzicală originală din prima coloană cu varianta prelucrată din a doua coloană.

1 <i>Concertul pentru pian și orchestră nr. 2, partea a II-a</i> de Serghei Rahmaninov	A <i>C U When You Get There</i> de Coolio feat. 4 Thevz
2 <i>Lacul lebedelor – Tema lebedelor</i> de Piotr Ilici Ceaikovski	B <i>All By Myself</i> de Celine Dion
3 <i>Canon în Re Major</i> de Johann Pachelbel.	C <i>Prince Igor</i> de Warren G. feat. Sissel
4 <i>Dansurile polovețiene</i> din opera <i>Cneazul Igor</i> de Alexandr Borodin	D <i>That's How It's Got to Be</i> de Jeanette Biedermann
5 <i>Toccată și Fuga în re minor</i> de Johann Sebastian Bach	E <i>Toccată</i> de Sky

2 Copiază pe caiet tabelul de mai jos și scrie în dreptul fiecărui mod nota pe care se formează:

mixolidian	...
frigian	...
lidian	...
dorian	...
locrian	...
ionian	...
eolian	...

David Garrett

Evaluare finală

Punctaj:

- 1 10 puncte
 2 10 puncte
 3 10 puncte
 4 20 puncte
 5 10 puncte
 6 30 puncte

10 puncte din oficiu
 Total: 100 de puncte

Leliță Ioană

(2+2+3)

1. De-aș mai tră - i pân' la toam-nă Le - li - ță I - oa - nă,
 Să beau vin, să mânc pas-tra-mă, Le - li - ță I - oa - nă oa - nă.

2. Să mă duc în deal la vie, Leliță Ioană – bis
 Să beau vin de razachie, Leliță Ioană – bis

3. Să mănânc pește sărat, Leliță Ioană – bis
 Să beau vin de săricat, Leliță Ioană – bis

4. Bun îi vinu', mult îmi place, Leliță Ioană – bis
 Nu știu viei ce i-oi face, Leliță Ioană – bis

5. Și-oi calca-o cu picioru', Leliță Ioană – bis
 Și-oi bea vinu' cu ulcioru', Leliță Ioană – bis

6. M-am jurat că n-oi mai be, Leliță Ioană – bis
 Dar eu nu mă pot ține, Leliță Ioană – bis

- 1 În ce fel de măsură este scris cântecul de mai sus? Motivează.
- 2 Extrage scara muzicală a melodiei și denumește-o, ținând cont de genul căruia îi aparține cântecul.
- 3 Ce emisie este potrivită pentru interpretarea acestei melodii? De ce?
- 4 Numește două prelucrări moderne ale unei melodii populare sau ale unei teme aparținând muzicii culte.
- 5 Alege răspunsul corect. Care dintre următoarele genuri muzicale se structurează în acte?
 a concertul instrumental b simfonia c opera
- 6 Marchează cu A (adevărat) sau F (fals) următoarele enunțuri:

a Corul este în operă un personaj colectiv.	☐ A	☐ F
b Beethoven a fost supranumit părintele simfoniei.	☐ A	☐ F
c Uvertura se cântă la sfârșitul operei ca o sinteză a întregii lucrări.	☐ A	☐ F
d Johnny Răducanu a fost unul din cei mai mari reprezentanți ai jazzului românesc.	☐ A	☐ F
e Rockul progresiv este un gen hibrid care îmbină sonoritățile rock cu genuri ale muzicii clasice.	☐ A	☐ F
f Stevie Wonder și Lionel Richie sunt reprezentanți ai stilului hip-hop (rap).	☐ A	☐ F

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro>.

Educație muzicală

Clasa a VIII-a

www.art-educational.ro

ISBN 978-606-9089-58-3

9 786069 089583